

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**AVARLAR'IN TÜRKİYE'YE GÖÇÜ VE SOSYAL
KÜLTÜREL HAYATLARI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
İNCELEME: YALOVA, GÜNEYKÖY ÖRNEĞİ**

ZARİMA HAJİLOVA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
DOÇ.DR. ERHAN TECİM

KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zarima HAJİLOVA
	Numarası	158103011027
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Erhan TECİM
	Tezin Adı	Avarlar'ın Türkiye'ye Göçü ve Sosyal-Kültürel Hayatları Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Yalova, Güneyköy Örneği

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "Avarlar'ın Türkiye'ye Göçü ve Sosyal-Kültürel Hayatları Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Yalova, Güneyköy Örneği" başlıklı bu çalışma 23/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Doç. Dr. c	Erhan Tecim	[İmza]
2	Doç. Dr.	Mehmet Ali Akdeniz	[İmza]
3	Dr. Öğrt. Üy.	Ayşe Gül SİLİ KALEM	[İmza]

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTITUSU
--	---	--

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zarima Hajilova		
	Numarası	158103011027		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji/ Sosyoloji		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Avarlar'ın Türkiye'ye Göçü ve Sosyal Kültürel Hayatları Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Yalova, Güneyköy Örneği			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası
Zarima HAJILOVA

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zarima HAJILOVA		
	Numarası	158103011027		
		Sosyoloji/ Sosyoloji		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç.Dr. Erhan TECİM		
Tezin Adı	Avarlar'ın Türkiye'ye Göçü ve Sosyal Kültürel Hayatları Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Yalova, Güneyköy Örneği			

Bu yüksek lisans tez çalışmamızın konusu, XIX. yüzyılda Türkiye'ye göç etmiş Avarların göçü ve şu anki sosyal-kültürel yaşamlarıdır. Göç, insanlık tarihi kadar kadim bir olgudur. Bireylerin ve toplumların yaşantıları üzerindeki etkisi aşikâr olan bu olgu özellikle son yüzyılda sosyologların ilgisini çekmektedir. Ancak çalışmamızda konu edinilen Avar halkının Türkiye'ye göçü ve günümüzdeki sosyal-kültürel yaşamları hususu üzerine gerçekleştirilmiş alan araştırmasına rastlanılmamaktadır.

Araştırmamızda Avarların göç sürecine dair kaynaklar ışığında bilgiler verilmekte, din, dil, örf-adet, aile ve akrabalık, giyim-kuşam, ekonomi, eğitim, yeme-içme, evlilik, doğum-ölüm ritüelleri gibi benzeri başlıklar altında değerlendirmeler yapılmaktadır. Alan araştırması, Yalova ili sınırları içerisinde yer alan Güneyköy'de gerçekleştirilmiştir. Tez çalışmamızda ana yöntem olarak Etnografya yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak mülakat ve derinlemesine katılımlı gözlem tekniklerinden yararlanılmıştır. Saha araştırmamız kapsamında on altı kişiyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veri analizi Etnometodoloji ve Sembolik etkileşimcilik yöntemleri baz alınarak yapılmıştır.

Çalışmamızın sonucunda ulaştığımız bazı sonuçlar şu şekildedir; Göç nedenleri hem dini yaşantıya hem de ekonomiye dayanan Güneyköy Avarları hem Türkiye'ye hem de Dağıstan'a aidiyet duygularını hissetmektedirler. Avarların korumaya başardığı kültür öğelerinin din, yemek kültürü, kısmen örf ve adetler olduğu sonucuna varılmıştır. Türkiye Avarları etnik dillerini görece korumayı başarmışlardır. Bu araştırma esnasında fark ettiğimiz en önemli husus, dijital dünyanın gelişmesiyle birlikte Türkiye Avarlarının özüne dönme çabalarında yaşanan artışlardır. Türkiye Avarlarının kültürel yaşantıları açısından entegrasyon yaşadıkları ve kültürlüşmeye doğru yönelindikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avarlar, Göç, Kültür, Kuzey Kafkasya, Güneyköy.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Zarima HAJILOVA		
	Student Number	158103011027		
		Sociology/ Sociology		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Doç.Dr. Erhan TECİM		
Title of the Thesis/Dissertation	Avars in Turkey Migration and Social Cultural Life On The Sociological Review: Yalova, Güneyköy Example			

The subject of this master thesis is XIX. century migration of Avars emigrated to Turkey and the current social-cultural life. Migration is an ancient phenomenon as human history. This phenomenon, whose effect on the lives of individuals and societies is obvious attracts the attention of sociologists especially in the last century. Therefore, there are several studies on migration as a sociological phenomenon in the literature. However, the study of the topic of migration to Turkey and acquired Avar people today have not encountered conducted field research on the social-cultural life of the issue.

In our research, information is given in the light of the sources of the migration of the Avars and evaluations are made under such headings as religion, language, customs, family and kinship, clothing, economy, education, food-drinking, marriage, birth-death rituals. The field survey was conducted in Güneyköy within the boundaries of Yalova province. Ethnography method was used as the main method in our thesis. Interview and in-depth observation techniques were used as data collection tools. Within the scope of our field research, face-to-face interviews were conducted with sixteen people. Data analysis was based on ethnomethodology and symbolic interactionism.

As a result of our study, the general evaluation is as follows; Causes of migration are felt both in the religious life of both Avars Güneyköy based economy both in Turkey Dagestan sense of belonging. It has been concluded that Avars have managed to preserve are religion, food culture, and customary traditions. Turkey Avars have managed to preserve their ethnic language based. The most important thing we noticed during the research, increase the Avars are experienced in Turkey's own efforts to return to the digital World with the development. Turkey's cultural life of the Avars were determined to move towards the integration and acculturation in terms of where they live.

Keywords: Avars, Migration, Culture, North Caucasus, Güneyköy

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının en öncelikli yazma amacım, benimle aynı etnik kökenden gelen ve Osmanlı'nın son döneminde günümüz Türkiye topraklarına Kuzey Kafkasya'dan göç eden Avar'ların Sosyal-kültürel yaşantılarını, aidiyetlerini ve bu tarihi göç ile ilgili bilgileri elde etmek ve literatüre katkı sunmaktır. Bu araştırma esnasında, literatür taraması ve saha araştırması gibi aşamalardan geçilmiştir. Literatür taraması esnasında yaşadığımız en büyük zorluk konu ile ilgili akademik bilgi azlığı olmuştur, saha araştırması sırasında ise hiçbir zorluk yaşanmamıştır ve araştırmamızın amacı doğrultusunda gereken bilgiler elde edilmiştir.

Çalışmanın anlatımına geçmeden önce tez yazımında ve yüksek lisans boyunca beni destekleyen ve yanımda bulunan insanlara teşekkürlerimi bildirmek isterim;

Tez yazımında bana kılavuzluk eden ve yönlendiren tez danışmanım Doç. Dr. Erhan TECİM'e, Yüksek lisans ders döneminde üzerimde büyük emeği geçen hocalarım Yrd. Doç. Dr. Müşerref YARDIM'a., Prof. Dr. Mahmut. H. AKIN'a., Doç.Dr. Mehmet BİREKUL'a., Doç. Dr. Ferhat TEKİN'e., beni destekleyen ve hep yanımda olan aileme ve arkadaşlarıma, Yalova, Güneyköy halkına ve Emel AKAY hanım başta olmakla Kuzey Kafkasya derneğine canı gönülden teşekkürlerimi bildiriyorum.

Tez araştırmasının tüm aşamalarında beni destekleyen ve sözün gerçek manasında bana yardımcı olan eşim ve aynı zamanda yüksek lisansta bölüm arkadaşım Yasir Furkan ÖZTÜRK'e şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

Özet.....	i
Abstract	ii
Önsöz	iii
İçindekiler.....	iv
Tablolar Listesi.....	viii
Giriş	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL AÇIDAN GÖÇ VE KÜLTÜR

1.1. Göç Kavramı	4
1.2. Kültür Kavramı	7
1.2.1 Kültürün Öğeleri	16
1.2.1.1 Din.....	17
1.2.1.2 Dil.....	20
1.2.1.3 Değerler.....	22
1.2.1.4 Örfler	23
1.2.1.5 Aile ve Akrabalık	24
1.2.1.6 Eğitim.....	26
1.2.1.7 Ekonomi	27
1.2.1.8 Yeme-İçme	27
1.2.1.9 Kıyafet.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

AVARLAR VE TÜRKİYE'YE GÖÇ SÜREÇLERİ

2.1. Tarihte Asya ve Avrupa Avarları	30
2.1.1. Asya ve Avrupa Avarları'nın Kültürü.....	32
2.2. Kuzey Kafkasya Avarları	33
2.2.1 Kuzey Kafkasya Avarlarının Kültürü	41
2.2.2 Kuzey Kafkasya Avarlarının Osmanlı'ya Göçü	50
2.2.3 Kuzey Kafkasya Avarlarının Yalova'ya Göçü.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ETNOGRAFYA ARAŞTIRMALARI

3.1. Etnografyanın Tanımı	61
3.1.1. Sosyal Bilim Araştırmalarında Etnografyanın Kullanımı	63
3.1.2. Etnografyada Etnometodolojik Yaklaşım	69
3.1.3. Etnografyada Sembolik Etkileşimcilik.....	70
3.1.4. Örnek Etnografya Çalışmaları.....	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi	72
4.2. Araştırmanın Amacı	73
4.3. Araştırmanın Konusuyla İlgili Kuramsal Çerçeve ve Belli Başlı Araştırmalar	73
4.4. Araştırmanın Önemi	74
4.5. Kapsam ve Sınırlılık.....	75
4.6. Araştırmanın Yöntemi.....	75
4.7. Evren ve Örneklem.....	76
4.8. Veri Toplama Araçları	78
4.9. Veri Analizi	79

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

5.1. Kuzey Kafkasya Avarları'nın Osmanlı'ya Göç Monografisi	80
5.1.1. Avarlar'ın Yalova'ya Göçü Tarihi	81
5.1.2. Katılımcıların Aile Üyelerinden Yalova Güneyköye İlk Gelenler.....	82
5.1.3. Avarlar'ın Dağıstan'dan Türkiye'ye Göç Nedenleri.....	83
5.1.4. Avarlar'ın Göç İçin Yalova'yı ve Güneyköy'ü Tercih Etme Nedenleri.....	85
5.1.5. Avarlar'ın Yalova'ya İlk Geldiklerinde Yaşadıkları Sorunlar	87
5.1.6. Göç İle İlgili Hikayeler, Anılar, Türküler, Ağıtlar, Deyişler	88
5.1.7. Nesilden Nesile Aktarılanlar	91
5.2. Türkiye Avarları'nın Kültür Olguları ve Sembolik Açından Kültür Örüntüleri.....	93
5.2.1. Kültür Örgüsü 1: Aidiyet.....	93

5.2.1.1. Güneyköy Avarları'nın Kendilerini Tanımlama Biçimleri.....	94
5.2.1.2. Güneyköy Avarları'nın Aidiyet Duydukları Mekânlar	95
5.2.1.3. Güneyköy Avarları'nın Dağıstan'ı Tanımlama Biçimleri	99
5.2.1.4. Güneyköy Avarları'nın Dağıstan'a Aidiyetleri.....	100
5.2.1.5. Dağıstan Köyü Olan Güneyköye Köylülerin Aidiyet Duyguları	109
5.2.2. Kültür Örgüsü 2: Dil	110
5.2.2.1. Güneyköy Avarları'nın Avarca Dil Bilgisi	111
5.2.2.2. Güneyköy Avarları'nın Etnik Dillerini Koruma Teknikleri	112
5.2.2.3. Güneyköy'de Çocuklara Avar İsimlerinin Verilmesi	113
5.2.2.4. Güneyköy'de Gündelik Hayatta Avarca'nın Kullanımı.....	116
5.2.3. Kültür Örgüsü 3: Dini Yaşam	117
5.2.3.1. Güneyköy Avarları'nın Dini Yaşantıları ve Mezhepleri.....	118
5.2.3.2. Güneyköy'de Kutlanan Dini Günler	120
5.2.3.3. Güneyköy'ün Dinsel Kanaat Önderleri.....	121
5.2.4. Kültür Örgüsü 4: Örf, Adet, Gelenek.....	126
5.2.4.1. Güneyköylüler'in Kültürlerini Koruma Teknikleri.....	127
5.2.4.2. Köyde Kutlanan Özel Günler	128
5.2.4.3. Güneyköy'de Çocuk Doğduğunda Yapılanlar	128
5.2.4.4. Ölüm İle İlgili Uygulamalar	129
5.2.4.5. Geleneksel Kıyafetin Giyilmesi	131
5.2.4.6. Ev Dekorasyonu	133
5.2.4.7. Türklerden Farklı Olarak Güneyköy Avarları Tarafından Ayıp Gibi Kabul Edilen Şeyler.....	134
5.2.4.8. Akraba ve Komşu Toplantılarında Geleneksel Ritüeller	136
5.2.5. Kültür Örgüsü 5: Evlilik ve Düğün	136
5.2.5.1 Güneyköy Avarları'nda Eş Seçme Kriterleri	137
5.2.5.2. Güneyköy'de Akraba Evliliklerine Karşı Tutum	138
5.2.5.3. Güneyköy'de Başka Etnisite Mensuplarıyla Evliliklere Bir Bakış.....	139
5.2.5.4. Güneyköy'lü Avarlar'ın Evlilik ve Düğün Gelenekleri.....	140
5.2.6. Kültür Örgüsü 6: Yemek Kültürü.....	141

5.2.7. Kùltür Örgüsü 7: Ekonomi.....	143
5.2.8. Kùltür Örgüsü 8: Eğitim.....	146
5.3. Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları'nın Kùltürlerinde Benzerlik ve Farklılıklar ...	149
Sonuç ve Değerlendirme	155
Kaynakça.....	160
Ek 1: Mùlakat Formu	164
Ek 2: Fotoğraflar	167

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.7. Katılımcı Tablosu.....	79
-----------------------------------	----

GİRİŞ

Tarihte var olan bilgilere göre Osmanlı İmparatorluğu, yapılan fetihler neticesinde kendi sınırları içerisinde çeşitli etnisiteleri ve dolayısıyla çeşitli kültürleri barındırmıştır. Nitekim Osmanlı döneminden itibaren bu topraklarda farklı etnisiteler birlikte yaşama kültürü geliştirilmiştir. Osmanlı, fetihlerden ziyade çok fazla dışardan göç almıştır. Bu göçler Türkiye Cumhuriyeti döneminde de devam etmiştir. Osmanlı'nın son dönemlerinde ağırlıklı olarak Kafkasya'dan Türkiye'ye göç olmuştur. Türkiye'ye göç eden, Kafkas etnik grupları; Çerkesler, Adıgeler, Dağıstan Avarları, Tatlar, Lezgiler, Karaçaylar, Kumuklar, Dargiler, Lakslar ve diğer Türk kökenli milletlerdir. Kuzey Kafkasya, Osmanlı'ya büyük bir göç veren topraklar arasında yer almaktadır. Kuzey Kafkasya Dağıstan Avarları'nın Yalova'ya göç etmeleri 1878 yılı sonrasına dayanmaktadır. Yalova Güneyköy'de ikamet etmekte olan Avarlar, bu bölgede Dağıstanlılar ve kendi aralarında Ma'arullal olarak tanımlanmaktadırlar. Avarca'da "ma'ar" dağ anlamına gelmektedir. Dolayısıyla "Ma'arullal" kelimesinin anlamı Dağlılar'dır.

Bu yüksek lisans tez çalışmamızın konusu, XIX. yüzyılda Türkiye'ye göç etmiş Avarlar'ın göçü ve şu anki sosyal-kültürel yaşamlarıdır. Araştırmamızda Avarların Kuzey Kafkasya bölgesinden Osmanlı İmparatorluğuna göç süreçleri başlangıçtan sonucuna kadar kapsamlı bir şekilde ele alınmış ve günümüzde genelde Türkiye özelde ise Yalova ili sınırları içerisinde yer alan Güneyköyde yaşamlarını sürdüren Avarların sosyal yaşamları, kültürel durumları çeşitli parametreler üzerinden incelemeye tabi tutulmuştur. Çeşitli etnik yapılara sahip olan ve farklı kültürleri içinde barındıran Türkiye'de, sosyal-kültürel çalışmalar çok nadir yapılmaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki, bu etnisitelerin çoğu kendi dillerini ve akabinde kültürünü kaybetmeye doğru yönelmektedir. Bu araştırmayı yapma amaçlarımızdan bir tanesi, dilini kaybetmek üzere olan bir etnik grubu incelemeye tabi tutmaktır. Zira dil, bir kültürel yapıyı koruma aracı olarak nitelendirilmektedir. Dilin kaybolması, zamanla bu dilde konuşan etnik ve kültürel yapının kaybolmasına neden teşkil etmektedir.

Göç, insanlık tarihi kadar kadim bir olgudur. Bireylerin ve toplumların yaşantıları üzerinde derin etkisi bulunması yönüyle göç, sosyolojik bir olgudur. Dolayısıyla literatürde sosyolojik bir olgu olarak göç üzerine çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Ancak çalışmamızda konu edinilen Avar halkının Türkiye'ye göçü veyahut günümüzdeki sosyal-kültürel yaşamları hususa üzerine gerçekleştirilmiş yeterli düzeyde çalışma bulunduğunu söylemek güçtür. Literatüre baktığımızda; Hapizov, Ş., Galbatsev, S. (2017) "*Avarlar'ın Tarihi ve Etnografyası*", Gadzhieva, M. (2012) "*Avarlar. Tarih, Kültür, Gelenekler, Dağıstan*", Erel, Ş. (1961) "*Dağıstan ve Dağıstanlılar*", Chursin, G, F. (2008) "*Avarlar Etnografya Araştırması*", Donogo, H, M. (2015) "*Avarlar'ın Savaş Tarihi*", Menteş, G. (2011) "*Orada Bir Köy Var Güney'de: Bir Dağıstan Göçmen Köyünün Kuruluş Öyküsü*", Taşağıl, A. (2015) "*Kök Tanrı'nin Çocukları. Avrasya Bozkırlarında İslam Öncesi Türk Tarihi*" adlı çalışmalarıyla katkı sunmuşlardır.

Bu tez çalışmasında üzerinde duracağımız konular ve sıkca tekraralanacak kavramlar, göç ve kültür kavramlarıdır. Bu kavramları burada açıklamak yerinde olacaktır. Göç, belirli bir hedef doğrultusunda ya da belirli bir hedef olmaksızın herhangi bir yere coğrafi insan hareketidir (Güneş, 2016:112). Kültür kavramı ise tam sınırları belli olmayan ve üzerinde fazla uzlaşmamış kavramlardan bir tanesidir. Dolayısıyla bu kavram toplum hayatının her alanını ele almaktadır. Amerikan İngilizcesine "culture" kavramını getiren Tylor için kültür veyahut medeniyet, din, eğitim, ahlak, sanat, örf, gelenek vs. gibi olguları içeren kapsamlı bir kavramdır. Tylor'dan sonra da kültür kavramı birçok araştırmacı tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Örneğin Robert King Merton'a göre kültür, belirlenmiş bir toplum veya grubun üyeleri tarafından ortak olarak gösterilen davranışları yöneten örgütlü normatif değerler dizisidir (Güneş, 2016: 162).

Çalışmamız "giriş", "sonuç" ve "kaynakça" bölümleri dışında beş ana bölümden oluşmaktadır. "Kavramsal Açından Göç ve Kültür" başlığı altında birinci bölümde; göç ve kültür kavramlarının mahiyeti, tarihsel süreç içerisindeki gelişimi kaynaklar ışığında açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde "Avarlar ve Türkiye'ye Göç Süreçleri" başlığı altında genel olarak Avarlar ve onların Türkiye topraklarına göçü konuları üstüne eğinilmiştir, üçüncü bölüm araştırmamızın ana yöntemi olan

Etnografya'ya dair tanımlamalar ve açıklamalara adanmıştır, dördüncü bölümde araştırmamızın metodolojisi sunulmuştur, beşinci ve en kapsamlı bölümde alan araştırması analize tabi tutulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL AÇIDAN GÖÇ VE KÜLTÜR

1.1 Göç Kavramı

Göç kavramı genel bir tanımla, insanların bir coğrafi alandan diğer coğrafi alana yerleşmeleri anlamına gelmektedir. Göç, küçük çapta ve bir memleket içinde veya memleketler arasında olunca “migration”, büyük çapta ve tam memleket değiştirme şeklini alınca “Exode” denilmektedir. Göçler, memleket içinde olunca “iç göç”, memleket dışında olunca “dış göç” adını alır (Ülken, 1969; 19).

Göç denildiğinde, göçün çeşitli türlerinin de olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Örneğin zorunlu göç, gönüllü göç, iç göç, dış göç, sürekli göç, mevsimlik göç ve benzeri gibi göç türleri mevcuttur ve uluslararası literatürde aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle son dönemlerde, dijital dünyanın gelişmesi, küreselleşme ve savaşlar nedeniyle bu kavram büyük bir önem ve popülerlik kazanmıştır. Literatürde var olan göç türlerinin genel tanımlarına yer vermek faydalı olacaktır.

Dış göç; birarada yaşayan bazı gruplardan birini ya da birkaçını yaşanan bölge dışına gönderen göçlerdir (Barth, 2001: 25). Dış göç, bir ülkeden diğer ülkeye yerleşmek anlamına gelmektedir. İç göç, insanların bir ülke sınırları içerisinde gerçekleştirdikleri bölgesel göçtür. İç göç, genel olarak ülkenin nüfusunu etkilememektedir. İç göç, kendi içerisinde temelinde iki göç türüne ayrılmaktadır: kentler arasında göç ve kentten köye göç (Rıbakovski, 2003: 53-54). Dolayısıyla iç göç, bir ülke içerisinde farklı illere veya köylere taşınmak anlamına gelmektedir.

Gönüllü göç: Kişisel nedenlerden dolayı, bireylerin kendi başlarına gerçekleştirdiği göçtür. Bu göçlerden bir tanesi işçi göçüdür. 1990 yılında, “Tüm Göçmen İşçilerin ve Aileleri Üyelerinin Haklarının Korunmasına” dair uluslararası sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme sözleşmeye göre, göçmen işçi, vatandaşı olmadığı herhangi bir ülkede çalışan, çalışacak olan veya çalışmış olan bir kişidir (Shevsova, 2015:16). Nitekim gönüllü göç, insanın kendi isteği doğrultusunda bir

yerden başka bir yere göç etmesi anlamına gelmektedir. Gönüllü göç için, evlilik, eğitim, iş gibi nedenler var olmaktadır.

Zorunlu (zorlama) göç: Otoriter bir gücün, insanları kendi istekleri dışında zorla yer değiştirtmesidir. İnşa edilen barajlar neticesinde, toprakları sular altında kalan insanların, yaşamak için başka yerlere gitmeleri zorunlu veya zorlama göçe bir örnektir (Demir, 2008: 20). Dolayısıyla zorunlu göç, bir insanın gönülsüz olarak, hayat şartlarından dolayı yaşadığı yeri terk etmesi anlamına gelmektedir. Zorunlu göç nedenleri de farklılık göstermektedir, bireyler savaş, doğa afetleri, aile içi sorunlar ve benzeri gibi zorunlu nedenlerle göç etmektedirler.

Mevsimsel göç: Ekonomik açıdan aktif nüfusun ana kısmının, sürekli ikamet yerine dönme ihtimali ile, birkaç aylık bir süre için geçici işyeri ve geçici ikamet yerlerine hareketi şeklinde tanımlanabilir. Mevsimsel göçlere sebep olan, mevsimsel iş türlerinden bir tanesi, tarım işidir. Tarımda, ekim ve hasat mevsiminde, emek gereksinimi oldukça yüksektir ve dolayısıyla mevsimsel göçler de bu sebeple yükselmektedir (Shevsova, 2015: 16).

Episodik göç: Temelinde turistik gezi, iş vs. sebepleri olan, düzenli bir doğaya sahip olmayan bir göç türüdür. Bu tür göçler, başka göçlerle kıyasla daha büyük ölçüdedir (Perevedensev, 1975:34).

Geri dönüşü olmayan göç: Göçün en önemli türüdür, çünkü önce nüfus bir yerleşim yerinden diğerine gider ve yeniden yerleşime kalıcı ikamet değişikliği eşlik eder. Bu tür nüfus göçü, göç alan bölgenin kalıcı bir nüfusunu oluşturmaktadır (Shevsova, 2015: 13).

Böylece, göç, temelinde, iç ve dış göç türlerine ayrılmaktadır. Yukarıda sözü geçen zorunlu göç, gönüllü göç, mevsimsel göç, geri dönüşü olmayan göç vs. dış ve iç göç türlerinin içerisinde yer almaktadır. Örneğin mevsimsel göç yurtdışına gerçekleştirildiği takdirde dış göç olarak tanımlanmaktadır, yurtiçinde gerçekleştirilen mevsimsel göçler ise iç göç olarak tanımlanmaktadır.

Tüm bunlarla birlikte geçmişten bugüne değin dünyada gerçekleşmiş göçlerin çoğunlukla savaş kaynaklı olduğu görülmektedir. Savaş temelli göçler, yukarıda

bahsedilen göçlerden zorunlu göç ve dış göç kategorisine uygun görülebilmektedir. Savaş nedeniyle gerçekleştirilen göçlerin temelinde; insan hayatına tehdit unsurları, ekonomi, sağlık, psikoloji ve sosyal hayat alanlarında yaşanan sorunlar yatmaktadır.

Savaş temelli göç denildiği zaman akla gelen ilk şey IVIII yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı'nın aldığı göçlerdir. Çeşitli nedenlerle Kafkasya, Kırım ve Balkanlardan Anadolu'ya olan göçler 1785'te başlayıp 1912 yılına kadar uzun bir zaman dilimi içinde ve belirli aralıklarla yoğunluk kazanarak devam etmiştir. 1806-1812 yılları arasında ise Osmanlı-Rus savaşı nedeniyle Balkanlarda yaşayan Türklerin çoğu güneye doğru göç etmeye başladı ve sayıları 200.000'i bulan bu göçmenler başta İstanbul olmak üzere Rumeli'deki kent, kasaba ve köyleri doldurdular, bir kısmı ise İstanbul yolu ile Anadolu'ya geçti. 1820-1830 yılları arasında ise Mora ayaklanmaları, Eflak ve Buğdan'da yaşayan Türklerin göçe zorlanması, Mora'nın Türklerden boşaltılmasına Osmanlı hükümetinin razı olması gibi farklı nedenlerle balkanlardan Anadolu'ya göçler devam etmiştir. Balkanlardan göçler devam ederken, 1854-1856 yılları arasında yapılan Kırım savaşından sonra büyük bir göçmen grubu daha Anadolu'ya geldi. Sadece 1856-1864 yılları arasında Kırım'dan Anadolu'ya 600.000 kişinin göç ettiğini kaynaklardan öğreniyoruz. Göçmenlerin Anadolu'ya girişi zaman içinde daha da artarak I. Dünya Savaşı'na kadar sürmüştür. Örneğin 1877 yılında Anadolu'ya göç eden Çerkeslerin sayısı yaklaşık bir milyon kişidir. Kafkaslardan gelen göçmenlerin yerleştirilmesi henüz tamamlanmadan, 1870'ten sonar Balkanlardan ve Ege adalarından Anadolu'ya göçler yoğunluk kazanmıştır (Aktüre, 1985: 896-898).

Savaş temelli göçler, tarih boyunca azınlıkların maruz kaldığı göç olarak da nitelendirilebilmektedir. Bu göçlerin dünyada bir çok örneği vardır. Tez çalışmamızın üzerinde duracağı göç, Kuzey Kafkasya Avarlar'ının Osmanlı'ya göçüdür. Rusya geneli açısından bakılırsa Kafkasya topraklarında yaşayan etnisiteler azınlık olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla Dağıstan Avarlar'ının Osmanlı'ya göçü yukarıda bahsedildiği üzere azınlıkların maruz kaldığı bir göç niteliğindedir.

Osmanlı Devleti, 1829 Edirne Antlaşması ile Kafkaslardaki nüfuzunu büyük oranda kaybetmiştir. Buna rağmen Müslüman Kafkas halkları için Osmanlı Devleti,

Osmanlı Devleti için ise Kafkasya halkları önemini korumaya devam etmiştir. Nitekim 1853-1856 Kırım Harbi ve ardından da özellikle Ruslara karşı yürütülen ve “Müridizm” olarak ifade edilen mücadelenin Ruslar karşısında başarısız olması üzerine Kafkasya’dan Osmanlı topraklarına yapılan yoğun göçler bu karşılıklı vazgeçilemezliğin göstergeleri olmuştur. Bölge halkları açısından en yüksek ortak mensubiyet şuuru dini kimlik üzerine olduğundan, temel kaygı, dini benliğin gelecek nesillerde de muhafaza edilebilmesiydi. Bundan dolayıdır ki en çok korkulan ve tepki gösterilen husus, kimliklerinin tehdit altına girmesi ve gelecek nesillerin Rus baskısıyla Hıristiyanlaştırılması olarak görülmekteydi. ‘Rusya Devlet’ine terk olunan mahaller ahalisinden olup, kendi vefatından sonar iyal ve evladı o tarafta kalarak tanassur edeceği mülhaza ve havfından naşi...’ ifadeleriyle belgelere yansıyan bu endişelere karşı konulamayacağını düşünüldeğü hallerde ise ataların vatanından dahi vazgeçilebilirdi, çünkü orası artık ‘Darul İslam’ olmaktan çıkmış olarak telakki edilmekteydi. Bu ve benzeri düşünceler; Osmanlı topraklarına yani bölge halklarının Aktopraklar olarak ifade ettikleri Hilafet topraklarına gerçekleştirilen kitle göçlerinin temel hareket noktalarından birisiydi (Ünal, 2012:3-4).

1.2 Kültür Kavramı

Kültür kavramını açıklamadan önce Malinowski’nin kültür bilimi ile ilgili görüşüne yer vermek isabetli olacaktır. Malinowski’ye göre kültür bilimi anatomic ve fizyolojik donanımın hammaddesiyle değil, bu donanımın toplumsal etkilerce nasıl değışikliğıe uğratıldığıyla ilgilidir. Bedensel gereksinimlerin kültür koşullarında nasıl karşılandığını sorduğumuzda, bedensel gereksinimlere doğrudan tepkiler sistemi karşımıza çıkar. Bu düzlemde bireyin gruba olan mutlak bağımlılığı ortaya çıkmaktadır. Bu kültürel tepkilerden her biri, geleneksel bir şema uyarınca sürdürülen ve insanların birbirileriyle işbirliği yapmakla yetinmeyip, önceki kuşaklardan devralıp sürdürdükleri başarı, keşif, aygıt ve kuramları örgütlü kolektif faaliyetlere bağılıdır (Veysal, 2010:619).

Kültür kavramı 19. Yüzyılın sonlarında antropologlar tarafından geliştirilmiş bir kavramdır. İlk kez bu kavram Burnett Tylor tarafından 1871 yılında kapsamlı bir şekilde tanımlanmıştır. Tylor’a göre, geniş bir etnografik anlamda kültür veya

medeniyet, toplumun bir üyesi olarak insanın özümsemekte olduğu inanç, sanat, ahlak, kanunlar, geleneklerden oluşmaktadır (Volkov, Dobrenkov, Nechipurenkov ve Popov, 2003: 247). Burada Tylor, kültür ve medeniyet kavramlarını özdeşleştirmektedir. Tylor'dan sonra kültür kavramı hızlı bir şekilde çoğalmaya ve çeşitlenmeye devam etmiştir. Tylor'un tanımındaki "toplumun bir üyesi olarak insanın özümsemekte olduğu" ifadesi, bir tümce içerisinde kültüre değin üç önemli vasfı tanımlamaktadır:

- Kültür, insana özgüdür: Gerçekten de, yukarıda da belirtildiği gibi kültür, insanı diğer canlı türlerinden ayırt eden temel özelliktir ve bir tür olarak hayatta kalma başarısının anahtarıdır.
- Kültür, toplumsaldır: Bireyler bir toplum içerisine doğar ve yaşamları boyunca içine doğdukları toplumun kültürünü, ebeveynleri başta olmak üzere toplumsal çevrelerinden, kültürleme (enculturation) adı verilen bir süreç içerisinde edinirler. Hiçbir birey tek başına kültür üreticisi değildir, kuşaklar boyu birikmiş dil, bilgi, etik ve estetik değer, duyuş tarzı, inanç, örgütleniş biçimleri vb. yığını tarafından biçimlendirilir.
- Kültür edinilir ve aktarılır: Kültür genetik şifrelerimizde yazılı değildir; insan yavrusu belirli bir kültürel eğilimle doğmaz. Onu kültüre yatkın kılan kimi fiziksel/ biyolojik özellikleri vardır tabi: İki ayak üzerinde dik durabilme yetisi, 1400 – 1500 cm³lük bir beyin kapasitesi, konuşmaya elverişli bir gırtlak ve dil yapısı vb. Ama bunların hiçbiri, insanı tek başına kültür üretebilme yetisiyle donatmaz. Bireyler toplum içerisinde kültürlenir ve başta dil olmak üzere bir dizi simgesel sistem aracılığıyla kendisinden sonra gelenlerin kültürleşmesine katkıda bulunurlar (Özbudun ve Uysal, 2016: 78).

Tylor'un verdiği kültür tanımlamasına göre, kültür, sadece ve sadece insan türüne özgüdür, ama bir insan tek başına kültürü oluşturamaz nitekim kültür toplumsal bir üründür ve nesilden nesile, toplumdan topluma aktarılmaktadır. Toplumun, kültürü üretme becerisini ise Tylor bu toplumun üyelerinin, yani insanın fizyolojik yapısına bağlamaktadır. Dolayısıyla, kültür, tüm türler içerisinde sadece insana özgüdür, toplum tarafından üretilir ve nesilden nesile aktarılır.

Kültür kavramının gelişimi, ne olursa olsun, beşeri bilimlerin gelişmesine sıkı sıkıya bağlı olmuştur. 1952’de Amerikalı iki antropolog, Alfred Kroeber ve Clyde Kluckhohn, meseleyi aydınlatma çabası içinde, kültür kavramına yakın ve akraba kavramları ile birlikte kültür kavramının çok çeşitli tanımlanmasına giriştiler ve bunları sosyal bilimler içerisinde yayımladılar. Yüz altmış dört kadar tanım buldular. Tanımların çeşitlilikleri ve anlam değişiklikleri, içerik, fonksiyon, özellik gibi sadece meselenin doğası ve niteliği ile ilgili değildi. Aynı zamanda kelimenin dar veya geniş kullanımını da göz önünde bulunduruluyordu. A. Kroeber ve C. Kluckhohn’a göre, bu kullanımlardan biri Aydınlanma felsefesinden miras kalmış bir kullanım olup, Batılı milletlerin kendi medeniyetleri üzerine kurmuş olduklarına inandıkları, ilkçağdan beri birikmiş yazılı mirası “kültür” diye isimlendirilmektedir (Journet, 2009: 15).

“Kültür kavramı, birkaç on yıldan beri gittikçe artan bir başarı kazanıyor. Kültür kelimesi, önceleri daha çok kullanılmış olan zihniyet, düşünme biçimi, gelenek, hatta ideoloji gibi diğer terimlerin yerini alıyor” sözünün sahibi Denys Cuche (Cuche, 2013:112), kültür kavramının kullanımlarındaki gelişmeyi, eserinin giriş kısmında belirtiyor. Kültür kavramının kullanımını anlamak ve ona bağlanan meseleleri ortaya çıkarmak, aynı zamanda şu demektir; Çeşitli kullanımları yüzünden, bütün belirgin anlam kaybetmeye mahkum gibi görünen bir kelimenin şaşırtıcı başarısını tespit etmek (Journet, 2009: 22).

“Doğa kültür üretir, kültür de doğayı değiştirir” fikrini ileri süren Eagleton, “kültür” kelimesinin tarımdaki gelişmeden ikamet etmeye, tapmaktan korumaya kadar birçok anlama gelen Latince “*colere*” kökünden geldiğini ifade etmektedir. Eagleton için modern çağdaki kültür düşüncesi, tanrısallığın ve aşkınlığın boşalan yerini yine kutsal bir hakikat olarak doldurma refleksi gösterdiğini ve bu paralelde *colere* kelimesinin *Cultus*’tan sonra *cult* (kült) kelimesine dönüştüğünü söylemektedir (Eagleton, 2016: 10-11).

Rusya kültürolojisinde, kültür olgusu, faaliyeti baz alan bir düşünce açısından açıklanmaktadır. Söz konusu görüşe göre kültür, insan etkinliğinin düzeyini ve yönünü karakterize eden yöntemler, usuller, normlar ve değerlerdir. Bu kültür olguları tarih sürecinde değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Dolayısıyla kültür,

toplumsal yaşamı düzenleyen, koruyan, üreten ve geliştiren bir yol olarak görülmektedir. Daha açık bir ifadeyle kültür, kişinin sosyal hayata aktif bir şekilde girmesini sağlayan bir olgudur (Drach, 2003:64).

Clifford Geertz insanın kendi ördüğü anlamlılık ağında oturan bir hayvan olduğu görüşüne inanarak, kültürü bu ağların kendisi biçiminde algılıyor, bu nedenle de kültür analizi bir yasa arayan deneysel bir bilim değil, anlam arayan yorumsal bir bilimdir (Geertz, 2010: 19). Dolayısıyla Geertz de birçok bilim adamı gibi kültürü insanın oluşturduğu karmaşık bir ağ olarak görmektedir. Toplum tarafından oluşturulmuş kültürel ağlar bu toplumda yaşayan her bireyin hayatını devasal bir şekilde etkilemektedir. Nitekim toplum tarafından oluşturulan kültür, kendisini yaratmış olan toplumu değiştirebilmektedir.

İşlevselcilik açısından kültür açıklamasına başvurmak gerekirse, Emile Durkheim'in çalışmalarının incelemesini yapmak isabetli olur. Kültürün duygusal olarak "sıcak" ve değer yüklü nitelikleri üzerine yapılan vurgu, Durkheimci yaklaşımın ana unsurudur. Durkheim, kültüre, eylem, inanç ve duygunun birleşimi olarak bakmaktadır. Ona göre kültür, toplumsal dayanışmayı ve kollektif bilinci inşa eder. Durkheim'in dayanışma (solidarity) duygularıyla bir arada tutulan, toplumun fazlasıyla ahlaki bir olgu olduğuna ilişkin ısrarı yer alır. Dayanışma duyguları, her bir parçanın kendi rolüne sahip olduğu iyi bütünleşmiş, sorunsuz işleyen bir toplumun varlığını sürdürmesini sağlamada kendilerine düşen rolü oynarlar. Duygular ve inanışlar, toplumsal olanın diğer boyutları gibi toplumsal yapısal formlara ve gereksinimlere bir yanıt olarak açıklanır. Bunlar özellikle toplumsal düzeni ve bütünleşmeyi oluşturmak için çalışırlar. Günümüzde, dini inanış kültürün öğelerinden bir tanesi olarak bilinmektedir ve Durkheim'in iddiasına göre bu tür inanış toplumları birleştirme özelliğine sahiptir. Durkheim, *Dinsel Yaşamın Temel Biçimleri* adlı yapıtında, toplumsal bütünleşme süreçlerini açıklamak için din incelemesine dönmüştür. Durkheim, dini kendi terimleri ile açıklanması gereken *sui generis* (kendine özgü) bir olgu olarak görür. Dolayısıyla, örgütlenmeye ve uyuma yönelik toplumsal gereksinimlere verilen basitçe bir yanıtın çok, toplum içindeki dinamik ve itki gücü olarak bir kültür resmi sunar. Durkheim, bütün dinlerin kutsal olan (sacred) ile kutsal olmayan (profane) arasındaki bir ayrım etrafında döndüğünü

iddia etmiştir. Kutsal olan, gücü özel dinsel törenler (ritüel, dua, kurban etme) ile düzenlenir. Durkheim, ‘bir toplum, aynı zamanda bir ideal yaratmadan kendini ne yaratabilir ne de yeniden yaratabilir’ der. Burada söylenen, dinsel sistemler içindeki sembol ve inanç dizilerinin, toplumlara dağılmış ahlaki duygular ve ortak kimlik hisleri hakkında bir düşünme ve yoğunlaşma yolu sağladığıdır. Durkheim’a göre, sembol sistemlerinin ideal gücü salt somut ayin yasaları ile tamamlanır. Durkheim, toplumların, kutsal olana tapınma gereksinimini yerine getirmek için düzenli olarak ritüelde bir araya geldiklerine dikkat çeker. Bu olaylar bedenlerin ve sembollerin kullanılmasını gerektirir; ayrıca, insanları birbiriyle yakınlaştırarak bir araya getirdiğinden, toplumu bütünleştirmeye yardım eder. Dolayısıyla kültürlerin içeriklerine dikkat edecek olursak, tüm kültürlerin temelinde özel ritüeller, davranış biçimleri ve inanışlar yatmaktadır (Smith, 2007: 23-109).

Durkheim’ın kavram haritası, onun kültür sosyolojisindeki yerine ilişkin ilk ipuçları vermesi açısından önemlidir. Ana yapıtlarına serpiştirilmiş kavramlar arasında dikkat çeken iş bölümü, dayanışma, ahlak, din, kutsal, ritüel, bilinç, sembol, duygu, tören, şölen, kurban, matem gibi kavramlar onun nasıl bir kültürel haritaya sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle ritüel, sembol ve duygu kavramlarının ayrıntılı analizi, Durkheim’ın kültür sosyolojisi yahut kültürel sosyoloji tartışmalarındaki yerini biraz daha aydınlatmaktadır (Alver ve Doğan 2011: 72-73).

Ritüel dini ayinleri içerdiği gibi törenleri, şölenleri, bayramları ve toplumsal bağı kuvvetleniren diğer süregelen eylemleri de içermektedir. Ritüel, sıradan, basit eylemlerin ötesinde, toplumsal hayatı kuran bir bilince dayanır. Bilinçli eylemlerdir ve eylemden maksadın ne olduğu, gelenek ve hayat tarafından belirlenmektedir. Ritüelin anlamı da toplulukla birlikte ortaya çıkar. Anlam, bütün bir topluluğu toplumu, o eyleme katılan herkesi sarar. Bu yönüyle ritüel, sağlam bir bağ kurar. İnsanları, belli eylemler, niyetler ve amaçlar etrafında biraraya getirir. Ritüel, Durkheim’ın önemle değerlendirdiği toplumsal bilinç yahut kolektif bilinç oluşturur (Alver ve Doğan 2011: 73-74).

Sembol, bir sosyal durumu somutlaştırmak için kullanılan bir dizi şeyi içerir. Nesne, sözcük, işaret, mimik, jest gibi araçların kullanılması ile oluşur. Semboller

tıpkı titüeller gibi insan eylemi ve toplumsal yapı açısından zorunludur; çünkü toplumsallığın dayandığı temel noktadır. Anlamli bir yapı olan eylemler, semboller olmadan gerçek anlamını vermeyebilir. İnsan sembol üreten tek varlıktır ve kültür de ona hastır sadece. Kültürün önemli bir yapı taşı olan sembol, anlam yüklüdür ve doğrudan o hayata, o toplumsal bağlama işaret eder (Alver ve Doğan 2011: 76).

Anlamli dizge olan duygular, başkalarıyla etkileşime girmek yoluyla toplumsal bağlam içinde üretilir, bundan ötürü duygular, toplumsal ve kültürel süreçler yoluyla biçimlendirilen, deneyimlenen ve yorumlanan olgulardır. Durkheim, duygunun insan eylemlerindeki rolünü, önemini ve etkisini mercek altına alır. Duyguların olağan üstü güçlü olduğunu ve insanı egemenliğine aldığını tespit eder. Öyle ki, duygu, birbirine benzeyenleri bir araya gelmeye ve belli bir yerde toplanmaya şiddetle iter, yani birleştirici bir güç olur. Böylece bireyler ortak duygularda kaynaşır, bireyselliklerini yitirir ve toplumsal varlık içinde erirler (Alver ve Doğan 2011: 78).

Weber ve Durkheim arasında, kültürün temel bir boyutu olarak dinin merkezliğine işaret etmelerinden dolayı açık benzerlikler bulunur. Bununla beraber, Durkheim sezgisel duyguları önceden temellendirirken, Weber'in yaklaşımı soyut inanç sistemlerinin entelektüel içeriğine daha çok önem verir. Aralarındaki en önemli fark, çağdaş toplumlarda dinin rolüne yönelik tutumlarıdır. Görmüş olduğumuz gibi Durkheim ahlaki bağların ve kutsal amaçların bugünün dünyası için hayati önemde olduğu konusunda oldukça nettir. Buna karşılık Weber, büyü yitimi tezini geliştirmiştir. Bu tez, anlamın, modernliğin başlamasıyla birlikte dünyanın dışına çıkarılmakta olduğunu savunur. Aşkının bazı biçimlerine ulaşmaktan ya da sonsuz anlamların peşinde olmaktan çok, odağını etkinlik ve rasyonalite üzerine kuran bir bürokrasi çağında yaşıyoruz (Smith, 2007: 31).

Kültür kavramının coğrafya haritalarına hiç benzemeyen bir yanı veyahut özelliği vardır ve bu özellik onun sınırları sorunu, daha doğrusu, onun sınırlarındaki belirsizliktir. Coğrafya haritalarında sınırlar esas alındığı halde, kültür haritalarında sınırlar pek kesin değildir. En azından, kavramın sınırları, ulusun siyasal sınırlarıyla çakışık değildir. “Doğu Kültürü” ve “Batı Kültürü” biçiminde ikili ve geleneksel bir

ayrım vardır. Fakat bu bölünmenin sınırları kesin değildir. Akdeniz ve İslam kültürleri içiçe girmiş kültür alanlarıdır (Güvenç, 1996: 110).

Robert K Merton'un kültür olgusu açıklaması şu şekildedir: “Kültür, toplumun üyeleri arasında paylaşılan standartlar ya da kolektif amaçlardır.” Yani değer sistemleridir (Erkilet, 2013: 205). Merton, kültür konusunda, bütünleştirici bakış açısına başvurmuştur. Merton “Sosyal Yapı ve Anomi” adlı eserinde, bütünleşmenin sağlanabilmesi için norm ve değerlerin taşıdıkları önem, kültürel hedefler ve kurumsal araçlar üzerinde durmaktadır (Güven, 2011:56).

Kültür, Lowie'nin diliyle “sosyal geleneğin bütünüdür.” Linton'un diliyle “sosyal kalıttır.” Kroeber, Linton'un “kalıtım” kelimesini biraz sakıncalı bulmaktadır. Çünkü bugün biyolojide kullanılan kalıtım kelimesi genetik yolla aktarılan konulara işaret etmektedir. Oysa kültürün genlerle ve genetik yolla intikali asla söz konusu değildir. Bu nedenle toplumsal gelenek deyişi kültür için daha uygundur. “Toplumsal gelenek” ya da toplumsal “kalıtım” deyimleri kültürün ne olduğundan ziyade nasıl aktarıldığına işaret eden deyimlerdir ve kültürün kuşaktan kuşağa öğrenme yoluyla aktarıldığını gösterir. Öğrenme gücü ise insanoğlunda hiçbir canlıda var olmayan derecede yüksek potansiyel güç olarak vardır. İnsanoğlu bu gücü sayesinde içinde doğduğu toplumun kültür mirasına sahip olur. Kültür, insan davranışlarını yöneten ve tarihi bir gelişme içinde yaratılmış olan açık ve kapalı, rasyonel-irrasyonel bir yaşama düzenidir. Bu yaşama düzeni belirli bir topluma has bir düzen olup, bu toplumun üyeleri için ortaktır, paylaşılır. Kültür, bir yaşama düzeni olarak bütün insan etkinliklerini kapladığı için insanın yarattığı, yaptığı her şeydir. Bu bakımdan doğal değil, yapaydır. Doğanın dışında kalan bir şeydir (Saran, 1992: 129-296).

Bourdieu sosyolojisinden bahsedecek olursak kültür, toplumsal habitusları oluşturan ve içinde bulunduran bir olgudur. “Bourdieu sosyolojisinin temel kavramlarından olan habitus, toplumsal faillerin algılama, hissetme, düşünme ve davranma şemaları olarak içselleştirdikleri toplumsallık anlamına gelir.” Habitus, sonraki insanlarda öncekilerin kazanımını üreten kolektif belleğin maddesellik

kazanması şeklinde işlev görür. Grubun (burada toplum kavramını da kullanabiliriz) varlık sürdürmesini sağlar (Cuche, 2013:112).

Kültür, insanoğlunun hayatını düzenleyen ve gelişimini sağlayan spesifik bir unsurdur. Bu spesifik unsur, maddi ve manevi yönde, sosyal normlar sisteminde, çeşitli kurumlarda, insanın doğayla ve başka insanlarla olan ilişkilerinde, insanın kendisine karşı olan tutumunda temsilini göstermektedir (İlevich, Fedoseev, Kovalev ve Panov, 1983:292).

Kültür, kişilerin davranışları hakkında bize bilgi veren ve bu davranışlarda yansımaları bulan soyut görüşler, değerler ve dünyaya dönük algılardan oluşur. Kültür, bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılır ve o toplumun üyeleri tarafından anlaşılır davranışlar üretir. Kültürler bize biyolojik olarak atalarımızdan miras kalmamıştır; kültür öğrenilir ve kültürün bütün değişik parçaları bütünleşmiş bir biçimde işlev görür (Haviland, Prins, Walrath ve Mcbride, 2008: 102). Bu tanımlamada kültür, herhangi bir toplum üyelerinin davranışlarını etkileyen bir etken olarak açıklanmaktadır. Dolayısıyla bu tanımlamadan yola çıkacak olursak, herhangi bir etnik grubu araştırırken ilk önce bu etnisite üyelerinin davranışlarını gözlemlemek gerekmektedir. Bu gözlem neticesinde alınan verileri, etnik psikoloji, sosyal psikoloji, sosyoloji ve antropoloji alanları için bir nevi mücevher olarak tanımlayabiliriz. Bir toplumda paylaşılan ve bu topluma yayılan değerler, algılar ve görüşler araştırılan toplumu anlamak için yeterli bilgi hazinesi olarak da değerlendirilebilir.

Bir diğer taraftan kültür, bir kimlik inşacıdır. Her kültür kendine özel bir insan kimliğini inşa eder. Kimlik, diyalektik bir ilişki ve etkileşim süreciyle oluşarak birey ve toplumun kesiştiği alana işaret etmektedir. Bu yönde kimlik, yaşamı anlamlandırma ve bu anlamın, güvenlik (kaostan kurtuluş) gerekçesiyle sürekliliğini koruma özelliğiyle ön plandadır. Kimlik, korunan bu anlam üzerinden özgürlük kazanır ve diğerleriyle ilişkilerini dinamik ve diyalektik bir biçimde sürdürür. Böylece kimlik, anlam üzerinden sahibine değer, aidiyet ve yeterlilik duygusu da verir. Anlam kaynağı ve anlamı örgütleyen özelliğinden dolayı kimliğin anlamla ilişkisinin merkezi bir öneme sahip olduğu söylenebilir (Yeşilmen, 2017: 46).

Toplum ve kültür birbiriyle çok yakın kavramlardır. Araştırmacı, bir kültürü araştırırken bilhassa bu kültürü paylaşan toplumu incelemektedir. Nitekim, toplum olmadan kültür olmayacağı gibi kültürsüz bir insan toplumunun da olması söz konusu değildir. Toplum üyeleri, kendileri tarafından oluşturulmuş kültüre sürekli yeni bir şeyler katmaktadırlar. Çünkü değişim bireye özel bir özellik olmakla birlikte, bireyin yaşadığı topluma da yansımaktadır. Kültürel değişikliklerin bir diğer etkeni de her an değişime uğramakta olan dünya düzenidir. Burada net bir şekilde determinizmin izlerini görmekteyiz. Toplum ve bu toplumla yakından ilişkili olan kültürü araştırırken bir çok araştırmacının kafasında bir soru işareti oluşabilir; kültür sadece insan toplumuna özel bir şey midir, yoksa diğer canlılar da mı kendilerine özel bir kültüre sahipler? Yukarıda verilen kültür tanımlarından yola çıkacak olursak, bu soruya cevap olarak şu görüşü ileri sürebiliriz: diğer canlılar da, örneğin karıncalar, arılar vs. bir sosyal örgütlenme düzeyi göstermektedirler, fakat bu içgüdüsel davranışlar bir kültür değildir. Kültür, sadece insan toplumuna has bir olgudur, zira kültür, bir toplumda paylaşılan algılardan, değerlerden, görüşlerden, davranışlardan oluşmaktadır.

İnsan, diğer canlılar gibi salt genetik donanımına dayanarak doğada var olamaz. Bu nedenler genetiğin dışında bir var olma stratejisi geliştirmelidir. Biyolojik evrim sürecinde gelişen beyni insana araç-gereç yapma ve gelişkin bir semboller sistemi oluşturma yetisini kazandırmış ve bu yetileri, ona genetik donanımın doğada var olmayı sağlayan (soğuktan korunması, avını yakalamasını ve avlanmaktan kaçmasını sağlayan) unsurlar olmaksızın hayatını sürdürmesini mümkün kılan bir araç-gereç donanımını, semboller sistemini ve iş bölümünü geliştirmesine zemin oluşturmuştur. Bu imkanlar bütün kültürü oluşturur ve kültür sadece genetik var olma stratejilerine dayanan tek bir canlı varlığın yaratabileceği bir fenomen değildir. Bu nedenler insanı canlılar evreninde farklı kılan en belirleyici özellik onun kültür yaratıcısı olması ve kültür içinde varoluşu olmaktadır (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 521).

Ruth Benedict, insanları bir arada tutanın ırk ya da kan birliği olmadığını ileri sürmüştür. “İnsanları gerçekten bir arada tutan şey, kültürleridir. Üzerinde ortaklaştıkları düşünceler ve standartlardır” (Kenny ve Smille, 2016:166). Burada

Ruth Benedict, kültürün toplum için ne kadar önemli bir unsur olduğunu göstermeye çalışmıştır. Nitekim, ortak fikirler, paylaşılan ideolojiler toplumu bir arada tutmaya başaran mühim unsurlardan bir tanesidir.

Bu araştırmada kültür kavramıyla yanı sıra aktif bir şekilde kullanılan kavram etnisite kavramıdır ve sözügeçen kavramın burada açıklanması isabetli olacağı kanaatindeyiz.

Etnisite, ait oldukları ve içinde özgün kültürel davranışlar sergiledikleri bir toplumda kendilerini diğer kollektif yapılardan farklılaştıran ortak özelliklere sahip olduğunu düşünen ya da başkaları tarafından bu gözle bakılan kişileri tanımlayan bir terimdir (Marshall, 1999:215). Etniklik anlam açısından bütünüyle toplumsal bir kavramdır. Etniklik kültürel pratiklere ve belli bir toplumun insanlarını diğerlerinden ayırt eden görünümlere atıfta bulunur. Etnisitelerin üyeleri kendilerini toplumda diğer gruplardan kültürel açıdan farklı görür, karşılığında da diğer gruplar tarafından farklı görülürler (Giddens, 2012:535). Etnisite kavramının her iki açıklamasında da etnisite ve kültür arasındaki ilişkiden bahsedilmektedir. Kültür, bir etnisiteyi diğerinden ayıran temel unsurdur ve etnisitenin içerisindeki bireyler tarafından oluşturulmaktadır. Dolayısıyla, etnisiteyi kültür ilişkisi dışında tanımlamak yanlış olacaktır.

1.2.1 Kültürün Ögeleri

Kültür kavramı değişik anlamları içermekle birlikte kültürün kendisi de karışık bir yapıya sahiptir ve içinde farklı kültür ögelerini barındırmaktadır. Kültür ögesi (culture item): Belli bir kültür içinde bulunan, tanımlanabilen ve çözümlenebilen en küçük birimdir (Güneş, 2016:163).

Kültür'e sistematik bir bakış açısıyla Talcott Parsons bilinmektedir. Parsons, insan eyleminin daima normative ya da gayri rasyonel bir boyuta sahip olduğunu iddia etmiştir. Başka bir ifadeyle, insan eylemini idealler ve ortak kavrayışların yönlendirdiğini görmüştür. Bunlar, bireye içkin oldukları ve bireyi güdüledikleri için, deterministic bir eylem modelinden çok, iradeci eylem modeline temel sağlar. Bu tezi oluştururken en çok Durkheim ve Weber'in yapıtlarından etkilenir. Parsons,

Durkheim'ın ahlaki bir güç olarak toplum kavrayışından etkilenmiştir. Özellikle onun din kuramından ve bireysel davranışı biçimlendiren kollektif bilinç hakkındaki fikirlerinden yararlanır. Weber'den ise din sosyolojisi ile ilgili belirli unsurları ve değer rasyonel eylem kavramını alır. Parsons sistemler kuramına yönelmiştir. Burada, toplum yapısına, kültürün bu yapının sürdürülmesindeki rolüne ve toplumsal sistemin çeşitli parçaları arasındaki örüntülü karşılıklı ilişkilere yoğunlaşıyordu. Parsons ve meslektaşları, *The Social System* (Toplumsal Sistem) adlı kitapta üç sistemden oluşan bir toplum modeli geliştirdiler, Toplumsal Sistem, Kişilik Sistemi ve Kültürel Sistem. Parsons'a göre, kültürel system kısmen rol beklentilerini belirleyerek insanlara birbiriyle iletişime geçme ve kendi eylemini eşgüdümleme olanağı sunar. Kültürel sisteme yönelik üç etkinlik alanından söz eder; Bilişsel semboller dünyası (örneğin, matematiksel denklemler, finansal raporlar), dünyaya ilişkin fikirler ve inançlarla ilgilidir. Anlatımla ilgili semboller (örneğin, sanat, müzik), çoğunlukla duygu iletir. Ahlaki standartlar ve normlar, bir şeyin doğru ya da yanlış olup olmadığı ile ilgilidir. Parsons, bütünleşme sorunu ile ilgilenirken ahlaki standartlar ve normlar etkinlik alanına fazla önem verir; çünkü değerler, kıt kaynakların dağıtılması ile ilgili rollerin ve beklentilerin tanımlanmasına yardımcı olur. Parsons, ortak değerlere yönelik fikir birliğinin, toplumsal düzenin kalbinde yer aldığını ileri sürmüştür. Adalet ve eşitsizlik hakkındaki normların içselleştirilmesiyle ve ortak amaçların (örneğin başarı) paylaşılmasıyla, insanlar kendi eylemlerini başkalarının eylemleriyle birleştirebilirler (Smith, 2007: 42-47).

1.2.1.1 Din

İnsan, tarih boyunca hayatını bir inanç üzerine kurarak sürdüren bir varlık olarak bilinmektedir. Doğaüstü varlıklara inanmak, tapmak, onlardan türlü şeyler dilemek adeta insanın hayatını kolaylaştırmıştır. Örneğin yeni doğmuş çocuk ebeveynlere güvenme içgüdüleriyle doğar, büyürken sorumluluklarını yine ebeveynler üstlenir. Bu içgüdü, birilerine, bir şeylere inanmak, güvenmek, sorumluluklarını yükleme isteği insanın hayatı boyunca kendi içinde taşıdığı bir şeydir. Dolayısıyla insanoğlu, tüm insan toplumları, insanlık tarihi boyunca hep bir kutsal varlık arama çabasında olmuşlardır.

Hasan Güneş, *Sosyoloji Terimleri Sözlüğü* kitabında dinin çeşitli tanımlarını vermiştir: “*Din, düşünce yolundan daha çok bireyin ‘Tanrı’ dediğimiz yaratıcıya düşünce üstü tanrısal güce karşı kurulan ilişki.*” “*Çok büyük ve üstün, insanın ona karşı koyamayacağı doğüstü tanrısal bir varlık tarafından bazı şekiller altında oluşturulduğu kabul olunan kural ve inançlardan oluşan bütüne verilen isim.*” “*Bireylerin kişilik ve karakterini düzenleyen bir güç; Doğüstü varlıklar, kudretler ve kuvvetlerle ilgili inanç ve ayin*” vs. (Güneş, 2016: 71-72). Bu tanımlardan yola çıkarak dinin insan ve doğüstü bir güç içerdiği, düzenleyen kural ve yasak koyucu ilkeler içeren bir olgu olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Clifford Geertz, dini açıklamak için şu tanımı önerdi: “Bir din, bir semboller sistemidir, ki insanlarda güçlü, kapsamlı ve uzun vadeli ruh hali ve motivasyonlar oluşturmak üzere işler, bunu genel bir varlık düzeninin kavramlarını formüle ederek ve kavramlara öyle bir olgusallık havası yapar ki, ruh halleri ve motivasyonlar eşsiz biçimde gerçekçi gözükür” (Edgar ve Sedgwick, 2007: 313). Geertz, dine psikoloji açısından bakmaktadır. Onun için din, motivasyon kaynağıdır. Dini ritüeller Geertz açısından psikoterapi rolünü oynamaktadır ve insanın hayat direncini arttırmaktadır.

Sosyal bilimlerde din, kaynağı itibariyle iki perspektiften ele alınarak değerlendirilmektedir. Birincisi vahiy kaynaklı olarak bilinen dinler, diğeri antropolojik yaklaşımlarla ele alınan ve bir kültür sistemi olarak değerlendirilen kültür kaynaklı dinlerdir. Kültür kaynaklı dinler, daha çok antropolojik yaklaşımlarla ele alınmıştır. Antropolojik yaklaşımlarda din, değerler, semboller, inanç ve davranışlardan oluşan, yaşanılan ve öğrenilen kültürel bir kompleks ya da kültürel bir sistem olarak değerlendirilmektedir. Berger de Geertz gibi dini sistemin, toplum gibi insan aktivitesi tarafından üretildiği noktasına işaret eder. Onun yaklaşımında din, beşeri olarak inşa edilen sosyal gerçeklikteki anlamın kozmosa yansıtılma biçimidir. Bu yansıtma, kaynağını insanın kendi objektif ve subjektif gerçekliğini tekrar tekrar üretmesinden almaktadır. Bu noktada kutsallık, kültürün nesnelleşmelerine atfedildiği gibi insanlar, ölümler, hayvanlar, dağlar, taşlar, ağaçlar gibi doğal varlıklara da atfedilebilir (Yeşilmen, 2017:63). Kültür, var olan dini, dini inançları, sembolleri, dindar insanların davranış biçimlerini şekillendirme gücüne sahiptir. Örneğin aynı dini mezhebi paylaşan Dağıstanlılar ve Çeçenistanlılar kültürel farklılıklarından

dolayı, dini hayatı birbirinden farklı bir şekilde yaşamaktadır. Nitekim bir süre sonra, kültürel inançlar dini inançların yerini almaktadır.

Karl Marx, hümanist argümanı kabul etmek suretiyle, dinin ürettiği sosyal düzeni yıkmayı hedefleyen bir eylem politikası lehine, “insanlık dini” fikrini terketmeyi ısrarla vurguladı. Dini şöyle tarif etti: “İnsanoğlunun öz bilinci ve farkında oluşu, bastırılan yaratığın derin iç çekişi, halkın afyonu” (Edgar ve Sedgwick,2007:315). Marx dini tanımlarken, onu, insanların yarattığı bir afyon yani uyuşturucu olduğunu söylüyor, uyuşturulan halk ise işçi sınıfı. Dolayısıyla Marx dini, insanların inşa ettiği kültürel fenomen, toplumsal kurum olarak nitelendirmektedir.

Durkheim’in, “*Dini Hayatın İlk Biçimleri*” (*The Elementary Forms of the Religious Life*) ve Robertson Smith’in “*Semitler’in Din Üzerine Dersleri*” (*Lectures on the Religion of the Semites*) adlı eserlerinden doğan toplumbilimsel yaklaşım (ya da, İngiliz antropologların tercih ettiği adıyla, toplumsal antropolojik yaklaşım) inancın ve özellikle de ritüelin bireyler arasındaki geleneksel toplumsal bağları güçlendirdiğini vurgular; bir grubun toplumsal yapısının o yapının dayandığı toplumsal değerlerin ritüel ya da mistik simgelenişi yoluyla güçlendirilmesini ve kalıcı hale getirilmesini vurgular. Frazer ve Tylor öncüleri olsa da en açık ifadesini Malinowski’nin klasik haline gelmiş “*Büyük, Bilim ve Din*” (*Magic, Science and Religion*) adlı eseriyle bulan toplumsal-psikolojik yaklaşım dinin birey için ne yaptığını -bireyin değişmez, kapsayıcı ve zorlanabilir bir dünyaya yönelik bilişsel ve duygusal taleplerini nasıl karşıladığını ve dinin doğal olasılıklar karşısında bireyin bir içsel güvenliğe kavuşmasını nasıl olanaklı hale getirdiğini- öne çıkarır (Geertz, 2010:169). Durkheim ve Robertson, inancın, dinin insan ilişkilerine olan etkisinden bahsetmektedirler, onlara göre inanç toplumsal bağları güçlendiren bir olgudur, veya Durkheim’in tabiriyle din, toplumsal dayanışmayı sağlamaktadır. Malinowski olayın daha çok bireysel yönünü açıklamaktadır. Onun için din, bireyin bir barınağıdır, onu güvende hissettiren bir olgudur. Her iki yaklaşımda da din veya inanç, olumlu yönleriyle ele alınmaktadır. Dinin temel fonksiyonlarından bir tanesi de toplum çerisinde ki bireyleri ve kültürel olarak benzer toplumları birleştirme özelliğidir. Grup üyeleri arasındaki etkileşimin düzene kavuşturulması şart olduğuna göre,

doğruyu yanlıştan, yasal olanla suçu birbirinden ayıracak, mülkiyet ilkelerini belirleyecek normlara ihtiyaç vardır. Toplumun bu bütünleşme ihtiyacına cevap veren kurum dindir. “Birleştirici faktör ve bu bütünleşmenin tezahür ettiği kurum dindir” (Erkilet, 2013:16).

Klasik sosyologların ve antropologların vermiş oldukları din tanımlarının çoğuna dikkat edecek olursak, ortak bileşen olarak dinin kültürel veya toplumsal bir fenomen olarak tanımlanmasıdır. Daha önce belirtildiği üzere kültürsüz toplumu, toplum olmadan ise kültürü düşünmek mümkün değildir.

1.2.1.2 Dil

Dil toplumu birleştirme özelliği olan başlıca unsurlardan bir tanesidir. Nitekim kültürün oluşmasında da dil mühim bir etkidir. Zira bireyler arasındaki diyalog olmadan, insan ilişkilerini düşünmek mümkün olan bir şey değildir. Bir başka taraftan bakacak olursak dil, kültürün kendi içerisinde barındırdığı düşünceyi dile getirir, zira dil, kültürün aynası rolünü oynamaktadır. Dolayısıyla dil, toplum içinde kültürel etkileşimi sağlama fonksiyonunu taşımaktadır.

Dil, bir toplumsal uzlaşma bütünüdür. Fakat dilin niteliği, aynı zamanda belli sayıdaki ses ve düşünceler arasında, her türlü dilsel etkinlikten soyutlanmış edilgen bir ilişkidir. En temel konuşma ve düşünme aracıdır. Dışsal dünyayı algılamayı, yorumlamayı bilgiye erişimi ve paylaşımı sağlayan temel etkeni içeren terimdir. Ortak bir anlamın paylaşılmasıdır. Öğeleri kendi başlarına bir gerçeklik taşımayan, ancak başka öğelerle kurdukları bağlantılar içinde kavramak mümkün olan bir göstergeler dizisidir (Güneş, 2016:71). Yukarıda verilmiş olan tanımlamaların temel bileşeni, dilin toplumu birleştirici, ortak algılar, yorumlar sistemini oluşturan ana unsur olduğunu göstermektedir. Bu tanıma göre dil, bilgi paylaşımında önemli bir rol oynamaktadır, bundan ziyade dil, kültür içerisinde yer alan öğeler arasında bağlantı, iletişim kurma aracıdır.

Etkileşim ve etkileşimi mümkün kılan lisana (dile) dayalı iletişim, bir kültürel sistemin belirli bir insan grubu tarafından paylaşılmasının temel koşuludur (Erkilet, 2013:73-74). Kültürel ve tarihi miras, ancak dil aracılığı ile, yeni kuşaklara aktarılır.

Dil, kültürel muhtevanın bir ansiklopedisi, hazinesi ya da sözlüğü gibidir (Güvenç,1996:108). Dil, kültürü bir kuşaktan diğerine aktaran temel kültürel yeniden üretim yolu (cultural reproduction) olmuştur. Bedenlerimiz atalarımızın genleri, sembollerimiz ise, onların kültürel miraslarını taşırlar. Dil, bize binlerce yıllık bilgelik gücünü kazandırır. Ayrıca her dil, sahip olduğu özel sembollerle gerçekliğini oluşturan bloklardır. Yani, Türkçe düşünen bir Türk, dünyayı Çince düşünen bir Çinli'den farklı algılar. Edward Sapir ve Benjamin Whorf'a göre, bir dilin sahip olduğu sözcüklerin ve deyimlerin başka dillerde tam karşılıkları yoktur. Bütün diller, farklı duygularla kaynaşmış sembollerdir. Sapir- Whorf hipotezi olarak da bilinen bu iddiaya göre, insanlar dünyayı sahip oldukları dillerin kültürel merceğinden algırlar (Bozkurt, 2012: 101).

Sağduyulu bir bakış açısından dil, düşüncelerin iletişimi için bir vasıta olarak görülebilir. Bu bakımdan, anlam ve onun "iletimi", dilin ne olduğuna dair bir tanımda temel unsurdur. Bu görüş, düşüncelere sahip olan ve böylece onları, konuşma biçiminde dil yoluyla ifade eden bir özne tasavvur edecektir. Bu şekilde alındığında belli kültürler tarafından belli diller üretilebilir, fakat bu mutlaka düşüncelerin kültürel bakımdan özel olduğu anlamına gelmez. Bir diğer deyişle anlam meselesi, insan doğasıyla ilgili sorunlara, psikoloji, fizyoloji vs. bağlı olabilir. Bu algılama tarzına göre anlam ise öncelikle konuşmacının niyetleriyle ilgili bir konu olacaktır. Bir dizi perspektiften, mesela postmodernizm, yapısalcılık ve post-yapısalcılık bakımından bu görüş, sorgulanmaya açıktır. Lacan'ın psikanaliz modeli bilinçdışının oluşumu ile dil arasında yapısal bir bağ tasavvur eder, yani Lacan, bilinçdışının bir dil gibi yapılandırıldığını iddia eder (Edgar ve Sedgwick, 2007:197-198).

Dil insanlar arasındaki temel ve en güçlü iletişim aracıdır ve insan türüne özgü kabul edilir. Dil, konuşma alanından ayrılamazsa da, yazı sistemleriyle görsel nitelik de kazanmıştır. Bilişsel ve yapısal nitelikleriyle oldukça karmaşık özellikler taşıyan işaret dili de sözel iletişim yanında ve ona indirgenemez işlevsellikler taşır (Emiroğlu ve Aydın, 2003:220). Sözlü dilin, çoğu zaman insanlığın ayırt edici esas özelliği olduğu görülmektedir. Neredeyse başka hiçbir tür insanlar gibi çok farklı çeşitlerde anlamlı sesleri kullanmazlar ve başka hiçbir tür tam olarak konuşamaz.

İnsan toplumlarında, nesnelere adlandırılır ve sınıflandırılır, insan eylemleri adlandırılır ve ruhlar ve tanrılar gibi soyut varlıklar adlandırılır. Her bir fenomenin sembolik anlamı ve kendi anlamı kalıplaştırılıp konuşma yetisine sahip toplumda kalıplaştırılır ve kavramlar ile semboller arasındaki ilişki, insanların düşünüp hareket ettikleri belli kültürel evreni oluşturur. Bu, dili kültürel bir ortaklık haline getirir. Diğer bir yandan, dünyanın farklı yerlerindeki insanların besbelli farklı diller konuştukları biliniyor ve bu durumda kültür gibi dil de, insan grupları arasındaki benzerliklerden ziyade farklılıkları tarif eden bir kavram olarak görülebilir (Eriksen, 2009:68-69).

Dil, insanın algı sisteminin temelinde olan, bu sistemin oluşmasında mühim bir rol oynayan unsurlardan bir tanesidir. İnsanın dünyaya bakış açısı hangi dille düşündüğüne bağlıdır. Bu bakış açısını analiz edecek olursak çeşitli dillere hakim insanlar çeşitli bakış açılara sahip insanlardır. Bir kaç dilde konuşan insana Rusça bir tabir mevcuttur “polyglot”, bu tabir Türkçe “tarla gibi boğazı olan insan” anlamına gelmektedir. Nitekim bir tarla çeşitli sebzeleri meyveleri yetiştirme kapasitesine sahiptir. Diğer taraftan dil, kültür aktarımını sağlayan en önemli kültür öğelerinden bir tanesidir. Dünya üzerinde var olan tüm türler içerisinde insan, kültüre sahip olan bir varlıktır, kültür ise dil aracılığıyla aktarılma özelliğine sahip bir olgudur. Dolayısıyla, dil, insanı diğer türlerden ayıran önemli unsurlardan bir tanesidir.

1.2.1.3 Değerler

Bir kültürü oluşturan önemli öğelerden bir tanesi de, “değerler” veya “değerler sistemi” olarak adlandırdığımız olgudur. Değerlere, herhangi bir kültür içerisinde, ahlaki ve gayriahlaki, iyi ve kötü, kabul edilir veya kabul edilmez şeyleri ayırt etmek için gerek duyulmaktadır. Değerleri bilmeksizin, bir kültürün içine dâhil olmak ve yaşamı sürdürmek, zor ve karmaşık bir süreçtir, neticede çatışmaların çıkacağı mutlak görülebilir.

Değer sistemi, bir toplumdaki ödül ve cezanın da temelini oluşturur. Değerleri olmayan bir toplum, en güçlü toplumsal kontrol aracını da yitirmiş demektir. Değerler sistemi, insan deneyimlerinin birikimini yansıtırlar ve çağdaş insan deneyimleri üzerinde doğrudan bir etkide bulunurlar. Onlar, kişilerden neyin

istendiğini, kişilere neyin yasaklandığını; neyin ödüllendirilip neyin cezalandırılacağını belirlerler. Değerler, kavramsal olarak bilinir, coşkusal olarak yaşanır, ortaklaşa paylaşılır ve ciddiye alınırlar. Toplumsal eylemin ve düşüncenin hedefi veya nesnesi değildir. Kişiler değerleri, hedef ve nesnelere yolunu işaretleyen normlar ve ölçütler olarak kullanırlar. Değerlerin işlevleri şu şekilde sıralanabilir; Değerler kişilerin ve birlikteliklerin toplumsal değerinin yargılanmasında hazır araç olarak kullanılırlar, değerler kişilerin dikkatini, istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesnelere üzerinde odaklaştırırlar, her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yolları değerler tarafından işaret edilir, değerler kişilerin toplumsal rolleri seçmelerinde ve gerçekleştirmelerinde rehberlik ederler, değerler toplumsal kontrol ve toplumsal baskının araçlarıdır, değerler toplumsal dayanışma araçları olarak da işlevde bulunurlar (Bozkurt, 2012: 93-95).

Değerler bir toplumsal veri tipi olarak düşünüldüğünde, güçlü, yarı kalıcı, birleştirici ve bazen belirsiz eğilimleri yansıtan değerler ile yüzeysel, fazla emin olunmayan ve oldukça değişken görüşler ile kanıları yansıtan tutumlar arasında ayırım yapıldığına tanık oluruz. Toplumlar çok çeşitli tutumlara hoşgörülle bakabildiği halde, insanların sahip oldukları, toplumsal ve siyasal konsensüsü şekillendiren ve ortaklaşa paylaşılan bir değerler kümesi sunan değerlerde belli bir homojenlik ve tutarlılık olmasını gerekli görürler. Genelde normatif işlevselcilerin (yani konsensüs kuramcılarının), özelde ise Talcott Parsons'ın sosyolojik kuramları, toplumsal düzenin muhafaza edilmesinde ortak değerlerin önemine aşırı bir vurgu yapmaktadır (Marshall, 1999:134).

1.2.1.4 Örfler

Örf, topluma göre, kanun ve ahlak yerine geçebilen, fakat gerçekte kanun olmayan davranış kalıbıdır (Örnek, 1971:190). Örfler, geleneksel toplumların kültürel belleği olarak tanımlanabilecek bir olgudur. Modern toplumlar ise örflerden, adetlerden kendini arındırmaktadır. Yani modern toplum eski olan her şeyden kurtularak yeni olana doğru eğilim göstermektedir.

Örfler, toplum tarafından sosyal kabul görmüş ve yaptırım gücü olan davranış şekilleridir. Bu güç kanun kuvvetinde de olabilir veya örf kanunun yerini de alabilir.

Kabul alanları son derece geniştir; insan ilişkilerini düzenler, uzlaştırır ve etkiler. Örfler, bir toplumun işleyişinin temeli olarak görülen sessiz normlardır. İnsanlar örflerin iyiyi ve doğruyu koruduğuna inanırlar. Örflerin bir çoğu köklerini dini geleneklerden alır. Örneğin On Emir’de de yer alan “öldürmeyeceksin” bir örfdür (Bozkurt, 2012: 102).

Örf: Toplumsal norm. Bir toplumdaki ahlak ve terbiye standartlarını belirleyen temel kurallar (Güneş,2016:199). Bu tanımdan yola çıkacak olursak, örfleri, toplumsal düzeni sağlayan bir nevi toplumsal normlar olarak da nitelendirmek yanlış olmayacaktır. Örfler, tarihsel süreç içerisinde oluşan, bazı yaşam koşullarında insanların davranışlarını belirleyen tutarlı sosyal normlar ve tutumlardır. Örfler, insanların, dünya görüşlerini, bazı fikirlerde, algılarda, davranış biçimlerinde yansımaları bulmaktadır. Tarihsel gelişim sürecinde, bazı örfler ölür, yerini yenileri alır, diğersleri ise değişime uğrar (Drach, 2003: 98).

1.2.1.5 Aile ve Akrabalık

Kültürün kurucusu toplumdur, bu toplum içerisinde ki sosyal ilişkilerdir. Her bir toplumda başlıca rol oynayan sosyal ilişkiler grubuna ise aile ve akrabalık ilişkileri girmektedir. Öte yandan aile ve akrabalık, kültürün önemli öğeleri olarak bilinmektedir. İnsanlık tarihine bakacak olursak, aile, en eski sosyal kurumlardan bir tanesidir. Tarihsel süreç içerisinde değişime dönüşüme uğrayan bu sosyal kurum halen kendi işlevlerini sürdürmeye görece devam etmektedir.

Her sosyal kültürel sistemde, kadın erkek ilişkilerini düzenleyen, doğan çocuğun bakımından, beslenmesinden, sağlık ve eğitiminden sorumlu olan bir aile kurumu vardır. Kültürel değerlerin, yeni kuşaklara aşılmasında ve iletilmesinde, aile büyük bir sorumluluk taşımaktadır. Aile, aynı zamanda, ekonomik, sosyal ve psikolojik bir birliktir. Tarım ve hayvancılık kültürlerindeki aile çoğu zaman bir üretim birliğidir de. Aile sosyologların ve sosyal psikologların olduğu kadar eğitimcilerin, iktisatçıların, idarecilerin ve hekimlerin inceleme ve araştırma konusudur (Güvenç, 1996:106).

Aile, ebeveyn ve çocuklardan oluşan en küçük toplumsal birimdir. Bu toplumsal birimin en önemli işlevi üremenin temini ve türün devamıdır. Ancak, aile aynı zamanda bir dayanışma ve ekonomi birimidir. Özellikle sanayi öncesi toplumlarında toplumsal ilişkiler, aileden köklenen birinci derece akrabalık ilişkilerinin, gerçek ya da tanınmış kandaşlık ilişkilerine dayanan daha geniş toplumsal birimlere doğru genişlediği bir çerçeve içinde kurulur ve anlamlandırılır (Emiroğlu ve Aydın, 2003:20). Aile, demografi açısından bakıldığında, birlikte yaşamakta olan, akrabalık ilişkileri içerisinde olan, veya ortak bütçe ile birleşen sosyal gruba verilen bir isimdir (Rıbakovskiy, 2003:272). Ailenin hem çocuk yetiştirme düzenindeki önemi, hem de sosyal yapının oluşumundaki yeri bilinmektedir. Fakat asıl sorun aile kavramının tanımlanmasındadır ve bu tanımlamada da hem kültür hem politika ve hem de ekonomi çok önemli rol oynar. Genel olarak aile kavramında ülke adları kullanılmaktadır. Türk aile yapısı, İngiliz aile yapısı gibi. Böyle bir tanımlama, aslında o aile bireylerinin hangi sosyal yapıdan, hangi millettten geldiğini gösterir, ama kendi yapısal özelliklerini vermez. Kırsal-Kentsel Aile, Cahil-Aydın Aile, Fakir- Zengin Aile, Küçük-Büyük Aile gibi ölçütler günümüzde her sosyal yapı için geçerli olabilir (Erinç, 2009: 31).

Aile, eşler arasında ki, ebeveyn ve çocuklar arasındaki somut bir ilişkiler sistemidir. Bu küçük sosyal grubun üyeleri kendi aralarında evlilik veya ebeveyn ilişkileri, yaşam ortaklığı, karşılıklı ahlaki sorumluluk gibi temel fonksiyonları paylaşmaktadır. Aile, sosyal, psikolojik ve aynı zamanda ekonomik fonksiyonları taşımakta olan sosyal bir kurumdur. Akrabalık ise evlilik neticesinde veya kan bağlarıyla oluşan bir sosyal ilişki türüdür. Akrabalık toplumun temelini oluşturan esas kurumlarından bir tanesidir. Akrabalık veya akrabalık ilişkileri, sosyoloji ve antropolojinin, kültür çalışmalarında başlıca araştırılan bir araştırma konusudur. İnsanlar, genetik ve biyolojik olarak bazı insanlarla ilişkilidirler. Bunlara “akraba” diyoruz. İnsanın atası, anası ve eşi ya da eşleri vardır. “Akraba” deyimini bu anlamda kullandığımız zaman “akrabalık ilişkileri” biyolojik bir ağa işaret eder. Akrabalık ilişkileri dediğimizde sadece biyoloji bunun içine girmez. Eğer akrabalık sadece biyoloji ile ilgili olsaydı dünyadaki bütün insan toplumlarında tek tip “akrabalık sistemi” var olurdu. Oysa durum, bunun tam aksidir ve çeşitli kültürlerde pek değişik

akrabalık sistemleri vardır. Biyolojik ilişkiler, toplumsal ilişkilerle de karıştırılmış olarak olağanüstü karmaşık bir “akrabalık ilişkileri sistemi” geliştirmişlerdir. İşte bu sistemde bireyler öncelikle akrabalarını çeşitli akraba sınıfları olarak sınıflandırmışlar ve her sınıfa da bir isim takmışlardır (Saran,1992:308).

Recliffe Brown, akrabalık ve evlilik sistemini, biyolojik ilişkilerin toplumsal alışkanlıklar dizisi olarak görmektedir. Bu sistemler akrabalık terminolojisini, akrabalar arasındaki ilişki ağlarını, tikel akrabalık rolleriyle ilintili hak, görev ve alışkanlık dizilerini, örneğin üreme ya da atalara saygı da dahil akrabalıkla ilişkili inanç ve ritüel pratiklerini içermektedir. Akrabalık sistemini incelerken iki yönü üzerinde yoğunlaşmıştır: Akrabalar arasındaki ilişkileri yöneten alışkanlıklar, akrabalara seslenirken kullanılan terimler, yani akrabalık terminolojisi. İkinci yön çalışmalarında ağırlık taşımaktadır (Özbudun, Şafak ve Altuntek, 2012: 135).

1.2.1.6 Eğitim

Eğitim, tüm toplumlarda farklı bir şekilde, yaşam standartlarını yükseltmek gibi, sosyalleşmek gibi farklı fonksiyonlar taşımaktadır. Eğitim, bireyi eğitime ve öğretme sürecidir. Bu süreç içerisinde birey, bilgi, beceri, değer, tutum, hayata bakış ve deneyim toplamı kazanmaktadır.

Eğitim, en genel tanımıyla “bireyin toplumsallaştırılması” amacına yöneliktir. Çocuk doğar doğmaz ailede başlayan eğitim, daha sonraları, okullardaki örgün eğitimle, arkadaş grupları içindeki etkileşim ve radyo, gazete, televizyon, sinema, tiyatro gibi kitle iletişim araçları ve sanat-edebiyat yapıtları aracılığı ile sürdürülür. Böylece birey toplumsallaşır. Bir başka deyişle, toplumsal değerler, eğitim yolu ile bireye aktarılır. İşte bu nedenle eğitimin amacının, bireye “istenilen davranış biçiminin kazandırılması olduğu” söylenmektedir (Kongar, 1982:79). Eğitim, toplumun içindeki fertlere hayatın kapılarını açan, onları toplum içindeki yerlerini almaya muktedir kılan bir süreçtir. Eğitim, bu bireylere toplumun kültürünü ve yaşama standartlarını iletir. Kültür, mutlak bir değer olduğu ülkelerde, genç dimağlara empoze edilir. Kültür, gelişmede bir safha olarak değerlendirildiği yerlerde ise, genç dimağlar onu hem öğrenmek ve eleştirmek, hem de geliştirmek üzere eğitilirler (Eliot,1987:103). Eğitim, her toplumda değerler ve kurumların

erişkin kuşaktan yeni yetişen kuşağa geçmesini sağlayan en geniş toplum görevlerinden biridir (Ülken, 1969: 91). Sosyolojik olduğu kadar felsefi bir kavram olan eğitim, bilgi aşılardan ve bilgiyi yönlendiren ideolojiler, müfredat programları ve pedagojik teknikler ile kişiliklerin ve kültürlerin toplumsal bakımdan yeniden üretilmesini kapsar (Marshall, 1999:174).

1.2.1.7 Ekonomi

Ekonomi, insanların gereksinimlerini karşılama biçimleri (üretim ve bölüşüm) ve bu amaçla gerçekleştirdikleri uygulamalardır (Emiroğlu ve Aydın, 2003:255). Ekonomik ilişkiler, mal ve hizmetlerin üretimi, dağıtımını, değişimi ve tüketimi ile ilgili ilişkilerdir. Her kültür içerisinde kendisine özgü ekonomik ilişkiler mevcuttur. Bu ilişkiler, kültür içerisinde var olan el sanatları, tarım işleri vs. üzerine kuruludur. Sözü geçen iş türleri, bir kültür veya toplum içerisindeki insanların hayatlarını idame ettirme araçlarıdır.

Nispeten sınırlı nicelikte olan eşya ve malların üretim, dağıtım, değişim ve tüketimine ait kültür kısmına ekonomi denir. Toplumların devamı, sürekliliği onların iktisat işlemlerine bağlı olduğu için, bu işlemler bütün toplum organlaşmasında çok önemli bir sektör teşkil eder. Eşya ve malların üretimi insanları kendi nevinde birleştirir: yalnız özelleşmiş (veya uzmanlaşmış) zümreleri doğurmakla kalmaz, aynı zamanda başka zümreler üzerinde ve çoğu kere kati tarzda etki yapar. Öte yandan, toplum organlaşması iktisat işlemlerinin gelişmesi üzerine de etki yapar. Ekonomi tipleri kültürün başka tiplerine sıkıca bağlıdır, o derece ki, kültürdeki iktisadi olmayan değişiklik genel olarak iktisadi olanları, onlar da ötekileri karşılıklı etkiler (Ülken, 1969:93).

1.2.1.8 Yeme-İçme

Yemek, kültürün bir yansıması olarak nitelendirilebilir. Bir kültür içerisinde yapılan yemekler sembolik anlam taşımaktadırlar. Toplum içerisindeki insanların hayat tarzlarını, yaşam standartlarını yansıtmaktadır. Yemek, bayram gibi, dini ritüeller gibi, düğünler, cenaze törenleri, yeni eve taşınma gibi, insan hayatındaki tüm

önemli olaylara eşlik etmektedir. Kültürün tarihi ve farklı insanların yaşam biçimleri bu yöreye ait yöresel gıda ürünleri setinin kullanılması gerektirmektedir.

Gıdalanma, sonsuz biçimde gruptan gruba değişir. Arktik bölgelerde yaşayan Eskimolar hemen hemen sadece et ve balıkla yaşarlar, buna karşılık Meksika yerlilerinin gıdası tahıl ve sebzedir. Doğu Afrika'da yaşayan Baganda gruplarında süt ve sütlü gıda vazgeçilmez bir gıda türüdür, Batı Afrika'da ise yenilmese de olur. Amerikan yerlileri arasında balık aranılan bir gıdadır. Fakat Yeni Meksika ve Arizona yerlilerinden olan Navaholar ve Apacheler balığı mide bulandırıcı bir şey olarak kabul ederler. Yine bazı Meksika yerli grupları ve diğer bazı insan grupları köpeği lezzetli bir gıda türü sayarlar ve özel olarak beslerler, ama diğer bazıları için düşüncesi dahi mide bulandırıcıdır. Müslümanlar ve Museviler için domuz eti yenilecek şey sayılmaz, başkaları için pek leziz ve besleyici bir gıdadır. Pek çoğumuz tavşan eti ya da kaplumbağa bacağı ya da kızarmış salyangozu iştah açıcı bulmayız. Buna karşılık bazıları ise bunları nadide bir yiyecek addederler. Yiyeceklerin hazırlanışı ise çeşitli kurallara tabidir. Bazı Museviler etle sütlü mamulleri karıştırmazlar, buna benzer olarak Eskimolar balık eti ile kara hayvanların etini karıştırmazlar, hatta ayrı ayrı kaplara koyarlar (Saran, 1992:128).

1.2.1.9 Kıyafet

Giyim kültürü, diğer sözel olmayan kültür öğeleri gibi kendi içerisinde kodlanmış bilgi sistemini içermektedir. Her bir topluma ait giyim kuşam tarzı bu toplumun kültürel hayatını yansıtmaktadır. Giyim, bir toplumun kültürel kimliği olarak nitelendirilebilmektedir. Giyim iki genel fonksiyon taşımaktadır: faydacı, zira en farklı iklim şartlarında insan bedenini korumaktadır. Estetik, kültürün tüm özelliklerini diğer kültürlerle göstermek amaçlanmaktadır.

Her ne kadar elbise insan gereksinimi yönünden alet ve kapkacaktan daha az önemli ise de, hemen hiçbir insan toplumu bundan yoksun değildir. Elbisenin, kuşkusuz insanı hava koşullarından koruma gibi bir fonksiyonu vardır ve bu sayededir ki insan, dünya yüzünde hemen her türlü iklim koşulu altında yaşayabilmeyi başarmıştır. Ancak elbisenin işlevi sadece vücudu korumak değildir. İnsan giyiminin karşılaştırmalı incelenmesi, elbisenin görevinin pek çeşitli olduğunu

göstermiştir. Bir süs aracı olduğu gibi, vücudun bazı yerlerini gizlemek, toplumsal, siyasal, ekonomik ve meslek statülerini belirtmek ya da böceklerden ve haşereden vücudu korumak gibi görevleri de vardır. Elbise ve giyim ile ilgili adetler şaşılacak kadar çeşitlidir. Avustralyalılar ve Tierra del Fuego yerlileri aşağı yukarı çıplak gezerler. Doğu Afrika yerlilerinden Bagandalılar ise boyunlarından bileklerine kadar kapalı gezerler. Afrika'nın Batı Sahrasında yaşayan Tuareg'lerin erkekleri gece gündüz peçeli gezerler, kadınları ise asla kapanmazlar (Saran, 1992: 129-281).

İKİNCİ BÖLÜM

AVARLAR VE TÜRKİYE'YE GÖÇ SÜREÇLERİ

2.1 Tarihte Asya ve Avrupa Avarları

Avarlar, dünya tarihinde, ilk önce Asya sonra da Avrupa tarihinde büyük bir rol oynamış olan bir etnisite olarak bilinmektedir. Avarların kökenlerinin nereye dayanmakta olduğu hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazı kaynaklara göre Avarlar Juan-juan'lar, yani Moğol kökenli bir etnik yapı olarak bilinmektedirler, diğer kaynaklarda ise Avarların aslında Türk olduğu iddia edilmektedir.

Peter B. Golden "*Türk Halkları Tarihine Giriş*" kitabında, Avarların Juan-juan olduklarını ileri sürmektedir. Juan-juan, Çince "kıvrılan böcek" anlamına gelmektedir. Moğolca ise "abarga, abari" kelimesi, tırmanmak, sürünmek, yılanı hareket anlamını taşımaktadır. Nitekim Golden, Moğol Juan-juan'ların aslında Avar olduğunu düşünmektedir (Golden, 2014:89).

Bir hipoteze göre ise Avarlar, Orta Asya'dan göç etmişlerdir, ve ataları "Varhonit" ismini taşıyan bir kavimdir. Bu versiyonun doğrulanmasının sebebi ise Macaristan'da bulunan bir çok köylerin isimlerinde "varkon" kökünün olmasıdır (URL-2).

Tarihçi Ahmet Taşağıl, Hunlardan sonra Avrupa'yı sarsan ikinci Türk kavmi olarak tanımladığı Avarların kökeni konusunda çok uzun tartışmaların yapıldığını fakat artık onların Türk kökeninden geldiklerinin bilim dünyası tarafından kabul edildiği görüşünü bildirmektedir. Aslında Avarların kökenini anlamak için şu noktaların iyi bilinmesi gerekir: her şeyden önce Bizans tarihçisi Prikos (V. Yüzyıl ortaları), daha Orta Asya'da Juan-juan hakimiyeti çökmeden yüz yıl önce (461-465 hadiseleri), Batı Sibirya'da Avar kavminden söz etmektedir. Diğer bir kaynak olan Zakharias Rhetor (550'lilerden) yine Moğolistan hadiselerinden önce Batı'da bir "Abar" topluluğundan bahsetmektedir. Ayrıca Grek coğrafyacısı Strabon M.Ö I. yüzyıldaki eserlerinde "Abar Noi"lardan bilgi vermekte ve eski Grek efsanelerinde karışık olarak "Abaris" adının geçtiği bilinmektedir. Bu açıklamalardan anlaşılacağı

üzere Avrupa’da devlet kuran Türk Avar’ların 555 yılında tamamen yıkılan Moğolistan Juan-juan’ları ile ilgisi olmadığı açıktır (Taşağıl, 2015: 262-263).

Avarlar’ın Yukarı Asya’dan Güney Rusya’ya göçleri bize Bizans tarihçisi Teofilakt Simocatta tarafından nakledilmiştir. Simocatta gerçek Avarlar ile sahte Avarlar dediği iki ayrı topluluktan bahsetmiştir. Marquart’ın işaret ettiği üzere gerçek Avarlar olarak, Gök-Türkler tarafından 552 yılında ezilen ve bütün V. Asırda Moğolistan’ın efendisi olan Moğol ırkından Cücenleri (Juan-juan) kastetmektedir. “Sahte Avarlar” (Pseudavaroı) olarak da, Avar adının şöhretinden yararlanan Avrupa Orta Çağı’nın Avarları’nı nitelemektedir. Bu sonucu Avarlar, Avar adının çıktığı Uvar (veya War) ve Hun etimolojisinden geldiği sanılan “Kunni” veya “Huni” adlarında iki ayrı boydan meydana gelmiş olmalıdırlar. “Uvar” ve “Khuni” adları ayrı ayrı Avar ve Hun demek olmaktadır. Diğer taraftan, Bizanslıların “Uvarkhonitai” yaptıkları bu Uvarlar ve Khuni’ler, yine aynı Bizans kaynaklarına göre, iki Oğur boyu, yani bazı Şarkiyatçıların düşündüğü şekliyle Uygur boyu olmalıdır. Ancak tarihi Uygurlar Türktürler, halbuki Avrupa Avarları’nın Moğol olduğu sanılmaktadır. Nitekim Albert Herrmann atlasının haritalarından birinde War ve Khuni’lerin Cücen’ler (yani Juan-juan) ile aynı kavim olduklarını belirtmektedir ki, Juan-juan’lar Moğoldu. Aslında, Minorsky’nin da işaret ettiği gibi, “Gerçek Avar”lar ile “Pseudavar” arasındaki fark bir tek Bizans kaynağına dayandığından oldukça nazik bir husustur (Grousset , 2006: 199).

Avarların kökeni hususunda ileri sürülen görüşleri sıraladıktan sonar çalışmamızın bu safhasında Avarların tarihi ile ilgili bilgilere yer vereceğiz. Avarların en güçlü devirleri Bayan Kağan zamanına rastlar. Bayan Kağan devlet merkezini Tuna ile Tisa nehirleri arasındaki stratejik açıdan önemli bir yere naklederken imparatorluğun sınırları Dnyeper’den Elbe’ye, Adriyatik’ten Kuzey Denizi sahillerine kadar genişletti (Taşağıl, 2013:64). Avrupa’ya hakim olan Avarlar Batıya doğru yaptıkları akınlarla Don Nehri kıyılarından Atlas Okyanusu’ndaki Galya kıyılarına ve İslavların kuzey topraklarından İtalya’ya kadar yayılmışlar, bütün Avrupa’yı asırlar boyunca kendilerine boyun eğmeye mecbur bırakmışlardır. Bizans imparatorları, başa çıkamadıkları bu kuvveti ancak her sene 80.000 altın haraç vermek suretiyle durdurabilmişlerdir. Bu haracın 100.000 altına kadar çıktığı da

olmuştur. Avarlar, bu altınların mühim bir kısmını kuyumculukta kullanıyorlardı. Erdel’de yapılan bir kazıda Avarlar’a ait kuyumcu aletleri ile 3.000 Bizans altını bulunmuştur. Tisa boylarındaki surlardan çıkan gayet kıymetli ve zengin Avar hazineleri de Frankların eline geçerek batıya nakledilmiştir. Avar hakimiyeti Avrupa’da VIII. yüzyılda yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır. Bu yıkılışın başlıca sebepleri, Avrupa milletlerin Avarlara karşı birleşmeleridir (Erel, 1961: 32).

Harita 1: Avrupa’da Avar Devletinin haritası.

2.1.1 Asya ve Avrupa Avarları’nın Kültürü

Ortaçağ Avarlar’ın kültürel hayatları ile ilgili çok az bilgi günümüze kadar gelmiştir. Avarlar’ın kültürleri ile alakalı bilgiler, sadece arkeolojik kazılar sonucunda alınmış bilgilerden ibarettir.

Avarlardan günümüze kalan en önemli eserlerden biri “Avar Çifte Kavalı”dır. Söz konusu “Kaval”ın kavimler göçünden ve Doğu Avrupa tarihinden günümüze kalan en eski musiki aleti olduğu söylenmektedir. Bu kaval Macaristan’da Janoshida (Szolnik) kazısında 1933 yılında yapılan kazıda bir Avar mezarından ele geçmiştir. Bir erkek iskeletinin el kemikleri arasında bulunan bu çifte kavalın ses delikleri 2+5 şeklindedir. Buna benzer çifte kavalların günümüzde Kafkaslarda ve bilhassa Volga

çevresinde yaşayan halklar arasında kullanıldığı bilinmektedir (Taşağıl, 2015:268-269).

Avar sanatında eski “Hayvan Üslubu”nun devamı olmak üzere, hayvan süslemelerinin yaygın olduğunu görüyoruz. Bunun yanında sanat eserlerinde palmet ve lotus motifli bitki süslemeleri ile de karşılaşmaktadır. Hunlarda olduğu gibi, çeşitli şekillerde işlenen madeni eserler (mızrak uçları, demir üzengiler, madenikoşum takımı plakları, kemer plakları, metal elbise süsleri, zincirle boyuna takılan piramit veya yuvarlak biçimli gerdanlıklar, altın veya gümüş mücevherler, bilezikler, gümüş kaplar vb.) yanında, Avarlarda kemik işi sanat eserlerinin ve keramiklerin de çok yaygın olduğunu görüyoruz. Her madde ve malzeme ile yapılmış bu sanat eserleri özellikle Güney Macaristan’da yapılan kazılarla ele geçmiştir. Avarların rütbe belirten ve kuşananın hangi boya veya gruba aidiyetini bildiren çift kuşanılmış sarkıntılı kemerlerin, rütbe ya da grup belirtme de Uyurlarda da kullanıldığını görüyoruz (Taşağıl, 2015:270).

Ölü gömme adetinden bahsetmek gerekirse. Avarlar, ölülerini mezara yüzü doğuya bakar şekilde yerleştirirlerdi. Mezar zemini, baştan ayak istikametine doğru eğimlidir. Nüfuslu şahısların cesetlerini, önce deriye sararlar ve bir lahit içine koyarak gömerlerdi. Mezarlara ahiret yolculuğu için kaplar içinde yemek de koyarlardı. Süvariler öldükleri zaman kendileriyle birlikte atlarını da defnedirlerdi. İlk Avar devrinin altın eşya ile dolu olan mezarları soyulmuş olmasına rağmen, son zamanlarına ait olanlardan bazıları sağlam halde kalabilmiştir. Avarların gömme geleneklerinde rastlanan eşya Orta Asya Türk adetlerine benzemektedir. Nitekim Avar ileri gelenlerinin elbiseleri, kemerleri, zırhları ve kılıçları da Asya kökenlidir (Taşağıl, 2015:269).

2.2. Kuzey Kafkasya Avarları

Kafkasya Avarları, Kafkasya’nın Kuzeyinde Dağıstan’da yaşayan en büyük etnisitelerden bir tanesidir. Kendilerini Ma’arul (veya Ma’arulal) yani Dağlılar olarak tanımlamaktadırlar. Gürcüler ise Avarlar’a “Leki” -bazı kaynaklarda ise “Hun”- ismini vermişlerdir. Avarlar’ın Dağıstan’ın en büyük etnisitelerden olduğu bilinmektedir. Kuzey Kafkasya demografik nüfus sayımına göre Kuzey Kafkasya’da

Avarlar'ın nüfusunun toplam sayısı 138.749 kişidir, bunlardan 65.840 erkek ve 72.909 kadındır. Dağıstan Cumhuriyeti'nin farklı bölgeleri için Avarlar'ın nüfusu şu şekilde dağıtılmaktadır: Avar ilçesi- 31.923 kişi, Gunib ilçesi- 46.664, Buinaksk ilçesi- 17.072 kişi, Andi ilçesi- 15.082 kişi, Khasavyurt ilçesi- 12.809 kişi. Kalanlar diğer Dağıstan halkları ile birlikte yaşamaktadırlar. Dağıstan nüfusunun %17.6 Avarlar'dan oluşmaktadır (Chursin, 2008:4).

Gürcülerin “Hun”, Romalıların “Aviri”, Rusların “Tavlinzi”, Kumukların “Tavlu” (Dağlı) ve Gazi-Kumukların “Yerusa” dedikleri ve halen sayılarının Dağıstan'da 400.000 kadar olduğu tahmin edilen Avarlar, bugün “Maarulal” (Dağlılar) adı altında yaşamaktadır. Bunlar Koyusu Irmağının Andi, Avar ve Karah kollarının kaynaklarından kuzeyde Kumuk ovalarına kadar olan yerlerde ve Güney Dağıstan'ın Zakatala ve Lakaduh bölgesinde yaşamaktadırlar. Doğuda Gazi-Kumuklar, batıdan da Çeçenlerle komşudurlar. Ruslar Dağıstan'a girmeden önce Avarlar buldukları yerlere göre Hunzal, Andalal, Kumbetal, Çamalal, Tindisal, Kuvarişsal, Ansal, Andissal, Nakadasal, Akokal, Karalal, Arçusal, Suntal, Didosal, Kuvardiyal ve Karatasal gibi kabilelere bölünmüşlerdir (Erel, 1961:34-35).

2010 yılı nüfus sayımına göre Avarları'nın Rusya'da toplam sayısı 910 bin kişidir. Avarlar, Dağıstan'ın en büyük etnisitelerdir. Dağıstan sınırları içerisinde Avarlar'ın yerleşim yerleri: Şamilskiy, Suntinskiy, Sumadinskiy, Çarodinskiy, Gergebilskiy, Unsukulskiy, Tlyaratinskiy ve Bejdinskiy eyaletleri. Kısmen: Buynakskiy, Hasovyurtovskiy, Kizilyurtovskiy ve Kizlyarskiy eyaletleridir. Çeçenistan'da: Şaroyskiy ve Şelkovskiy eyaletleri. Kısmen: Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'nin bazı köylerinde. Azerbeycan'da, Belokan ve Zagatala eyaletlerinde ikamet etmektedirler(Gadzhieva, 2012:2). Kafkasya'da bulunan Avar etnik grubunun kökeni hakkında tartışmalar Rus bilim camiasının ilgisini 19 yüzyılın başından itibaren çekmektedir ve halen bu tartışmalar devam etmektedir.

Harita 2: Ş. Erel'in Dağıstan ve Dağıstanlılar kitabından Dağıstan'da yaşayan etnik grupların haritası.

Avarların demografik durumu ile ilgili bilgilerden sonra Dağıstan Avarlarının kökeni üzerine kaynaklar ışığında açıklamalar yapmanın yararlı olacağı kanaatindeyim. Kuzey Kafkasya Avarlar'ının kökenleri halen bir çok tarihçinin tartışma konusudur. Bazı tarihçiler, Kuzey Kafkasya Avarlar'ının Ortaçağda Avar Kağanlığını kuran Avarlar'ın torunları oldukları fikrini ileri sürdürmektedirler. Nitekim Avarlar, Karadeniz kıyısında ve Kafkasya'daki Sabarlar, Onogurları ve bir Slav kabilesi olan Andları mağlup ederek, sınırlarını Aşağı Tuna'ya kadar genişlettiler (Taşağıl, 2013:64). Bu esnada da Avar Kağanı'nın kendi etnisiteden olan insanları Kuzey Kafkasya topraklarına yerleştirmiş olma ihtimali görülmektedir. Kuzey Kafkasya Avarlar'ının Rusya İmparatorluğu'nun tahakkümü altına geçmeden önce Avar dilinden ziyade Türk dilinde konuştukları da dikkatten kaçırılmamalıdır. Bütün bunlardan ziyade, Şeyh Şamil'in Kuzey Kafkasya'da İmamat Devleti'nin kuruluşundan sonra Türk dilini milletler arasında konuşulan ortak dil olarak ilan etmek istemesi de tesadüfi değildir. Bunun gibi bir çok kanıt Dağıstan Avarları'nın Türk oldukları düşüncesini daha da pekiştirmektedir.

Dağıstan'da bugün bir topluluk olarak mevcudiyetlerini muhafaza eden Avarların, vaktiyle Sibirya'dan Urallara, Kore'nin kuzeyinden Moğolistan'a kadar uzanan geniş topraklarında hüküm süren Cücen İmparatorluğunun Göktürk isyanı ile dağılmasını müteakıp batıya doğru çekilen Cücenlerden oldukları söylenmektedir. Cücenler Volga'nın batısına geçtikten sonar "Avar" adını almışlardır. Bunlara "Varkoni", "Var" ve "Honni" isimleri verilmiştir. Hunların Kafkasya'dan geçişleri 363-373 yılları arasında olduğuna göre Dağıstan'da yerleşmeleri de aynı tarihlerde olmuştur. Avarlar, Alan Hükümdarının tavassutiyle Doğu Roma ile anlaşarak Kuzey Kafkasya ile Tuna arasındaki havzada, bir kısmı da Sabirleri Derbent'ten çıkartarak Dağıstan'da yerleşmişlerdir. Bu yerleşme bugün Dağıstan'daki Avarlar'ın hepsinin Asya'dan gelen Avarların torunları olduğu manasına gelmez. Avarlar buranın eski yerli halkı Lezgi ve Gelilerle karışmışlardır. Dağıstan'da kalan Avarlar bu memleketin güneyine doğru inerek buralarda Belesağan ve Varaçan şehirlerini kurmuşlardır. Avarlar, Dağıstan'da Hazar Devletini teşkil eden Uruğlardan birisiydi. İslam orduları karşısında Hazarlar kuzeye çekildikten sonar Avarlar Dağıstan'da müstakillen hükümlan olmaya başlamışlardır. Arap tarihçileri Avarlardan "Serir" (taht), "Memleket-üs-Serir" (taht memleketi) diye bahsetmişlerdir. Serir hükümdarlarının baş şehirleri olan ve etrafı dört fersah uzunluğunda bir sur ile çevrili bulunan Hunzah şehrinde, tarihlerde "Seri-üs-Zehap" (altın taht) diye adı geçen, biri altın diğeri gümüş iki taht bulunmaktaydı. Her devlet hükümdarının tahtı bulunması tabii olduğuna göre yalnız, Dağıstan'daki Avar hükümdarlarına "Taht Sahibi" denilmesinin hakiki sebebini katiyetle bilemiyoruz. İbn-i Rusta eserinin Sahib-üs Serir bahsinde "Ve yükalü lehüm Avar" diye bunlara Avar denildiğini açıkça yazmıştır. Gardizi de Serirlerin Avar olduklarını kaydetmiştir (Erel, 1961:32-33).

Şu anda, bazı araştırmacılar, Kuzey Kafkasya Avarlar'ının etnik kökeninin VI. yüzyılda Kuzey Kafkasya topraklarından geçen Avar ismini taşıyan göçebe kavminden geldiğine dair teoriyi ileri sürmektedirler. N. Volkov'a, bazı küçük göçebe Avar gruplarının Kuzey Kafkasya'nın dağlık köylerinde yerleştiklerini ve zamanla Kafkas dillerinde konuşan yerliler içerisinde asimile olduklarını bir ihtimal olarak düşünmektedir. Bu düşünce yeni değildir, zira Gürcü Ortaçağ tarihi kaynağı olarak bilinen "Kartlis Tskhovreba"da da yer almaktadır. Gürcü kaynağında, bir kaç

tane göçebe Avar grubunun, VI. yüzyılın sonlarında Kuzey Kafkasya dağlarına yerleştikleri ve yerli Kafkas halkını kendilerine boyun eğmelerine mecbur ettikleri yazılmaktadır. (Hapizov ve Galbatsev, 2017:4) Böylece, Ortaçağ Avar tarihine bir bakış attığımız zaman, Kuzey Kafkasya’da yaşayan bir etnik grubun Avar ismini taşıması hakkında bir fikir ortaya atma fırsatı bulabiliriz. Avarlar Kuzey Kafkasya bozkırlarında uzun süre kalmasalar da, yerli halk üzerinde kesin bir etkisi olmuştur. Avarlar’ın Avrupa’ya göç ettikleri sırada, bazı Avar gruplarının Kuzey Kafkasya’da kalmış olmaları ve yerli halk içerisinde karışmış olmaları mümkündür, zira tarih içerisinde böyle olaylar görülmektedir.

Macaristan’da ve Volga havzasında yapılan araştırmalarda çıkan Avar eserleriyle; Dağıstan’da bulunan Avar eserleri arasında aynı evsafi taşıyan ve birbirine benzeyen biröok hususlara tesadüf edilmiştir. 1933 yılında Macaristan’da eski bir Avar mezarında bulunan iskeletin el kemikleri arasında turna kemiğinden yapılmış, sanat bakımından büyük bir kıymet taşıyan çifte borulu bir kaval bulunmuştur. Bu kavalın benzerleri bugün Dağıstan’da, Türkistan’da ve İdil civarında yaşayan kavimlerde görülmektedir (Erel, 1961:32-33).

Diğer araştırmacılar, Dağıstan’ın dağlarında yaşayan etnik grubunun isminin, IV. yüzyılda Kuzey Kafkasya’da kurulan Serir devletinin Avar ismidde hükümdarından geldiğini iddia etmektedirler. Bu araştırmacılara göre Serir hükümdarı Avar, dağlılara kendi ismini vermeği teklif etmiş, dağlılar ise onun ismini kabul etmişlerdir (Gadzhieva, 2012:1). Bir diğer düşünürlere göre, Serir devletinin dağlıların toprakları üzerinde kurulmuş olduğu için diğer milletler dağlılara Avar’ın milleti yani Avaral (Avarlar) diye hitap etmeye başlamıştır.

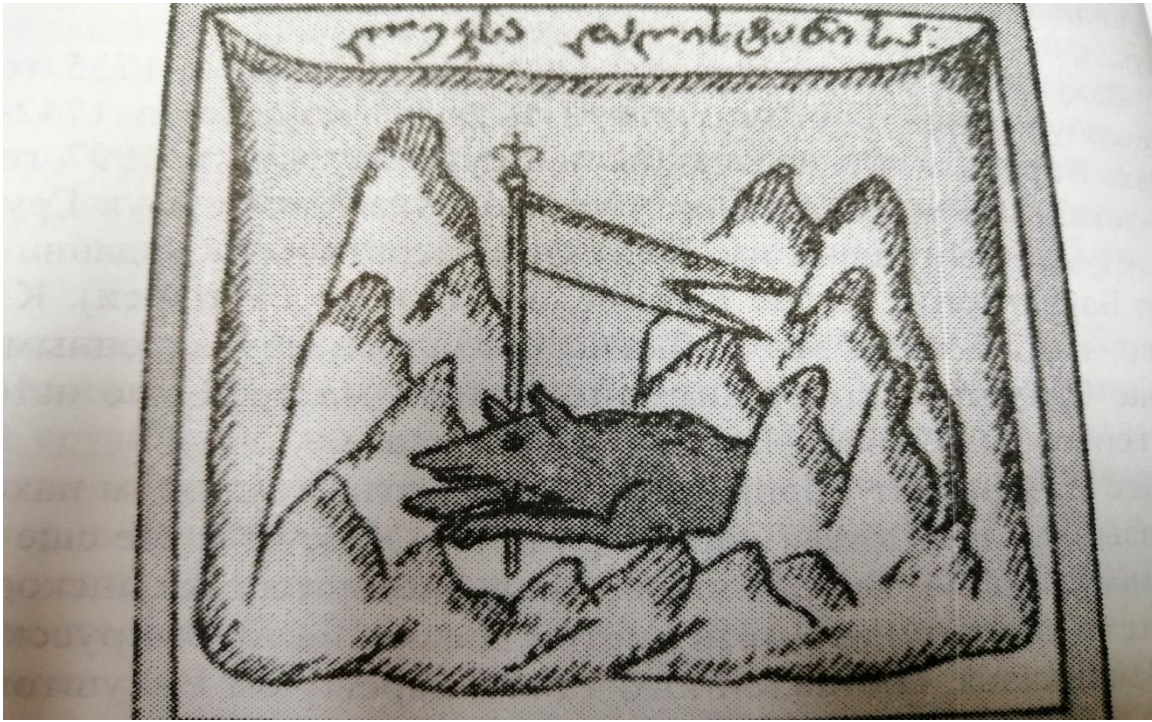
Serir devletinin Dağlık Dağıstan yani Avarlar’ın topraklarının üzerinde kurulması, VI. yüzyılda yazılmış olan “Suriye Bat-Dadu” kroniklerinde anlatılmaktadır. Bat-Dadu Didoyların ve Avarların yaşadığı Dağlık topraklarına verilen isim olarak bilinmektedir. X.yüzyılda Serir sınırları gittikçe büyümüştür ve diğer etnisiteleri kendi içine almıştır. Serir devletinin Kuzey sınır komşuları Alan’lar ve Hazar’lar olduğu bilinmektedir. Serir devletinin başkenti Humrac kentiydi. Arkeolojik kazılardan alınan bilgilerden yola çıkacak olursak, Humrac kenti

hâlihazırda Dağıstan'ın dağlık yerleşimlerinden olan Hunzah'ın Batlaiç köyünde var olduğu tespit edilmiştir (Magomedov, 1997:79-80). Ortaçağ Serir'in (Avaristan) tarihi kroniği "Tarih Dağıstan"a göre coğrafi sınırları şöyle tanımlanmıştır: Dağıstan'ın tüm halklarından, Çerkesya ve şuan Azerbaycan sınırları içerisinde bulunan Şemakha kentinden Serir devletinin hazinesine vergi alınmıştır. Serir, büyük servete: dağlara ve bozkırlara sahip bir ülkeydi. Bu ülkede yaşayan Kafkas halkları yüksek tarım kültürüne, gelişmiş hayvancılık ve çömlekçilik, demircilik, kuyumculuk, dokuma gibi el sanatları üretimine sahipti. XII. yüzyılın başında Serir devleti yıkıldığı dönemde aynı topraklarda Avar hanlığı kurulmuştur. Bu hanlık Ortaçağ'da en güçlü hanedanlıklarından biri olarak bilinmektedir (Donogo, 2015:8-9).

Avar isminin kökenini araştırma sürecinde, bir çok araştırmacının gözünden kaçırıldığı en önemli unsur, Avar kelimesinin bu dilde ki etimolojisini yani anlamını araştırmaktır. Avar dilinin Güney diyalektlerinde, "boşluk" anlamını taşıyan авахI (avah) terimi yaygındır. Benzer ekleri olan bir terim de алахI (alah) "bakir toprak" anlamına gelmektedir. Bununla birlikte Avar dilinde "otlak" anlamına gelen ҕалах (ialah) kelimesi var, bu terim kuzey diyalektlerinde yayılmıştır ve bu dilin edebi normuna girmiştir. Muhtemelen, avar, avah, alah ve ialah- aynı sözcüğün farklı biçimleridir, daha sonra farklı diyalektlerde ve Avar dilinin edebi normlarında farklı anlamlar ve sesler edinmiştir. Alah ve ialah terimlerinden "vahşi" kelimesinin farklı biçimleri oluşmuştur, yani alhul, alhil, ulhol. Ancak, bu olumsuz anlamlarla birlikte, bu terim daha olumlu "keşiş" anlamını taşımaktadır. Ele alınan konuyla bağlantılı olarak, bir etnik grup olarak Avar adının, Avar dilinde ki "peygamber" anlamını taşıyan "avarag" terimlerinin benzerliğine dikkat etmek önemlidir. (Hapizov ve Galbatsev, 2017:12-13) Bu varsayımlar, Kuzey Kafkasya Avarlar'ının, Ortaçağ Avrupa Avarlar'ı olmadığı fikrini savunmaktadır.

Gürcistan'ın eski el yazmaları enstitüsünde, Gürcistan'ın eski topraklarının haritası mevcuttur. Haritada, bu topraklarda yaşayan etnik grupların bayrakları ve simgeleri gösterilmiştir. Bu bayraklar içerisinde Avar bayrağı da vardır. Avar bayrağı açık yeşil renkte, üzerinde ise dağların arkasından görünen elinde bayrak taşıyan kurt resmi vardır. Konunun merkezi sembolü olarak kurttan bahsetmek gerekirse, bu

hayvanın geleneksel olarak Avarlar ve Dağıstan'ın diğer bazı halkları tarafından cesaret sembolü olarak kullanıldığına dikkat edilmelidir. G. Chursin, Avarlar'ın etnografisi üzerine yaptığı çalışmada, kurtun cesaretle gerçekleştirdiği yırtıcı baskınların Avarlar'ın kurtlara karşı olan sempatisini doğurduğunu yazmaktadır. Avarlar “Kurtun Tanrı'nın bekçisi” olduğunu düşünmektedirler (Hapizov ve Galbatsev: 20-22).

Ş. Hapizov, S. Galbatsev. *Avarlar'ın Tarihi ve Etnografyası*.

Y. Kosteneskiy (1811- 1885), Avarlar'ın komşularını titretecek kadar korkunç güce sahip olduğunu söylemektedir. Y. Kosteneskiy yazıyor: “Avarlar, hali hazırda bir zamanlar kendilerini ‘özgür topluluklar’ olarak nitelendiren toplulukları kendi etkisi altında bırakmaktadır, bununla beraber tüm Kafkas dağlarını yönetmektedir, komşuları ise Avar hanlarını gördüklerinde karşılarında titremektedirler. Avarlar Kafkasya Vikingleridir” (Donogo, 2015: 23).

Her bir Avar erkeğinin, özellikle de genç bir erkeğin örnek aldığı imaj “Jigit” yani savaşçı imajıydı. Hali hazırda da gençler bu imaja uygun hareketlerde bulunmaya gayret göstermektedir. Ciddi tehlikeler arasında yetişmiş ve eğitilmiş olan “Dağlı”, kendi değerini çok iyi bilmektedir ve dolayısıyla tüm hal ve

hareketlerinde gurur ve derin bir özdeğer duygularını sergilemektedir. Savaşı geçiren her bir gün “Dağlı yiğitini” huzursuz etmektedir ve sıkılmasına neden olmaktadır. Savaş çanlarının çalındığı zaman ise “kartal” misali kanatlarını gururla açmaktadır (Donogo, 2015: 24- 25).

Kuzey Kafkasya ve özellikle Avarlar, Çarlık Rusya’ya karşı ulusal kurtuluş savaşıyla tanınmaktadır. Bu savaş 1820-1859 yılları arasında gerçekleşmiştir. Savaşı organize eden ve başlatanlardan birisi Dağıstan’ın ilk imamı Gazi-Muhammed (ikinci ismi Kazi-Mulla) idi. Gazi-Muhammed, Unsukul ilçesi Gimrı köyünde basit bir köy ailesinde doğdu (Avar köylüsü). Fakat arkadaşı Şamil ile birlikte Dağıstan’ın en iyi alimlerin yanında yetişti, büyük bir özenle kendini yetiştirdi, bilgilendi. Gazi-Muhammed, Dağıstan’da ilk Şeriatı yaymaya çalışan zatlardandır. 1829-1830 yıllarda Gazi-Muhammed ve onun ordusu Çarlık Rusya’ya karşı savaşında kendi başarısını gösterdi ve bir çok Dağıstan eyaletlerini kendi koruması ve tahakkümü altına aldı. Fakat 1832 yılında baron Rozen Çar ordusuyla 60’dan fazla Çeçen köyünü ele geçirdikten sonra Gimrı’ya saldırdı, bu saldırıda Gazi-Muhammed hayatını kaybetti, Şamil ise çok ağır yaralar aldı fakat hayatta kalmayı başardı. Aradan iki yıl geçtikten sonra Dağıstan’ın ikinci imamı Gosatılı Gamzat-bek oluyor. İmam Gamzat-bek zekası ve azmiyle tanınıyor ve kendi tahakkümü altında olan bölgelerde şeriat kanunlarını başarılı bir şekilde yaymaya muvaffak oluyor. İmamın koruması ise Çar ordusundan kaçmış olan Rus askerleri idi. Gamzat-bek bir çok Dağıstan köylerini kendi tahakkümü altına almış ve feodalları kendisine itaat etmeye mecbur etmiştir. 1834 yılında, yıllarca Avar hanlarının başkenti olan Hunzah’ı ele geçirmiş, Avar hanlarının ailesini katletmiştir. Nitekim bu sebeple de Gamzat-bek Hunzahlılar tarafından katlediliyor. Gamzat-bek’in ölümünden sonra Dağıstan ve Çeçenistan’ın üçüncü imamı Şeyh Şamil oluyor. Şeyh Şamil, önceki imamlardan stratejik düşüncesiyle seçiliyor ve Çar ordularına karşı güçlenmenin yolunu Müslüman bir devlet kurmakta, şeriat kanunlarını akıllı bir yolla Dağıstan ve Çeçenistan’da yaymakta görüyor. Böylece Kafkasların Rus İmparatorluğuna karşı savaşının ikinci etabı başlamış oldu. 1840-1850 yıllarında Dağlılar, tüm Avarya ve Çeçenistan topraklarını çar ordusundan temizlemiştir. 1842 yılında Hacı-Murad Şamilin tarafına geçiyor ve 12 yıl boyunca İmam Şamil’in en korkusuz ve en sadık

naiblerden biri oluyor. Akabinde Şeyh Şamil feth ettiği toprakları ve halkları birleştirerek İmamat Devleti'ni kuruyor. İmamat, kendi içinde 50 kadar etnisite bulunduruyor, devlet dili Arapça oluyor ve şeriat kanunları İmamat halkı tarafından kabul görüyor. Dağlıların Çar ordusuna karşı savaşının son dönemi 1852-1859 yıllarıdır. Kırım savaşı sona erdikten sonra, Çarlık Rusya kendi dikkatini Kuzey Kafkasya'ya yöneltti. Rus ordusu knyaz Baryatinskiy'in öncülüğünde planlı bir şekilde Dağıstan ve Çeçenistan'a girdi ve asi Kafkasyalıları yıllarca süren savaş sonucunda mağlup etmeyi başardı. Savaş Gunib ilçesinde sona erdi. Ardından Şeyh Şamil tutuklandı ve Rusya'ya gönderildi. 1870 yılında Şeyh Şamil Mekke'ye gitme imkanı kazandı, 1871 yılında ise vefat etti ve Medine'de toprağa verildi (Magomedov, 1997: 260-269).

2.2.1 Kuzey Kafkasya Avarları'nın Kültürü

Kültür, halkların danslarında, müziklerinde, zanaatında, iletişim şeklinde, değerlerinde, yaşam şeklinde vb. şeylerde kendine özgü unsurları bulunduran bir olgudur. İnsan eliyle yapılan her şey, onun ruhunun bir parçasını kendi içerisinde taşımaktadır. Nitekim her eşya onu yapan halkın ruhunu taşımaktadır. Kültür, halkların, dünyaya bakış açısını oluşturabilecek kadar güçlü bir olgudur. Her bir etnik grubun kendine özgü kültürü vardır, fakat farklı kültürlerin mutlaka kesiştiği noktalar da bulunmaktadır. Çeşitli etnisitelerin kültürleri arasında kesişme noktalarının bulunmasının farklı sebepleri vardır. Örneğin coğrafi yakınlık, din, tarih ve benzeri unsurlar gibi. Kuzey Kafkasya Avarları'nın kendine özgü kültürü vardır ve hali hazırda Avarlar kendi kültürlerini yaşatmaya devam etmektedirler. Avar kültürü, Kafkasya coğrafyasında yaşamakta olan diğer etnisitelerin kültürleri ile yoğun bir şekilde kesişmektedir. Bu da çokkültürlü coğrafyanın bir özelliği olarak bilinmektedir.

Çalışmamızın bu safhasında Kuzey Kafkasya Avarlarının kültürünü dil, yemek kültürü, örf-adet-gelenek, evlilik-düğün, dini yaşam ve ekonomi gibi kültürün öğeleri üzerinden kaynaklar ışığında açıklamaya gayret edeceğiz.

Dil

Ortaçağ Avar toplumunun doğası bu toplumun askeri bir örgütün özelliklerine sahip olduğunu var saymamızı sağlamaktadır. Bu topraklarda sürekli devam eden savaşlar, bu toplumun kültürünü etkilemiştir ve kültürlerarası askeri dilinin oluşmasına sebep olmuştur. Avarca “*bolmats*” ismini taşıyan bu dil “*askeri dil*” veya “*toplumlararası dil*” olarak nitelendirilmektedir (Donogo, 2015: 20).

Dil, tarih ve edebiyat her toplumun en kıymetli değerleridir. Elimizde olan bilgilere göre, Avarlar’ın, Kafkasya Albanyası’nın var olduğu dönemden beri, bazı yazılı kaynakları mevcuttur. İlk Gürcü alfabesiyle taş üzerinde yazılmış (sob hegi-affeder) Avarca kelimesi, 1923 yılında Şamil eyaletinin Urada köyünde bulunmuştur. (Gadzhieva, 2012:2). Avarca, Kuzey Kafkasya’nın Nah-Dağıstan dil grubuna ait dillerdendir. Bu dil, iki diyalekt grubuna ayrılmaktadır: Kuzey diyalekti- Batı (Salavatskiy diyalekti), Doğu ve Merkezi (Hunzah) diyalekti; Güney diyalekt grubu- Andalalskiy, Ansuhskiy, Gidatlinskiy, Karahskiy, Batluhskiy, Zakatalskiy (Carskiy). XV. yüzyılda bu topraklarda İslamiyet yayılmıştır. XVI. yüzyılda yerel etnisiteler yazılımda Arapça alfabe kullanmaya başlamıştır. Kuzey Kafkasya topraklarının Rusya’ya geçmesiyle birlikte Rusça bu diyaleklerde konuşan Avarların ortak dili olmuştur. Hali hazırda Avarca yazılımda Kiril alfabesi kullanılmaktadır (İslammagomedov ve Sergeeva, 2000:21-22).

Kuzey Kafkasya topraklarına İslamiyetin gelmesiyle birlikte, bir çok yerli dil grupları ve özellikle Avarca değişime uğramıştır ve bu dillere Arapça kelimeler eklenmiştir. Ardından Çarlık Rusya’nın Kafkasya topraklarını ele geçirmesiyle, Rusça, halklar arasında ortak dil olarak kullanılmaya başlamıştır, dolayısıyla yerel dillere Rusça kelimeler eklenmiştir.

Yemek Kültürü

Avar yemek kültüründe hamur işine büyük önem verilmektedir. Farklı çeşit Hinkal yemeği Avarların en sık hazırladıkları yemek türlerindedir. Hinkal süt ürünleriyle veya et ile birlikte tüketilen bir yemek türü olarak bilinmektedir. Avar yemeklerinden suraçed (dolu ekme), botişal, teh vb. tatlılar ise, şerbet katılarak çeşitli çerez türlerinden yapılmaktadır (natuh, bakuk). Geleneksel Avar yemekleri

özellikle hamur ve etten yapılmaktadır. Yemek sosları, sarımsak ve süt ağırlıklıdır. (İslammagomedov ve Sergeeva, 2000: 21-22)

Avar kültüründe taze yemeklere üstünlük verilmektedir. Her öğünde yeni yemek ve ekmek pişirilmektedir. Dolayısıyla bu sebeple Avar kültürüne ait olan yemekler, hazırlanması kolay olan yemeklerdir. Avar yemek kültürü hamur ve kurutulmuş et ağırlıklıdır. En meşhur Avar yemeği ise çeşitli hazırlanma usulleri ve çeşitli türleri olan Hinkal yemeğidir (Hapizov ve Galbatsev, 2017:261). Avar köylerinde etin kurutulmasının başlıca sebebi dağlık yerleşim yerlerinde etin korunmasıdır. Diğer sebep ise, her daim savaşa hazırlıklı olmaktır. Savaş esnasında Avarlar sadece ve sadece kurutulmuş eti tüketmişlerdir. Böylece Dağlılar savaş ruhunu korumayı ve savaş esnasında yemek hazırlıklarına zaman kaybetmemeyi başarmışlardır.

Örf, Adet, Gelenek

Her bir Kafkas etnik grubunda olduğu gibi Avarlar'da da müziğe ve dansa büyük önem atfedilmektedir. Dışarıdan belki de aynı görünen Avar müziği ve danslar her bir Avar köyünde farklılık göstermektedir. Fakat bu dans şekillerinde değişmeyen şey, erkeklerin güç gösterisi, kadınların ise narinlik, incelik sergilemesidir. Yaşlıların dansı da farklılık göstermektedir. Yaşlı insanlar daha yavaş müzik eşliğinde ağır ağır dans etmektedirler, bu da yaşlılığın bir nevi simgesi olarak algılanmaktadır.

Avar köylerinde, kadın giysileri de farklılık göstermektedir. Giyindikleri kıyafet şeklinden herhangi bir kadının hangi köyden geldiğini tespit etmek zor bir iş değildir. Genç kadın kıyafetleri daha göze çarpan (kırmızı, yeşil, sarı, turuncu vb) renklerde dir. Yaşlılar, kıyafetlerin siyah ve daha koyu renklerde olmasına önem vermektedirler. Genç kızlar başörtü olarak “*çuhto*” ismi verilen boru şeklinde işlemelerle süslenmiş bir bone kullanmaktadırlar. Yaşlı kadınlar ise geleneksel şallarını örtmektedirler. Erkekler iç gömleği, üzerine “*çerkeska*” olarak isimlendirilen belden kemerli uzun gömlek giymektedirler, kafalarına ise koyun yününden yapılmış “*papaha*” şapka takmaktadırlar. Erkek kıyafeti köylere göre değişiklik göstermemektedir. (Gadzhieva, 2012:4) Yaşlı Avar kadınlarının kıyafet

renge ve başörtü örtme şekli, kadının yaşının ona verdiği bilgeliğini ve ruhsal huzuru, genç kızın renkli ve daha komforlu giysileri ise özgürlüğü ve gençliği sembolize etmektedir.

Genç Avar kızı kıyafeti. Fotoğraf: Abdullah Bersaev

Yaşlı Avar kadını kıyafeti. Fotoğraf:Fatimat Dobro

Avarlar'ın geleneksel toplum yapısı şeriat kanunlarına, karşılıklı yardımlaşmaya, misafirperverlik ve kan davası üzerine kuruludur. Davranış biçimlerinde en önemli faktörler; yaşlılara saygı, adetleri ve geleneksel etik kuralları sıkı bir şekilde uymadır (İslammagomedov ve Sergeeva, 2000: 21-22).

Avar kültüründe büyüklere saygı “*hurmat*” duymak en önemli ahlak kurallarından bir tanesidir. Büyüklerin yanında yüksek sesle konuşmak, bağırarak veya büyükler konuşurken sohbete karışmak saygısızlık olarak kabul edilmektedir. Büyükler ayakta onları izni olmadan oturmak da Avarlar arasında saygısızlık olarak değerlendirilmektedir. Kadının ilk önce korunması gereken namus simgesi olarak değerlendirilmektedir. Kadına hakaret kan davasının oluşumuna bile sebep olabilmektedir.

Avar ailelerinde çocuk doğumu büyük önem taşımaktadır, ne kadar fazla çocuk doğarsa o kadar soy da güçlenmektedir. Çok çocuklu aile, mutlu ve müreffeh

aile olarak kabul görmektedir. Soyun devamcısı olarak erkek çocuğun doğumu daha çok önemsenmektedir. Çocuğun doğumu, mevlut veya zikir yapılarak kutlanmakta ve bu kutlamada bebeğe isim konulmaktadır. Genel olarak Avarlar, çocuklara müslüman isimleri vermektedirler, müslüman kadın isimlerin sonuna ise “at” ya da “yat” eki konulmaktadır. Örneğin: Aminat, Hadijat, Ayşat, Cuvayriyat. Müslüman isimlerinden ziyade çocuklara Avarca isimler de verilmektedir. Örneğin: Sevehan (lider), Galbats (Aslan), Kebed (Demirci), Mesed (Altın).

Çocukların sıkça hastalanması “kötü ruhların” onları rahatsız ettikleri anlamına geldiğine inanılmaktadır ve çocuğun ismi değiştirilmektedir. Örneğin Şeyh Şamil’in bebeklik ismi Ali olmuştur ve hastalık nedeniyle değiştirilmiştir. Doğduktan bir hafta sonra, cuma günü bebek beşiğe konulup başında koruma duaları ve Kur’an’dan ayetler okunulmaktadır.

Avarlar köylerinde “İlk Bahar” bayramı tüm köylülerin katılımıyla kutlanmaktadır. Bayram gerçekleşmeden ekimlerin yapılması yasaklanmaktadır. Bu bayramda geleneksel yemekler ve tatlılar hazırlanarak yenilmektedir, geleneksel danslar ve oyunlar oynanmaktadır. Avar köylerinde geleneksel “Godekan” olarak isimlendirilen “Kamu Bilgi Merkezleri” mevcuttur. Burada köyün erkekleri toplanarak bilgi paylaşımında bulunmaktadırlar. Daha ziyade Godekan, gençlerin yaşlılardan ahlak eğitimi aldıkları bir nevi okul olarak isimlendirilmektedir. Kadınların Godekan’a gelmeleri yasaklanmaktadır (Gadzhieva, 2012:7-16).

Evlilik ve Düğün

Avarlar’ın aile modeli, “*tohum*” olarak nitelendirilen ataerkil aile modelidir. Avar köylerinde evlilikler çoğunlukla tohum içerisinde, yani akraba evlilikleri yapılmaktadır. Dolayısıyla evlilikler görücü usulüne hitap etmektedir (İslammagomedov ve Sergeeva, 2000:21-22).

Evlilik kelimesi Avarca iki anlam taşımaktadır. Birincisi “*hizan habize*” yani “çocuk yapmak” anlamına gelmektedir, ikincisi “*rigin habize*” ev yapmak anlamını taşımaktadır. Aile “*tohum*”un bir parçasıdır. Bazı tohumlar yani soylar atalarının ismini taşımaktadır. Diğer soylar ise geldiği memleketin ismini taşımaktadır. Her

soyda yaşlı ve saygıdeğer bir yönetici “*tohumayul kudiya*” yani soyun büyüğü mevcuttur. Soyda tüm kararları bu yönetici vermektedir, en ufak sorunlar ona danışılmaktadır. Soyun büyüklüğü onun gücünü belirlemektedir. Evlilikler tüm soyun desteği ile yapılmaktadır. Evlendikten hemen sonra, yeni evlenenlere kendilerine özel ev ve mülk verilmektedir. Avar köylerinde erkeklerin evlendirilme çağı 18-20 yaş aralığındadır, kızların ise 17-19. Bu rakamlar kentte biraz daha yüksektir. Örneğin kızlar üniversite yaşlarında yani 19- 21 yaşlarında evlenmektedirler, erkekler biraz daha geç. Genellikle aynı köy içerisinde tanıdık veya akrabalar arasında evlilikler yapılmaktadır. Çok nadir durumlarda erkek başka bir köyden kızla evlenir. Bu durum için Avarlar’da bir deyim mevcuttur: “*Basadab mesedisa or bahularo, ayib heçey yasay rosu tolaro*” anlamı: Temiz altın ırmağı geçmez, ayıbı olmayan bir kız köyünü terketmez. Kız istemeye iki veya üç kez gidilmektedir. İlk istemede kız verilmez, kızın ailesi akrabalarla toplanıp bu durumu istişare etmektedir. Ardından ikinci ve üçüncü isteme gerçekleşmektedir. Üçüncü istemede erkeğin ailesi tepsilerle tatlı yapıp getirmektedir. Ve kıza “*aburay*” yani sözlü ismi verilmektedir. Her bayramda kız evine hediyeler gönderilmektedir. Düğünler ise genel olarak sonbaharda ve kışın tarladaki mahsullerin toplanıp satıldıktan sonra yapılmaktadır. Düğünden bir gün önce ya da düğün günü “*mahar*” yani dini nikah kıyılmaktadır. Düğün iki gün sürmektedir. Düğün adetleri köylere göre değişmektedir. Bazı köylerde gelin damat evine girerken ayakkabısının topuğuyla tabak kırar, bazı yerlerde gelin ayna ve Kur’an eşliğinde eve girer. Tüm Avar köylerinde ortak düğün adeti: gelin eve girerken kayınvalidesinin ona bal yedirmesidir. Düğünün sonunda gelin ve damat yöresel danslarını etmektedirler, avarca bu dansın ismi “*baharazulab*” (Gadzhieva, 2012: 7-9).

Dini Yaşam

Kafkasya’da İslam öncesinde Paganizm hüküm sürmekteydi. Fakat Kafkasya Avarları’nın inançları İslama daha yakın inanışlardı ve İslamiyetin bu topraklara geldikten sonra paganizm dönemi inançlar yeni kabul gören dine yani İslamiyete adapte edilmiştir. Örneğin, beyaz ve siyah cinlerin var olduklarına dair inanç vardı. Avarlar, beyaz cinlerin daha iyimser ve insanlara yardım ediyor, onların sağlık

problemlerini çözdüklerine inanmışlardır. Siyah cinler ise tüm kötülüklerin nedeni olarak görülmüştür.

Daha ziyade Avarlar, kartal ve kurtla kan bağlarının olduğu inancındaydılar. Kartalın öldürülmesi en büyük günah olarak kabul edilmekteydi. Zira kartal Avar insanına benzer bir kuş, tüm kuşlar soğuklar gelince sıcak ülkelere uçarken, kartal dağlarını daima korumaktaydı. Bazı Avar toplumlari örneğin “Huhzah” hanları kurdun totem olarak kabul etmekteydiler. “Kurt tanrının bekçisi” olarak nitelendirilmekteydi. Kurdun vücudunun her bir parçasının sihirli özelliği olduğunun inancındaydılar Avarlar. Örneğin erkek çocuklarına ileride güçlü asker olmaları için kurdun kalbini yedirirlerdi (Gadzhieva, 2012:17).

Ekonomi

Kuzey Kafkasya’da her bir Avar köyünde çeşitli el sanatı ustaları bulunmaktadır. Örneğin gümüş işlemleri yapma, ahşap oyma sanatı, kılıç yapma sanatı, boynuz takıları yapma sanatı, halı yapma sanatı vb. Ustalar kendi el becerilerini çocuklarına miras olarak bırakmaktadırlar. Nitekim Kuzay Kafkasya Avarları, atalarından miras olan el sanatlarını halen yaşatmaktadırlar.

Avar köylerinde taş, ahşap ve boynuz oyma sanatı halen güncelliğini korumaktadır. Köy evlerinde mobilyalar, mutfak gereçleri, deynekler, süs eşyaları has ahşaptan yapılmaktadır ve Avar kültürüne özel oymalarla süslenmektedir. Avarlar’ın en eski mesleklerinden bir tanesi demirciliktir. Her Avar köyünde mutlaka demirciler ailesi vardır ve bu meslek nesilden nesile aktarılmaktadır. Eskiden Avarlar tarafından, ateş, tanrıların, bir hediyesi gibi kabul edilmekteydi dolayısıyla ateş ve demir ile çalışma becerisinin, göklerin onlara verdiği bir nimet olarak değerlendirilmekteydi. Demirci, daha ziyade kutsal bir demir suyuna sahip insan olarak doktor rolünü oynamaktaydı, demirden yapılmış aletlere sahip olmakla da köyün dışçisi konumundaydı (Gadzhieva, 2012: 4).

Doğa koşulları, Avarlar köylülerinin ekonomilerini ve işlerini belirlemiştir. Dağlılar genel olarak tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadırlar. Sığırları yaz mevsiminde dağların üzerinde, köyden uzak olan yerlerde otlatmaktadırlar. Burada,

çobanlar ve sütleri toplayan, peynir ve tereyağı hazırlayan ve bu mahsulleri eşeklerin üzerinde köylere gönderen insanlar bulunmaktadır. Hayvancılıkla beraber, Avar köylerinde, tarım da önemli yer tutmaktadır. Avar köylerinde, dağların yamaçları boyunca uzanan geniş çaplı basamakları anımsatan, çok sayıda tarlalar mevcuttur. Bu tür tarlalarda mevcut yeni tarım araçlarını kullanmak mümkün değildir, bu sebeple, Avar köylerinde eski tarım araçları kullanılmaktadır.

Avar ailesinde önemli rolü kadın oynamaktadır. Ev içerisinde ve tarlada yapılan tüm işler kadının üzerindedir. Erkek, bir Avar ailesinde evin sahibi, aile reisidir ve sadece ilkbaharda ekim işlerini yapar, diğer mevsimlerde ise çalışmamaktadır. Eşeklerle beraber kadınlar da sırtlarında ot ve odun taşımaktadırlar. Avar adetlerine göre, erkeğin sırtında ağırlık taşınması hoş karşılanmamaktadır ve ayıplanmaktadır (Hapizov ve Galbatsev, 2017: 208-260).

Dağıstan köylerinde Avar kadını imajı. Fotoğraf:Fatimat Dobro

Fotoğraf:Fatimat Dobro

2.2.2 Kuzey Kafkasya Avarları'nın Osmanlı'ya Göçü

Kuzey Kafkasya halkının Osmanlı'ya göçü uzak bir geçmişe dayanmaktadır. Bu göçler öncesinde sadece eğitim amacını taşımıştır. Sonrasında ise XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın başlarında, Şeyh Şamil'in Rusya İmparatorluğuna karşı savaşı kaybetmesiyle birlikte, Dağıstan'dan Osmanlı'ya yoğun bir göç hareketi başlamıştır. Bu göç hareketinin başlıca sebeplerinden bir tanesi, Rusya Çarlığının Dağlılara karşı uygulamakta olduğu acımasız bir politikadır.

Çar I. Aleksandr, 29 Temmuz 1816 tarihinde General A.P.Yermolov'a (1777-1861) vermiş olduğu emir ile Kafkas halklarının adım adım boyunduruk altına alınması işleminin tamamlanmasını istemişti. General Yermolov, baskı, yılgınlık ve terör politikası uygulamış, Kafkasya'nın, oraya Rus halkı yerleştirerek, "Ruslaştırılabileceğini" savunmuştur. Dağlı halklar Çar diktatörlüğüne karşı harekete geçiren, "Müridizmin" öğütleri değildir. Çar-yanlısı sömürgecilere ve feodal beylere karşı gerçekleştirilen bu hareket, ilk defa Müridizm'de kendi ideolojik

varlığını bulmuştur. Şamil'in yenilmesi 5 Nisan 1860'da Prens Baryatinskiy tarafından askeri yönetimin (Rusça, “*voenno-narodnoe upravlenie*” halk tarafından askeri yönetim) başlatılmasından sonra, Dağıstan halkları için ekonomik, siyasi ve manevi anlamda oldukça kötü bir dönem başlamıştır. Bu dönemde, dağlı halklara birçok vergi konmuştur. Ardından, kolektif ceza uygulaması da yapılmaktaydı. Bir kişinin işlediği suçtan bütün köy sorumlu tutuluyor ve cezalandırılıyordu (URL-2). Aynı dönemde, Rus devleti, yüzyıllardır müslüman olan dağlı halkların hristiyanlaştırılması faaliyetine başlamıştır. Baryatinskiy, “Hristiyanlığın zamanla bütün dağlarda yayılacağını ve daha önce olmadığı yerlerde de İslam'ın yıkıntıları üzerinde yeşereceğini” yazmıştır (URL-3).

Kuzey Kafkas halklarının resmi göçü 10 Mayıs 1876 tarihli “Dağlı Halkların Göçü İçin Kafkas Komiteleri” kararname ile başlamıştır. Rus Hükümeti çeşitli bölgelerde farklı politikalar izlemiştir. Kuzey Batı Kafkasya halkları (Abhazlar ve Adıgeler) zorla göç ettirililerken, Kuzey Doğu ve Orta Kafkasya halkları (Kabardinler, Balkarlar, Karaçaylar, Çerkesler, Çeçenler ve Dağıstanlılar) göç etmeye teşvik edilmiştir. Rus yönetimi, “fanatik” Dağıstanlılar yurt dışına göç etmesine izin vermekle, bölgeyi “huzursuz” ve “tehlikeli” halklardan temizlemiş olduğunu umut etmekteydi. Osmanlı İmparatorluğu ise, Ruslarla savaşmakta deneyimli Kuzey Kafkasyalıların ülkesine gelmiş olmasıyla ilgileniyordu. Böylece hem Rus hem de Osmanlı Hükümetleri, şeyhleri, imamları ve diğer etkili kişileri taraftarlarıyla birlikte Türkiye'ye göç etmeleri için harekete geçirmeye çalışıyorlardı. Sınırı ilk geçen şeyhler, eski ülkelerinde kalanları da “inanç kardeşlerinin ülkesine” göç etmek üzere harekete geçirmek için, buraya elçiler göndermişlerdir. Rus yetkililer de dağlı halklar arasında bu çağırımı yaygınlaştırmak için çaba göstermişlerdir. Rusya, 1860'ların ikinci yarısında Kafkasya üzerindeki gücünü kesin bir şekilde sağlamlaştırdıktan sonra, hükümet politikası değişmiş ve dağlı halkların göç etmesini engellemeye başlamıştır. çünkü dağlı halkların boşalttıkları köylere ve topraklara Rusya'nın diğer bölgelerinden köylüleri ve Kazakları yerleştirememiştir. Çünkü buralarda yeteri kadar verimli toprak yoktur ve iklim son derece serttir. Bu dönemde, Dağıstanlılar için bir kota belirlenmiştir. Buna göre, her yıl 150 aile göç edebilecektir. Bunlar 10 yıllık vergi yüklerini önceden ödeyecek, köy yönetimi

tarafından, o köyün bütün erkekleri tarafından imzalanmış bir seyahat izni (*prigovor*) kendilerine verilmiş olacak ve nihayet Türkiye'ye göç ettikten sonra bir daha hiç bir zaman eski yurtlarına dönmemeyi kabul edeceklerdir. “Dağıstan Bölgesinin Durumu Hakkında Rapor” başlıklı çalışmaya göre 1859-1861 yılları arasında toplam 702 kişi, 1863-1869 yılları arasında ise 1603 kişi Dağıstan'dan göç etmiştir. 1872 yılında 120 aile, 1873 yılında ise 179 aile göç etmiştir. Bir ailenin ortalama 5 kişiden oluştuğu kabul edilerek, 1872-1873 yıllarında göç eden kişi sayısı 1500 olarak hesaplanmaktadır. Dağıstanlıların bir bölümü Osmanlı Hükümeti tarafından öncelikle Türkiye içinde Kars, Muş, Tokat, Kayseri, İstanbul, İzmir, Yalova ve Bursa'ya yerleştirilirken, daha sonra Suriye, Irak, Ürdün, Mısır ve Hicaz'da yerleştirilmişlerdir. İçinde bulunduğumuz yüzyılın 20'li ve 30'lu yıllarında, bugünkü Türkiye'nin 50'den fazla yerleşim yerinde çeşitli Dağıstan halkları temsil eden gruplar (Avarlar, Dargiler, Laklar, Kumuklar, Nogaylar, Lezgiler) yaşamaktadır (URL-2).

Kuzey Kafkasya halkının Osmanlı'ya göçü resmi olarak 10 Mayıs 1876 tarihinde başlamış olsa bile Osmanlı arşivlerine göre bu göçler 1860 yılında başlamıştır. Bu göçlerle ilgili bilgiler T.C. Başkanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış “Osmanlı Belgelerinde Kafkas Göçleri” olarak isimlendirilen 2 ciltlik eserde yer almaktadır. Eser içerisinde yer alan arşiv vesikalarındaki tarihler dikkate alındığında Dağıstan halkının 1860 yılından itibaren Osmanlı topraklarına göç ettikleri kanısına varılmıştır. Dağıstanlı muhacirler Marmara, Karadeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerine yerleştirilmiştir (Ünal, 2012: 9).

Osmanlı'ya göç eden Kuzey Kafkasya halkının ve özellikle Avarlar'ın Osmanlı ordusuna sağladığı katkılar yadsınamazdır. Osmanlı, muhacirlerle birlikte orduya mücadeleci askerler ve generaller kazanmıştır. Bu tezi kanıtlamak amacıyla aşağıda Osmanlı ordusunda ve genel olarak Osmanlı devletinde önemli rol oynamış bir kaç isimden bahsedilmiştir;

Gazi Muhammad (1833-1902). Dağıstan ve Çeçenistan'ın mücadeleci İmamı, Kuzey Kafkasya İmamamının kurucusu Şeyh Şamil'in oğlu. Gazi Muhammad Şeyh

Şamil davasının mirasçısı olarak Osmanlı İmparatorluğu tarafından ilgi odağı olmuş isimlerden bir tanesidir. 1855 yılında Osmanlı sultanı Abdülmecid Gazi Muhammad'a elmaslarla süslenmiş altın yıldızlı bir madalya göndermiş. Bundan ziyade Şeyh oğluna "Paşa" rütbesi verildi. Rus ordusuyla son savaşı kaybeden Şeyh Şamil ailesiyle birlikte Kaluga'ya gönderiliyor. Bu sürgün yılları Gazi Muhammad babasının yanından ayrılmamıştır. Kardeşi Muhammad Şapi gibi Rus ordusuna hizmet etmeyi ve rusçayı öğrenmeyi kabul etmemiştir. Dolayısıyla Rus İmparatorluğu Gazi Muhammada güvensizliğinden dolayı babası ile birlikte Mekke'ye gitme iznini vermemiştir. Şeyh Şamil'in Mekke'de vefatından sonra Gazi Muhammad Osmanlı'ya göç etme iznini almıştır. Ailesiyle birlikte Osmanlı topraklarına yerleşen Gazi Muhammad Osmanlı ordusuna hizmet etmek için çağırılmıştır. 1877 yılında Osmanlı-Rus savaşında Gazi Muhammad general rütbesine layik görülmüştür. 1877-1878 yıllarında Gazi Muhammad korgeneral rütbesinde Ruslar'ın Erivan müfkezesine karşı savaşmıştır, Beyazıt kalesinin kuşatmasına katılmıştır. XIX. yüzyılın 1870'li yıllarında Şeyh Şamil'in ailesi ile ilgili araştırma yapan Lesley Blunch yazıyor: *"Bu araştırmanın en önemli karakteri Gazi Muhammad oluyor. Yıllarca içinde bastırıldığı nefret duygusu özgürlüğüne kavuşmuştur. Bu nefret, Çarlık Rusya'ya karşı biriken nefretten başka bir şey değildir. Gazi Muhammad nefret duygusunu anne sütüyle birlikte almıştı. Hayattaki tek gayesi davası uğruna savaşmaktı."* 1874 yılında Gazi Muhammad, sultanın emir subayı ve saraya hizmet eden üst düzey şahıslardan birisiydi. Dağıstan muhacirleri Gazi Muhammad ve eşinin kardeşi Muhammad Pazil Osmanlı İmparatorluğunda önemli rol oynamış ve Sultanın güven duyduğu isimlerdi (Donogo, 2015: 318-326).

Muhammad Pazil Paşa (1877-1914) aynı zamanda Mehmet bey Dağıstanlı olarak da bilinmektedir. Askeri hayatı oldukça başarılı bir şekilde başlamıştır. Osmanlı ordusunda komutan rütbesinde hizmete başladı, ardından sultan II. Abdülhamid'in yanında emir subayı olarak görev aldı. Osmanlı-Rus savaşına katıldı. Osmanlı-Rus savaşından sonra Dağıstanlı muhacirlerin Binicilik Alayı komutanı görevini aldı. 1882-1914 yıllarında Muhammad Pazil Paşa, Irak, Bağdat ve Musul'da görev yapmıştır. 1907 yılında Pazil Paşaya Binbaşı rütbesi verilmiştir ve Irak sınırında göreve gönderilmiştir. 1909 yılında Musul valisi seçilmiştir. Aynı zamanda Musul'da ordu komutanı görevine devam etmiştir. Pazil Paşa 1914 yılında Birinci

Dünya Savaşına katılmıştır, 8 Mart 1916 yılında ise savaşta hayatını kaybetmiştir. Osmanlı İmparatorluğunda ehemiyetli rol oynamış olan Avarlar içerisinde Zakatalalı Saypulla Paşa da vardır. Saypulla paşa Türk ansiklopedisine birçok dillere hâkim olan bir şahıs olarak girmiştir. Saypulla paşa Avar, Türk, Fransız, İngiliz ve Alman dillerine mukemmel bir şekilde hâkimdi. 1873 yılında Osmanlı ordusunda görev almıştır. 1877-1879 yıllarında Osmanlı-Rus savaşında aktif katılım sağlamıştır. 1885 yılında askeri istihbarat memuru rütbesinde Yunanistan'ın üzerinden sıcak hava balonuyla geçerek askeri istihbarat toplamıştır. 1907 yılında Albanya valisi seçilmiştir. Osmanlı ordusunda korgeneral rütbesine layık görülmüştür. Osmanlı ordusunda yüksek rütbelerde görev yapmış Avarlar içerisinde Muhammad Muhlis paşa Zakatalalı, Muhammad Sadık paşa Zakatalalı ve bu gibi birçok isimler daha mevcuttur (Donogo, 2015: 318-338).

2.2.3 Kuzey Kafkasya Avarları'nın Yalova'ya Göçü

Kuzey Kafkasya Avarları'nın Yalova'ya göç etmeleri 1878 yılında başlamıştır. Avar muhacirleri Şeyh Muhammad Hacı al Madani al Kikuni önderliği altında İstanbul'a varmıştır. Sultan Reşat, Avar muhacirlerine İstanbul'a yakın olan Yalova Sultaniye köyünü armağan etmiştir. Dağıstan'ın dağlık köylerinden gelmiş olan Avarlar Sultaniye'de hayatlarını idame ettiremediklerinden dolayı Yalova'nın dağlık yerlerinde köy kurmaya karar vermişlerdir. 1896 yılında "Almalı" yani elma alanı (Güneyköy) Bursa Bazarköy (Orhangazi) kazasına bağlı olarak kurulmuştur (URL-3).

Kuzey Kafkasya Avarlarının Osmanlı Devletine göçlerinde ve Güneyköye yerleşmelerinde önderlik eden Şeyh Muhammed Medeni ve Şeyh Şerafettin hakkında bilgiler vermenin yararlı olacağı kanaatindeyim. Şeyh Muhammed Medeni (Dağıstan 1830 - Türkiye 1913): Asıl ismi Ebu Muhammed el Medeni bin Osman Dağıstanî'dir. Nakşibendi kolundan gelen Mürşid-i Kâmilidir. Şeyh Şerafettin hazretlerinin dayısı ve kayınpederidir (Barlas, 2015:200). Şeyh Muhammed Medeni Dağıstanın ileri gelen dini kanaat önderlerinden birisidir. Çarlık Rusya'ya karşı mücadele etmiş ve islam dinini özgürce yaşayabilmek maksadıyla Osmanlı Devletine göç etmiştir. Güneyköy Şeyh Muhammed Medeni tarafından kurulmuştur. Şeyh

Şerafeddin Zeynelabidin (Dağıstan 1873- Türkiye 1936): Asıl ismi Ebul Fukara Şerafeddin Zeynelabidin İbni Abdürreşid Dağıstani'dir. Dağıstan'ın Temirhanşura vilayeti Gunip Kazasının Kikuni köyünde Hicri 1292 Miladi 1876 yılı zilkade ayının üçüncü pazartesi gecesi dünyaya teşrif etmişlerdir ve Yalova'nın (Reşadiye) Güney köyünde Hicri 1355, Miladi 1936 Camiziyelevvelinin yirmi yedinci Pazar günü, (16.8.1936) 63 yaşında oldukları halde irtihali dari beka buyurmuşlardır. Kabri şerifleri Yalova Güney (Reşadiye) köyündedir (Barlas, 2015:201). Şeyh Şerafettin, dayısı Muhammed Medeni gibi Çarlık Rusyaya karşı mücadele etmiş daha sonra ise Güneyköye beraberindekilerle birlikte gelmiştir.

Güneyköyü maddi ve manevi imar eden şahsiyetler hakkında kaynaklar ışığında vermiş olduğumuz bilgiler sonrasında çalışmamızın bu safhasında Güneyköyün yerleşim yeri haline gelmesi ile ilgili bilgiler vereceğiz. Şeyh Muhammed Medeni önderliğinde Osmanlı topraklarına göçen, köyü kuran öncü göçmenlerin güzel bir yerde güven içinde olduklarını, o sırada Armutköy'de (tarihsel adlarıyla Armud, Emrut) yerleşmiş olan Muhammed Emin Paşa'nın ve hatta Sultan'ın desteğini gördüklerini Dağıstan'a duyurmaları ve yakınlarını da davet etmeleri sonrasında, o zaman Elmaalani olarak anılan Güneyköy Rus esaretinden kurtulmak isteyen Dağıstanlılar için cazibe merkezi haline gelmiştir. Bundan sonra köyün nüfusu Balkan Savaşına kadar geçen yaklaşık 15 yıl içinde çok hızlı artış göstermiştir. Köyün ilk göçmenlerinin çoğu Nakşibendi Şeyhi Muhammed Medeni'nin köyü olan, Avar ve Dargi bölgelerinin ortasında konumlanmış Kikuni köyüne yakın, Avarkoysu nehri vadisindeki köylerden gelmiştir. Göçmenlerin büyük çoğunluğu onu tanıyan, sayan ve muhtemelen müridi olan Avar ve Dargi köylerindedir. Bunların yanısıra daha uzakta olsalar da, az sayıda Kumuk ve daha az sayıda Lak kabilesi (Gazikumuk) mensubu da köye yerleşmiştir. Yalova ilinin en güneyindeki yerleşme olan Güneyköy'ün bu adını 1930 sonrasında aldığı bilinmektedir. O tarihten önce Bursa ilinin Orhangazi kazasına bağlı olan köy, Yalova'nın İstanbul'un bir ilçesi haline getirilmesiyle eş zamanlı olarak Yalova'ya bağlanmış ve İstanbul'un bir köyü olmuştur. 1995'den sonra Yalova'nın il olması ile birlikte, bu ilin Merkez ilçesine bağlı bir köy olarak varlığını sürdürmektedir (URL-3).

Köyün kuruluşundaki adı Elmaalanı iken, 1910 yılında Padişah'a izafeten Reşadiye olarak değiştirilmiştir. 1913'e kadar Hüdavendigâr Vilayetinin Pazarköy kazası olarak bilinen Orhangazi'nin bir karyesidir. 1924'de Hüdavendigâr vilayetinin kaldırılmasıyla, Orhangazi Bursa ilinin bir ilçesi olarak tanımlanan Reşadiye, 1930'da Yalovaya bağlanıncaya değin, Orhangazi'ye bağlı bir köy olarak kalmıştır. Osmanlı arşiv belgelerinde köyün adı çeşitlilik göstermektedir: Almalaki, Elmalaki, Almaalanı, Elmaalanı arşivde karşılaştığım isimlerdendir. Köylüler ise Almali demişlerdir. Bugünün Güneyköy'ünde Almali, köyün güneyinde bir yöreye verilen isimdir (URL-3).

Özgün araştırmacı Gökhan Menteş (Menteş, 2011) tarafından yapılan Osmanlı arşiv araştırmasında Güneyköy'ün kurulduğuna dair belge.

Belgenin Latin harfleriyle çevirisi:

*Hüdâvendigâr Vilâyeti
Mektûbî Kalemi, 555
Dâhiliye Nezâret-i Celîlesi 'ne*

Devletlû Efendim Hazretleri;

30 Kânûn-ı evvel sene 314 (Miladi 11 Ocak 1899) tarihli ve iki bin beş yüz kırk altı numrolu tahrîrât-ı aliyeye-i sadaret-penâhîlerine arîza-i cevâbiyyedir. Almaalanı nâm mevki 'de iskân olunan yetmiş hâne Dağıstan muhâcirlerinin teşkil etdikleri karyenin nâm-ı kadîmi vechile Almaalanı tevsîmi münâsib olacağı Pazarköy kazâsı kâimmakâmlığının iş 'ârı üzerine meclis-i idâre-i vilâyetden ifâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men-leh 'ül-emrindir. Fî 15 Şevvâl sene 316 ve fî 13 Şubat sene 314.

*Hüdâvendigâr vilâyeti vâlisi
[Mühür]*

Dağıstan Avarları'nın Yalova'ya göç ettikten sonra, Güneyköy'ün (Almali, Reşadiye) kuruluşuna tanıklık eden ve ardından Dağıstan'dan ailesini getirip köye yerleşen Karatalı Bahadır Oğlu İbrahim Hacı'nın yazdığı günlükte Almali'nin kuruluşu ve Kurtuluş savaşı köylülerin yaşadıkları sorunlardan bahsedilmiştir. Bu günlükte yazılanlar ile Güneyköy'ün ve Güneyköylülerin kısa tarihi özetlenmektedir.

“23 Kasım 1896. Bu sabah atlara binip Dağıstan'dan gelenlerin yeni kurmakta oldukları köyü görmeğe geldik (Bursa'dan) yola çıktık.

Akşam Bazarköy (Orhangazi) denen yerde han'da yattık. Sabah tekrar yola koyulduk, öğlen ezan saatinde köye vardık. Kendimi memleketimde sandım. Herkes Avarca konuşuyor. Avarca ortak dil olmuş, oysa çoğunun ana dilleri ayrı. Bizim de ayrı dilimiz vardır: Karalazul mats (Karalahıların dili- Avarca aksanlardan bir tanesi), ama köyde herkes Avar lisanını bilir. Burada Dağistan'ın heryerinden gelenler var: Avar, Tsedeh, Akuş, Karatalı, Ğarçulu, Kişan, Rugani, Ğergeki, Ziraru vb. her milletten var (URL-3).

Yukarıda sözü geçen milletler aslında çeşitli Avar köylerinden gelen milletlerdir. Bu milletlerin Avarca aksanları, köylerin birbirine uzaklığına göre değişmektedir, fakat bu aksanların hepsi Avar dilinin farklı aksanlarıdır. Aksanların farklılığı sebebiyle, kendilerini birbirinden farklı milletler olarak tanımlamaktadırlar. Avarca veya Maarulca olarak nitelendirilen dil ise bu toplumların hepsinin bildiği edebi dildir.

“Köyün dört tarafı dağlarla çevrili. Evler kuruluyor, camii bitmek üzere. Köyün planını İnhusa Nur Muhammad çizmiştir. Şeyh Muhammad Madani, Gayir Beg, Hacı Yakup fikir verip yardımcı olmuştur. Köyün planı çok güzel çizilmiş. Aynı Dağistan gibi. Köyün ortasında dere var. Köyü ikiye ayırmış. Suyu tertemiz, içilir. Yollar birbirine paralel ve geniş. Yamaçtaki camin'in yanındaki medrese 22 odalı. Mütailer için ders odaları kütüphane, yemekhane ve daha bir sürü yerler var. Ayrıca, yıkanmak için hamam yapılmış, haftada bir gün kadın ve çocuklara ayrılmış. Gülden yağ çıkarmak için fabrika var. Bayırda çeşitli güller yetişmiş. Köy bitince çok güzel olacak. Köy kurmak için herkes canla başla çalışıyor. Burada elma ağaçları çok olduğu için Almali koymuşlar köyün adını. Çok eskiden burada gavurlar varmış. Anguraval denen yerde kilise kalıntıları var. Ormanlık sık ve yüksek ağaçlar var, gökyüzü görünmüyor. Güneşin battığı tarafta kaynak suyu var, buz gibi ve tatlı. Köyün kuruluşu için ilk ağaçları oradan kesmişler. Buraya Şeyh'in bahçesi diyorlar. Güneydoğu'dan, yani Anguraval'dan bakınca, Bazarköy'deki (Orhangazi) göl (İznik Gölü) görünüyor. Anguraval dedikleri yerde dolaşırken, kilise yıkıntısını gördüm. Yerde kararmış para buldum. Ağabeyim, Bizans parası olduğunu söyledi,

paranın üstü resimli. Kilisenin yıkıntıları olan yerde birde mavi küçük camlar da var. Kuzey'de dağlar, yüksek kayalıklar ve mağara var. Evler ağaçtan örülmüş, içini dışını çamur sıvamışlar. Çoğunun evi iki odalı ve önleri balkonlu. Toprak çok güzel, herhalde iyi mısır ve buğday yetişir. Köyün havası, suyu Dağıstan'a benziyor, yalnız buranın toprağı bol ve güzel, herşey yetişir. Keşke Karata'da da böyle toprak olsa". Ben, köyde İnhusa Nur Muhammad'ı görünce şaşırđım. Biz onu Mekke Medine'ye Hac'a gitti sanıyorduk, meğerse köyün planını çizmek ve köyü kurmak için burada kalmış. Yalova'yı, Orhangazi'yi düşünmüşler köyü kurmak için, ama "sivri sinek yüzünden hepimiz sıtmadan ölüyoruz" demişler. "biz dağlardan geldik, yine dağlarda köyümüzü kuralım" demişler ve elma ağaçlarının çok olduğı bu yere şive katarak Almali demişler. Benim faal durumda gördüklerim Kikonisa Şeyh Muhammad Madani, İnhusa Nur Muhammad Dibir, Omala Hacı Tsundisa, Abdulkadir Aliç Budun, Sugrala Omar, Gazumuhammad Çikasa, Rigani Muhammad, Tsadaharisa Ali karısı Patimat ve adlarını unuttuğum başkaları" (URL-3).

Köy kurulduktan sonra Dağıstan'a dönen İbrahim Hacı, on sekiz yıl aradan sonra ailesini alıp Güneyköy'e yerleşmiştir, ardından Güneyköylülerin Kurtuluş savaşında yaşadıkları sorunlardan bahsetmiştir günlüğünde.

Şubat 1920.

"Cuma namazında Şeyh Şerafettin "bu akşam köyü boşaltacağız, Kadıköy'de Yunanlılar halkı camiye doldurup camiyi yakmışlar. Yarın öbür gün köye geleceklermiş. Gerekli olandan fazlasını almayın, iyi giyinin, kar yağmaya başladı ona göre tedarikli olun" dedi ve sefere başlanıldı. Sağlıklı, güçlü, çoluk çocuk yola koyulduk. Atların ve hayvanların ayaklarına ses çıkmasın diye keçe bağladık.. Ayaklarımızın altında karları gıcırdatarak tekbirle yola çıktık. Esadiye dağları ve derelerinden geçerek, Kirazlı, Gacık, Taraklı diyerek gidiyoruz. Yolda ölen çok, aralarında çocuklar da var. Yola çıkmadan herkes kapkacaklarını kendi bahçesine gömdü, birgün geri dönersek çıkarız diye. Biz Cuma çıktık, Pazartesi günü Yunanlılar gerçekten köyü yakmış. Bizim kafilde Ğrçusa Şebetler, Tsundassa Omalo Haciler, Hasanağa

Haciler var, epey kalabalığız. Oğlum Osman doğdu. Adapazarına vardık, burası iyi. Hepimize ev verdiler, patates topluyoruz. Çoluk çocuğu yerleştirdim ve köyümüzü görmek için gizlenerek geldim. Köyde asker var. Havanın kararmasını beklerken, arkamda bir çatırtı duydum ve baktım ki Omalo Hacı'nın oğlu Muhammad Ali. Meğer onlar da baba oğul köy yanmadan evlerinden öteberi almaya gelmişler. Omalo Hacı 'sen önden git ben arkandan gelirim' demiş, daha köyden ayrılmadan Omalo Hacı'yı vurmuşlar. Omalo Hacı 'Kaç Muhammad Ali ben vuruldum' diye bağırmiş. Muhammad ali 'havanın kararmasını bekliyorum, belki ölmemiştir' dedi. Hava kararınca, onların evine doğru bahçelerden atlayarak ilerledik. Omalo Hacı'yı Ğaşıltasa Muhammad'ın evinin önünde ölü bulduk. Bu arada, yine köyde olan Ğarçusa Muhammad ile Sapiyat'ın oğulları Misrihan, Abdul Patah ve Nasrudin ile birlikte Omalo Hacı'yı gömdük. Patah (Fettah Özdemir) az daha yakalanıyormuş, dereye atlayıp saklanmış. Nasrudini yakalayıp iyice dövmüşler. Yunanlılar ona 'Buranın halkı nerede?' diye sormuşlar, o da 'Bilmiyorum, ben dağa gitmiştim, geldiğimde kimseyi bulamadım' demiş. 'yalnız mısın' diye sormuşlar, o da 'evet' deyince, 'nasıl olsa çocuk, gece vakti bir yere gidemez' diye bırakmışlar. Hava kararınca Abdul Patah ile buluşup kaçmak üzere iken bizimle karşılaşmışlar. Onların teyzesini de öldürmüşler, kazma olmadığı için gömemediklerini söylediler, birlikte gittik onuda toprağa verdik. Mezarlık tarafında, çalıların arkasında, kuzenim Abdulla Ali'nin kızkardeşi Halimat'ı hasta haliyle buldum, kıpırdayacak hali yoktu, ben ona bakmak için kaldım. Muhammad Ali, Patah, Nasrudin Adapazarına gittiler. Ramazan, oruçluyum, yiyecek de az, köye gidip yiyecek arıyoru, hazırlayıp Halimat'a bakıyorum. Köyde bir de Ğaliç Budun'un kızı küçün Hatice kalmış, ona da bakmak zorundayım.

30 Şubat 1920.

"Bugün Halimat öldü, onu evin bahçesine gömdüm. Tam 24 gündür buradayım. Ğaliç Budun'un kızı Hatice'yi yanıma alıp, saklanarak Mardigoz'a geldim. Ğaliç Budun'a kızını teslim ettim, çok sevindi ve 'dile benden ne dilersin? Gerçi bu iyilik ödenmez ama' dedi. Ben de 'Kur'anım yanmış. Bana bir Kur'an verirsen çok sevinirim' dedim. O da

bana 1289'da basılmış Kitab'i Ahkar Muhammad İbrahim'i verdi. Karatalılar bir bir ölüyor. Halimat'ın oğlu Tacuddin'in kızı Pasihat'ın ilk kocası Badruddin öldü, oğlu Muhammad sağ, Şuayb ile Muhammad, Abdusalam Madrigoz'da öldüler.

1922- bugün İzmir'de Yunanlıları (Zurana) denize dökmüşler. Hayvan alıp satıyoruz, Hasanağa Hacı, ben, Nasrudin ve Patah.

17 Ekim 1922- Yunan askeri Reşadiye köyünden gitti. (URL-3)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ETNOGRAFYA ARAŞTIRMALARI

3.1 Etnografyanın Tanımı

Kültür, ne hapishaneye ne de bir anıta benzetilebilir. Ve tabi ki ne de elle tutulur, somut bir şeye. Bir kültür ancak ve ancak üyelerinin kelimeleri ve hareketleriyle ifade edilir (veya meydana gelir) ve içindeki anlam dünyası alan araştırmacısına verilmez, onun tarafından yorumlanarak alınmak zorundadır. Kültürün resmedilmesi için alan araştırmacısının duyması, görmesi ve daha önemlisi, alanda bulunduğu sıradaki muhtemel tanıklıkları ve anladıklarını yazıya dökmesine ihtiyaç vardır. Kültür, kendiliğinden görünür bir şey olmayıp, sadece yansıtımla görünür kılınır (Maanen, 2017:5).

Kültür, arşivlerden, üçüncü şahısların anlatımından veya kültür belgesellerinden öğrenilemez. Kültür, alan çalışmasıyla incelenir, araştırılır. Kültürün yorumlanması, alan araştırmacısının bakış açısına, dünya görüşüne bağlı bir şeydir ve alan araştırmacısının araştırdığı kültürü yaşaması kendi üzerinde denemesi gerekmektedir. Bu yüzden kültür, kıyafete benzetilebilir, onu denemeden, onun içinde kendini nasıl hissettiğini anlamadan, o duyguları yaşamadan, kültürü yorumlamak mümkün değildir. Alan araştırmalarında, antropologların en çok tercih ettikleri yöntem Etnografyadır. Etnografya, toplumsal antropolojide araştırmacılar tarafından gerçekleştirdiği şeyin adıdır.

Etnografyanın ne olduğunun ya da daha kesin olmak gerekirse etnografya yapıyor olmak nedir konusunun anlaşılması yoluyla, antropolojik analizin bir bilgi biçimi olarak ne anlama geldiğini anlamak gerekmektedir. Akademik bir bakış açısına göre, etnografya yapmak, ilişkiler kurmak, bilgi sağlayacak kişileri seçmek, metinleri kopyalamak, soyağaçları tutmak, bir günlük tutmak ve buna benzer şeylerdir. Fakat etnografya girişimini tanımlayan şey bu tekniklerin ve gelenekselleşmiş yordamların hiçbiri değildir. Etnografyayı tanımlayan şey, varlığını oluşturan entelektüel çabadır. Gilbert Ryle'ın kullandığı kavramı kullanacak olursak, "yoğun betimleme" konusunda kapsamlı bir girişimdir (Geertz, 2010:20).

Etnografya her ne kadar Richard Hoggard (1957), Phil Cohen (1980), Paul Willis (1977, 1978) ve Angela McRobbie'nin (1991) çalışmalarında olduğu gibi kültürel araştırmaların gelişmesinde merkezi bir rol oynamışsa da, daha ziyade kültürel antropolojiyle ilişkilendirilen bir araştırma yaklaşımıdır. Etnografya, belli bir sosyal grubun kapalı ve uzun süreli olarak gözlenmesini gerektirir. Etnograf, grup üyelerinin davranışlarını tarif etmekten ziyade o grubun kültürünü içeriden anlamaya çalışır. Antropolog Clifford Geertz bunu, seğirme ile göz kırpma arasındaki farklılığı kavramak olarak adlandırır. Göz kırpma ile seğirme, fiziksel bir hareket olarak aynı şey gibi gözükebilir, hatta fotoğraf ikisi arasında fark gözetmez. Bununla birlikte göz kırpma da sosyal bir gelenek belirleyici olur ve dolayısıyla anlamlıdır (gerçi bu durum, seğirme hareketinin kişiye sıkıntı verecek şekilde yanlışlıkla göz kırpma gibi anlaşılmasını veya bunun tam tersinin yaşanmasını önlemez). Geertz'in dediği gibi "Hepsi ortadadır: Bir beden dili, kültürün küçük bir parçası ve işte- bir jest". Besbelli ki etnografyacı sadece belli özel hareketlerle ilgilenmez, gerçi onun görevinin önemli bir kısmı, grubun gündelik yaşayışından belli vaka ve eylemleri ayrıntılı olarak kaydetmektir. Etnograf bu belli materyalden yola çıkarak, nihai anlamda, grup içindeki davranışı yöneten ve anlamlandıran normlar, değerler ve kurallar dizisinin tamamını açıklamakla meşgul olur. Şu halde etnografin karşılaştığı asıl problem, anlama ve yorumlama çabasının önünde duran engelleri aşmaktır. Bunların yanı sıra, etnografin sahip olduğundan köklü biçimde farklı olabilecek değer ve anlamları kabullenme ve kendi değerlerini o kültüre empoze etmenin tehlikesini farketmenin zorlukları var olacaktır. Mesela McRobbie (1981), gençlik altkültürlerinin erkek egemen, etnografik çoğu tanımından kadınların dışlanmasına eleştirel yaklaşır (Edgar ve Sedgwick, 2007:128-129).

Etnografya, bir kültürün (veya bir kültürün seçilmiş bazı kısımlarının) yazılı olarak yansıtılmasıdır. İçerisinde, başkalarının göründükleri şekliyle, elbette ki yansız olmayan bir biçimde, yazıya dökülmesiyle ilgili oldukça ciddi entelektüel ve ahlaki sorumluluklar taşır. Etnografik yazım, insanların hareketlerini, onların sosyal yaşamlarının tam ortasında yer alan tercihlere ve sınırlılıklara işaret ederek, sayısız şekillerde bildirebilme imkanı taşır ve bunu yapmaktadır (Maanen, 2017: 1).

Etnografik alan araştırması, insan topluluklarının gündelik yaşamları içerisinde ele alınarak çalışılmasını içerir. Bu türden bir araştırmanın yürütülmesinin içerisinde başlıca iki temel faaliyet vardır. Birinci olarak, etnograf belirli bir sosyal düzen içerisinde girerek bu düzende yaşayan insanları tanımaya çalışır ki bu düzene dair genellikle önceden, birebir bir bilgisi bulunmamaktadır. Burada etnograf, düzeni oluşturan gündelik rutine katılarak, insanlar ile sürekli bir ilişki geliştirir ve bu sayede olan biten her şeyi o esnada gözlemler. Aslında, sık sık söylenen “katılımcı gözlem” terimi de araştırmanın bu temel yaklaşımını ifade etmek için kullanılır. İkinci olarak etnograf, insanların gündelik olarak yapıp ettiklerine katıldığı sırada gözlediklerini ve öğrendiklerini, düzenli ve sistematik bir biçimde kaydeder. Böylece araştırmacının elinde bu gözlemlerin ve tecrübelerin yazılı kayıtlarından oluşan bir birikim oluşur. Başka bir deyişle; daha önceden aşına olunmayan bir sosyal çevreye birebir katılım ve bu katılıma dayalı olarak üretilen yazılı anlatılar diye ifade edilebilecek, birbiriyle bağlantılı bu iki faaliyet, etnografya araştırmalarının özünü oluşturur (Emerson, Fretz ve Shaw, 2015:1). Etnografik alan araştırma yöntemi, antropologlar tarafından geliştirilmiş bir yöntemdir ve bazı araştırmacılar tarafından antropolojik alan çalışması yaklaşımı olarak adlandırılmaktadır.

3.1.1 Sosyal Bilim Araştırmalarında Etnografyanın Kullanımı

Kültürel antropologlar, bir kültürel sistemdeki unsurların birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu ve bu unsurların bireysel yaşamlar dahilinde nasıl ifade edildiklerini bilmek ister. Başka kültüre ait olan insanların davranışlarını bilmek için şu soruları sorarlar: Onların davranışları ne anlama gelir? Bu davranışlarla ne demek isterler? Bu davranışları hangi kurumsal yapılar dayatır ve yönlendirir? Bu davranışları rasgele ya da çılgınlıktan ziyade makul yapan nedir? Çağdaş antropologlar, insan kültürleri arasında benzerlikleri ve farklılıkları anlamının peşindedir. Antropologlar, belirli bir bölgede ya da belirli bir insan grubuyla, onların neden bu şekilde davrandıklarına dair bir anlayış geliştirmek adına alan çalışması yürütürler. Katılımcı gözlem vasıtasıyla ya da çalışmanın odağı olan insanların kültürü ve geleneklerine uzunca bir süre katılarak ve bunlarla meşgul olarak, grubun nasıl işlediğine dönük bütüncül bir anlayış elde ederler (Kenny ve Smille, 2015:35). Antropologların ve

sosyologların, bütün bu soruları cevaplandırmak için kullandıkları yöntem etnografyadır.

Etnografyanın bir yöntem olarak gelişmesinde Bronislaw Malinowski büyük rol oynamıştır. Birinci dünya savaşında, Malinowski, güneybatı Pasifik'teki Trobiand Adaları'nda kendi çalışmasını etnografya yöntemini kullanarak yürütmüştür. Elizabeth Warnock Fernea ve Cathy Small da bu yöntemi aktif olarak kendi çalışmalarında kullanmaya gayret eden araştırmacılarıdır. Bronislaw Malinowski, aynı zamanda bize, bizzat etnografin, egzotik mekanlara giderek insanlık durumuna dair önemli anlayışlarla geri dönen bir maceracı olduğu romantik bir hikaye anlatmak istemektedir (Kenny ve Smille, 2015:37). Sırf bu yüzden de, etnografılar, romantik hikaye anlatan maceracılar olarak tanınmaktadırlar.

Etnografaların en belirgin özellikleri, alana çıkmak ve başka insanların gündelik tecrübe ve faaliyetlerine yakın olmaktır. “Yakın olmak” kavramı, en basit anlamıyla insanların yaşamlarını ve yapıp ettiklerini içeren gündelik tekrarlara fiziksel ve sosyal açıdan yakın olmayı gerektirir. Bu amaçla araştırmacı, başkalarını gözlemleyebilmek ve anlayabilmek için bu insanların yaşamlarının geçtiği kilit önemdeki yerin tam ortasında bir konum edinebilmelidir. Bununla birlikte, “yakın olmak” kavramının çok daha önemli bir başka anlamı daha vardır ki bu yönüyle etnografin, başkalarının neleri anlamlı ve önemli olarak yaşadıklarını yakalayabilmesi için daha derinden bir “içe dalması” ifade eder. Bu içe dalma ile alanda araştırma yapan kişi, insanların gündelik tekrar içeren faaliyetlerini nasıl sürdürdüklerini, yaşamlarını nasıl yönlendirdiklerini, neleri anlamlı bulduklarını ve bu anlamı nasıl oluşturduklarını içerden görme şansı bulur (Emerson, Fretz, Shaw, 2015:3). Etnograf, araştırması gereken alana girdiği zaman, kendi yaşam tarzını, kendi hayatını unutmali ve alanın içine tümüyle dalmalıdır. Çalıştığı alanı içten benimsemelidir, alana girer girmez uyum sağlama yeteneğini kendisinde geliştirmelidir. Dolayısıyla bahsedilen özellikleri kendi içinde geliştirmeyi başaran bir araştırmacı/etnograf, alan araştırmasını da başarılı bir şekilde tamamlayabilir. Alana giren genç etnografaların yaptığı hatalardan bir tanesi; çalıştığı alanda olup biten, gördüğü her şeyi almaya çalışmaktır. Bu çok tehlikeli bir durum, zira böylece araştırmacı çok önemli bilgileri kaçırma riskine girmektedir. Bu yüzden, etnograf,

çalıştığı alanın üyeleri ile uyumlu bir şekilde kendisinin seçmiş olduğu faaliyetlere ve ilişkilere dahil olmalıdır ve belirli bakış açıları geliştirmelidir. Alanda ne kadar kalınırsa kalınsın ve ne kadar bilgi edinilirse edinsin, kişinin seçtiği katılımcılar, kendi yaşam deneyimleri ve dünya görüşü, neyin belgelenmesinin ve tartışılmasının gerekli ve neyin gereksiz olduğuna ilişkin tercihini etkiler (Kenny ve Smille, 2015: 36). Araştırmacı, ne kadar alana uyum sağlarsa sağlasın, alanı ve alanda yaşayan insanlarla ilişkileri benimserse benimsesin, çalışma alanına girerken kendi özünü, kişiliğini, dünya görüşünü dışarıda bırakamaz, zira etnograf olgun ve kişiliği oluşmuş bir insandır.

Araştırmacı, çalışılan insanların yaşamlarına ancak aktif bir şekilde, günbegün katılarak yakın olabilmektedir. Dahası, bu katılım kaçınılmaz bir şekilde belirli bir dereceye kadar yeniden sosyalleşmeyi gerektirmektedir. Bir insan topluluğunun gündelik yaşamını paylaşırken, alan araştırmacısı, araştırılan insanların anlam dünyalarına dahil olmakta, düzenlenmiş faaliyetlerden oluşan sisteme katılmakta ve onların ahlak düzeninin kodlarına tabi olduğunu hissetmektedir (Emerson, Fretz ve Shaw, 2015:4). Alan çalışması veya etnografya çalışması yapmak, bir toplumda yapılan işleri yapmak, onlar gibi yaşamak, onların yaşam standartlarına, onların kurallarına uymayı gerektirir. Bir araştırmacının, alana girdiği vakit sürgün içgüdüsüne sahip olması gerekir, zira uzun bir zaman dilimi boyunca tam bir katılım gerektirmektedir alan çalışması.

Peki ya etnografya çalışması nasıl yapılır? Bu yöntem nasıl kullanılır? Hangi teknikleri içinde barındırır? gibi sorular oluşabilir aklımızda. Etnografya, bir alan çalışmasında antropologlar ve sosyologlar tarafından kullanılmakta olan bir yöntemdir. Etnografya yapmak demek, farklı bir alana girmek demektir. Araştırmacı çalışacak olan alanı çoğu zaman yakından tanımamaktadır, tabi günümüzde kendi kültürlerini de araştıran etnografiler de var, bu sefer insan artık o alana bir araştırmacı olarak gidiyor ve daha önce görmediği bilmediği şeyleri görmeye başlıyor (tabi bu durumda önyargılar olumsuz etki gösterebilir). Etnografyada kullanılan teknikler, başka araştırmalarda kullanılan tekniklerle aşağı yukarı benzerlik göstermektedir. Etnograf alana girdiği zaman; katılımcı gözlem, derinlemesine görüşme, doküman

analizi, yaşam öyküsü gibi sosyal bilim insanları tarafından çokca kullanılmakta olan teknikleri kullanır.

Katılımcı gözlem, araştırmacının gözlemlediği topluluğa belirli bir ölçüde dahil olduğu, araştırma konusunu incelediği kültürün içine katılarak içeriden gözlemlediği gözlem türüdür. Katılımcı gözlem, toplanan verilerin niteliğini arttırdığı gibi, bu verilerin daha nitelikli bir şekilde yorumlanmasını da sağlar, bu nedenle hem bir veri toplama aracı hem de analitik bir araç olarak kabul edilmektedir. Katılımcı gözlemin amacı; incelenen kültürü mümkün olduğunca ayrıntılı bir şekilde tanımlayacak bilgiyi edinmek, incelenen kültürün dilini, gelenek ve göreneklerini, değerlerini, yazılı ve yazısız normlarını etraflıca betimlemek, incelenen duruma eşlik eden düşünceleri ve duyguları paylaşarak içten bir şekilde kavramak, gözlem konusu olan olayın iç yapısına sızarak bir anlayış derinliğine ulaşmaktır. Bu nedenle katılımcı gözlem, belirli bir kültürü, o kültürün içinden bakarak tanımlamayı amaçlayan etnografya çalışmaları ile özdeş görülür (Turhanoglu, Soğur, Gönç Şavran, Çetin, 2012:90). Gözlem veya müşahede sözcüğü, bu türden bilgi toplamanın yalnız gözle yapıldığı izlenimini verirse de, bu izlenim yanlıştır. Güvenilir bir gözlem, göz başta olmak üzere, bütün duyu organlarıyla yapılır. Bilgi ve veriler görme, işitme, koklama, dokunma ve ısı alma yoluyla yani bütün duyularla toplanır. Konuşma, sorup soruşturma ve tartışma yoluyla denetlenir ve pekiştirilir. Tekrarlanarak edinilen bilginin sağlığı irdelenir. Doğru olarak görebilir, gördüklerimizi doğru olarak not edebiliriz. Fakat bunlar, gözlemlerimizin doğru olduğu anlamına gelmez. Gördüklerimiz doğru, fakat gözlemlerimiz yanlış olabilir. Yalnızca görmeye ve duymaya dayalı bir gözlem, çoğu zaman, eksik ve yetersiz, çoğunlukla yanlıştır. İşte bu nedenle gözlemciler, saha çalışması sırasında, görüp duyduklarını ve sorup öğrendiklerini, olduğu gibi kaydederler, fakat yorum veya açıklama yapmazlar, yargıya varmazlar. Varmakta acele etmezler. Yorumsuz ve yargısız gözlem yapma şartı, gözlem tekniğinin en güç yanı ve şartıdır (Güvenç,1996:137). Bir araştırmacının yaptığı ilk gözlem ve ilk gözleme dayalı yorum ile, sahada ya da araştırdığı toplum içerisinde bir müddet yaşadktan sonra yaptığı yorum ve gözlem arasında çok büyük fark vardır. İlk gözlem çoğu zaman yanlış bilgiye varmak demektir. Bu yüzden alan araştırmacıları, alanda belli bir

zaman kalmayı tercih ederler, zira böylece araştırmacı çalıştığı sahayı ve insanları daha iyi bir şekilde tanımaya başlıyor.

Derinlemesine görüşme: Yapılandırılmış görüşme ya da etnografik görüşme olarak da adlandırılan derinlemesine görüşme, araştırma problemine ilişkin yüzeysel bilgilerden çok, kişilerin düşünce, görüş ve deneyimleriyle ilgili bilgi toplanmak istendiğinde kullanılan bir görüşme tekniğidir. Derinlemesine görüşmelerde az sayıda insanla görüşülerek katılımcıların deneyimleri, görüşleri, düşünceleri, inançları hakkında çok detaylı bilgi elde edilmeye çalışılır. Araştırma konusuna ilişkin bütün ayrıntılara ve boyutlara ilişkin bilgilerin görüşme sürecinde elde edilmemesi, görüşmenin derinliğini yansıtır. Derinlemesine görüşmelerde kapalı uçlu sorular sorulmaz, ya açık uçlu sorular sorulur ya da katılımcının kendiliğinden konuşması sağlanır. Araştırmacının amacı, görüşülen kişi ne söylemek istiyorsa bunu söyleyebileceği rahat bir ortam sağlamaktır. Görüşme sesli ya da görsel olarak kaydedilebileceği gibi araştırmacı görüşme sırasında notlar da alabilir. Görüşme sürecinde araştırmacı çeşitli sorular sorarak görüşmeciyi konuya yönlendirir, cevapları dikkatle dinler, görüşmenin planlanan şekilde sürüp sürmediğini kontrol eder ancak standart bir görüşme yönergesine bağlı kalmaz. Derinlemesine görüşmelerde katılımcıların, kendilerine yöneltilen açık uçlu soruları mümkün olduğunca detaylı bir şekilde cevaplamaları hedeflenir ve zaman zaman konu dışına çıkmakta da serbest bırakılır (Turhanoğlu, Soğur, Gönç Şavran ve Çetin, 2012: 87).

Derinlemesine görüşmenin tüm kuramsal temelleri yorumlayıcı gelenek (paradigma) içerisinde yer alır. Taylor ve Bogdan'a göre, derinlemesine görüşme "araştırmacı ve bilgi veren arasında, bilgi verenlerin kendi yaşamları, deneyimleri ya da durumlarını kendi ifadeleriyle açıklamalarını kavramaya yönelik olarak tekrarlanan yüzyüze karşılaşmalardır". Bu tanım, derinlemesine görüşmenin iki temel özelliğini vurgular: araştırmacı ve bilgi veren arasında yüzyüze, tekrarlanan etkileşim içerir ve bilgi verenin bakış açısını anlamayı amaçlar. Bu yöntem tekrarlanan iletişim ve bu nedenle de bilgi verenle uzun bir zaman geçirmeyi içerdiği için, araştırmacı ve bilgi veren arasında uyumun artacağı ve böylece de aralarında gelişen anlayış ve güvenin, derinlemesine ve kesin yol açacağı varsayılır (Kumar, 2015:170).

Çoğunluğun okur yazar olmadığı geleneksel toplumlarda, yazılı anket tekniği kullanışlı ya da araştırmaya elverişli değildir. Geleneksel toplumlarda, yazılı anket yerine, görüşme veya derinlemesine mülakat tekniği ile bilgi toplanabilir. Özel bir eğitimden geçmiş görüşmeciler, yazılı anketteki soruları okuyarak deneğe sorar, gerekiyorsa, soruyu açıklar, deneğin verdiği yanıtları kaydeder. Ancak bu teknik bile geleneksel toplumlarda birkaç sebepten kullanışlı değildir. Önce, bu toplumlarda bilgi “kuvvettir” ve gizli olmak gerekir. Herkese verilmez, herkesle paylaşılmaz. Sonra yazılı basılı malzeme devlet ya da siyasal göçle özdeşleşmiştir, ondan korkulur. Kaldı ki toplum, toplanan bilgilerin ne amaçla kullanılacağından, bundan yarar mı yoksa zarar mı geleceğinden emin değildir. Sonuç olarak, geleneksel toplumlar “devlet memuru” gibi gördükleri sosyal araştırmacılara yazılı (resmi) ve doğru cevaplar vermekten genellikle çekinirler (Güvenç, 1996:131). Dolayısıyla, geleneksel toplumlarda yaşanan bu tür zorluklar nedeniyle kültür çalışması yapan araştırmacılar, sadece görüşme tekniğiyle yetinmemektedirler ve onun yanında başka teknikler de kullanmaktadırlar.

Doküman analizi veya doküman incelemesi, araştırma konusu hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesidir. Doküman incelemesi, gözlem veya görüşmenin mümkün olmadığı araştırmalarda tek başına veri toplamak amacıyla, diğer veri toplama yöntemleriyle birlikte kullanıldığında ise verilerin çeşitlendirilmesini sağlamak ve araştırmanın geçerliliğini artırmak amacıyla kullanılan bir tekniktir. İncelenecek yazılı dokümanlar arasında kitaplar, gazete ve dergiler, raporlar, kayıtlar, yazışmalar, yönergeler, tutanaklar yer alabileceği gibi, özellikle yaşam öyküsü çalışmaları kapsamında günlükler, hatıratlar, özel mektuplar da incelenebilir. Yazılı dokümanların incelenmesinde en sık kullanılan teknikler içerik analizi ve eleştirel söylem analizidir. Bununla birlikte, bu yöntemler sadece yazılı dokümanların incelenmesinde değil, görüşme, film, görüntü ve benzeri materyalin içeriğinin çözümlenmesinde de kullanılır (Turhanoglu, Soğur, Gönc Şavran ve Çetin, 2012: 94)..

3.1.2 Etnografyada Etnometodolojik Yaklaşım

Etnografik çalışmalarda, önemli unsurlardan bir tanesi sosyo-kültürel bağlam üzerinden kültürü ve bu kültür üyelerini anlamaya çalışmaktır. Bağlamın anlamsal kodlarını anlamaya dönük niteliksel yöntem içerisinde kullanılan etnometodolojik yaklaşımdır.

Etnometodoloji 1960'lı yıllarda California üniversitelerinin kampüslerinde doğmuş ve bir Amerikan sosyoloji akımı gibi bilinmektedir. Daha sonra bu akım, İngiliz ve Alman üniversitelerine ve çok yakın zamanda Fransız üniversitelerine yayılmıştır. Etnometodoloji akımının kurucusu, Harold Garfinkeldir. Etnometodolojinin sosyolojik kültüre katılması toplumsal düşüncenin genişlemesinde yer alan sosyolojik gelenekte gerçek bir altüst oluşa yol açmıştır. Artık, anlamaya çalışan sosyoloji açıklamaya çalışan sosyolojiden daha çok önem kazanmaya başlamış, toplumsal nitel yaklaşıma önceki sosyolojik araştırmanın nicelik takıntısından daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Etnometodoloji ne etnolojinin özel bir yöntemi ne de yeni bir sosyolojik yöntem anlayışı olarak anlaşılır. Etnometodolojinin kökeninde, aksine, onun toplumsal fenomenler konusundaki teorik bir anlayışı yatar. Bir tanım yaparsak: etnometodolojinin bilimsel projesi, insanların gündelik yaşantılarını gerçekleştirdikleri farklı ilişkileri sürdürürken kullandıkları metotlar veya prosedürleri analiz etmektir. Bu gündelik "metodoloji" etnometotlar olarak adlandıracağımız şeyler, bir toplumun veya toplumsal grubun üyeleri tarafından ortaklaşa yaşantılarını sürdürebilmek için sıradan ancak ustalıkla bir biçimde kullanılır. Etnometodolojik araştırmanın ana malzemesi bu etnometotlardır (Coulon, 2010: 9-10).

Etnometodolojik yaklaşım esastaki nitel araştırmalar, daha çok bir kültüre özgü kavramlar, süreçler ve algılar çerçevesinde yapılmaktadır. Bu araştırmalarda başlıca amaç kültürün tanımlanması, kültürü oluşturan bireylerin algı, deneyim ve tutumlarının kendi bakış açılarından aktarılabilmesidir. Bu nedenle elde edilen bulgular, çalışmaya konu olan kişilerin anlamsal vurguları yansıtabilecek biçimde, onların diliyle sunulur ve bu yönde alıntılara sık sık başvurulur. Bu süreçte önemli olan husus, anlatılanları tasvir etmekten ziyade anlamsal kodları keşfe çalışmaktır.

Bu nedenle araştırmacı, bireylerin kullandığı açık ve örtük kültürel bilgiyi açıklamaya dönük ayrıntılı tanımlamaları ve analizleri ayırır ve tekrar birleştirir. Bu yönde üç dakikalık bir olayın yoğun betimlemesi sayfalarca sürebilir (Yeşilmen, 2017:16-17).

Etnometodolojik yaklaşımı kullanarak kültür araştırmasını yapan araştırmacılar, esasen bağlamlar üzerinden kültürel kodları anlamaya yönelik çalışma yapmaktadırlar. Bir kültür içerisinde yaşayan insanların diyaloglarını anlamak amaçla, önce bu kültüre has bağlamları öğrenmek şarttır Garfınkele göre. Sırf bu yüzden de bağlam analizi, etnometodolojik yaklaşımda kullanılan en önemli tekniklerinden biridir. Etnometodoloji tek başına faaliyet göstermemekle birlikte, farklı sosyoloji yaklaşımları ve teorileri kaynak olarak kullanılmaktadır. Etnometodoloji, Parsons ve Schütz'un teorilerinden ve bir sosyoloji yaklaşımı olarak sembolik etkileşimcilikten yararlanmaktadır.

3.1.3 Etnografyada Sembolik Etkileşimcilik

Etnografya çalışmalarında, sıkça kullanılan bir diğer yaklaşım Sembolik Etkileşimciliktir. Sembolik Etkileşimcilik, etnometodolojinin bir kaynağıdır. Terim ilk kez 1937 yılında Blumer tarafından kullanılmıştır. Onun kökleri, önde gelen temsilcileri Robert Park, Ernest Burgess ve William I. Thomas olan Chicago Sosyoloji Okuluna kadar uzanır. Bu düşünce akımı toplumsal gerçekliği araştırma yöntemi olarak katımlı gözlemi kullanarak popüler olmuştur. Sembolik etkileşimcilere göre, gerçek sosyolojik bilgiye gündelik etkileşimlerimiz dolaysız deneyimleri içinde ulaşabiliriz. Aktörler toplumsal dünyalarını çevrelerindeki nesnelere, insanlar ve sembollere yükledikleri anlamlar aracılığıyla inşa ettikleri için, bir araştırmacı ilk olarak araştırılan aktörlerin bakış açılarını göz önüne almalıdır (Coulon, 2010:14-15). Blumer, Mead'in düşüncelerini özetleyerek sembolik etkileşimciliğin üç öncülünü formülleştirdi:

- I. İnsanlar şeylerin anlamına dayanarak davranışta bulunurlar (Şeyler kavramıyla Blumer birçok unsuru kasteder. Buna sadece yazı masası, bilgisayar ve sinema filmi gibi maddi şeyler değil aynı zamanda değer

tasavvurları, kuramlar ve dünya görüşleri gibi zihinsel ürünler de dâhildir).

- II. Bu anlamlar etkileşim süreçlerinde ortaya çıkarlar.
- III. Anlamlar tarihsel olarak değışkendirler (Richter, 2013: 173).

3.1.4 Örnek Etnografya Çalışmaları

Halit Yeşilmen (2017) “*Mahallemiler ve Ebruli Kültürün Ağırbaşlılığı*”: isminde çalışmasıyla Midyat’ın köylerinde incelemeler yapmıştır. Araştırmanın amacı, etnografik yöntem kullanarak Midyatta yaşayan, adı Mahallemiler olan bir etnik grubun kültürünü, etnik grup üyelerinin kimliklerini incelemektir.

Elizabeth Warnock Fernea, Irak’ta küçük ve dışa kapalı bir köyde iki yıl boyunca etnografik bir araştırma yapmıştır. Daha sonra, Türkiye ve Mısırda yaptığı etnografik alan araştırması neticesinde “*İslami Feminizmi Ararken: Bir Kadının Küresel Yolculuğu*” adında bir kitap yayımlamıştır. Bronislaw Malinowski ise “*Batı Pasifik Argonotları*” adlı çalışmasını yayımladı. Malinowski, ustaca sürülen kanolarla çok uzun mesafelerde gerçekleştirilen, “kula” olarak adlandırılan bir törensel değış tokuş sistemini analiz etmiştir. Çalışmanın alt başlığı şudur: “*Melanezya Yeni Ginesi Takımadalarında Yerlilerin Girişimleri ve Maceraları Üzerine Bir Kayıt*” (Kenny ve Smille, 2016:33-45).

Joe E. Pierce (2003) “*Bir Türk Köyünde Yaşam*” Araştırma Ankara’nın Demirciler köyünde yapılmıştır. Bu çalışmada, Anadolu köyünde yaşama, ev yapımı, akrabalık bağları, köyün ekonomik ve politik yapısı, din ve halk inanışları esas olarak ele alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Araştırma Konusu ve Problemi

Araştırma konusu olarak Avarların Türkiye'ye göçü ve sosyal-kültürel yaşamları başlığı belirlenmiştir. Avarlar, Türkiye'deki bir çok etnisiteler gibi henüz akademik camia tarafından ele alınmamış, çalışılmamış bir konudur. Bu tür etnografik çalışmalar Türkiye'de son bir kaç yıldır popülerlik kazanmaya başlamıştır.

Avrupa ve Amerika'da, kültür çalışmaları antropologlar ve sosyologlar tarafından aktif bir şekilde yapılmıştır ve hali hazırda yapılmaya devam edilmektedir. İlk kültür araştırmalarını yapan araştırmacılardan bir tanesi Bronislaw Malinowski'dir. Etnografik çalışmalar disiplinin gelişimi açısından en önemli sayılan antropologlar içinde rasgele bir seçme yapmamız istense, Malinowski'nin "*Batı Pasifik Argonotları*" çalışması muhtemelen ilk beşe girecektir (Kenny ve Smille,2016:37). Ruth Benedict, Margaret Mead, Clifford Geertz, Elizabeth Warnock Fernea ve Cathy Small gibi isimler kültür araştırmalarıyla literature katkı sunmaktadırlar.

Bu alan araştırmasının problemi henüz Türkiye'de araştırılmamış bir etnisite olan Avarların Türkiye'ye göç sebeplerinin, göç sürecinin, sosyal ve kültürel yaşamlarının incelenerek tespit edilmesidir. Tez çalışmasının başlıca yapıma sebeplerinden birisi, zaman geçtikçe bu etnik grubun dili ile birlikte kültürün de yok olma tedirginliğidir. Bu kanıya varılmasının nedeni genç kuşağın kendi etnik dillerini bilmemeleri, akabinde de bu dilin Türkiye sınırları içerisinde yok olmaya başlamasıdır. Çalışmanın ana gövdesi Avarlar'ın Osmanlı'ya göç süreçlerini ve aidiyet, örf adet, dil, din vb. gibi sosyal kültürel dinamikleri araştırılmasından meydana gelmektedir. Nitekim bir etnik grubu tanımanın yolları tarih ve kültürel dokusu üzerine kuruludur.

4.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın ana amacı Kuzey Kafkasya'dan Türkiye'ye göç etmiş Avarların göç sürecini ve Türkiye'deki sosyal-kültürel yaşamlarını incelemektir.

Çalışmanın alt amaçları aşağıda yer almıştır:

- Avarların Kuzey Kafkasya'dan Türkiye'ye göçünü araştırmak amaçlanmaktadır.
- Kuzey Kafkasya'dan Türkiye'ye göç etmiş Avarların örf, adet ve geleneklerini araştırmak amaçlanmaktadır.
- Kuzey Kafkasya'dan Türkiye'ye göç etmiş Avarların dini yaşantılarını araştırmak amaçlanmaktadır.
- Kuzey Kafkasya'dan Türkiye'ye göç etmiş Avarların yemek kültürünü araştırmak amaçlanmaktadır.
- Kuzey Kafkasya'dan Türkiye'ye göç etmiş Avarların kendi dillerini kaybedip kaybetmediklerini araştırmak amaçlanmaktadır.
- Kuzey Kafkasya'dan Türkiye'ye göç etmiş Avarların aidiyetlerini araştırmak amaçlanmaktadır.
- Yalova Göneyköy'deki Avarların ekonomilerini araştırmak amaçlanmaktadır.
- Yalova Göneyköy'deki Avarlar'ın evlilik ve düğün geleneklerini araştırmak amaçlanmaktadır.
- Yalova Göneyköy'deki Avarlar'ın eğitim düzeylerini araştırmak amaçlanmaktadır.

4.3 Araştırma Konusuyla İlgili Kuramsal Çerçeve ve Belli Başlı Araştırmalar

Avarların Türkiye'ye göçü ve sosyal-kültürel yaşamları üzerine yapılacak bu çalışma için yapılan literatür taraması ve incelemeler neticesinde, bu konu ile ilgili Türkiye'de henüz araştırma yapılmadığı, fakat farklı gruplar üzerine etnografi ve köy çalışmalarının yapılmış olduğu sonucuna varılmıştır. İnternet veritabanlarında bulunan etnografi çalışmaları ise 2000'li yıllardan bu yana yapılmış çalışmalardır.

Literatür taraması neticesinde bulunan araştırmalardan bir tanesi Ankara Üniversitesi Antropoloji Anabilim Dalında 2008 yılında yapılmış araştırma dır. Araştırmacı, kırdan kente göç ve sosyo-kültürel değişim üzerinde yoğunlaşmıştır. Türkiye’de yapılan ve 2017 yılında kitap olarak bastırılan bir diğer araştırma ise Halit Yeşilmen tarafından yapılmıştır ve “*Mahallemiler ve Ebruli Kültürün Ağırbaşlılığı*” başlığı altında yayımlanmıştır. Bu etnografya çalışması Midyat’ın köylerinde yapılmış çalışmadır. Araştırmanın amacı, etnografik yöntem kullanarak Midyatta yaşayan, adı Mahallemiler olan bir etnik grubun kültürünü, etnisite üyelerinin kimliklerini incelemektir. Yabancı literatürde ise çeşitli etnografya, yani alan araştırmaları bulunmaktadır. Bu tür çalışmalardan bir tanesi Elizabeth Warnock Fernea (1998) tarafından gerçekteşirilmifitir. Fernea, Irak’ta küçük ve dışa kapalı bir köyde iki yıl boyunca etnografik bir araştırma yapmıştır. Daha sonra, Türkiye ve Mısırdada yaptığı etnografik alan araştırması neticesinde “*İslami Feminizmi Ararken: Bir Kadının Küresel Yolculuğu*” adında bir kitap yayımlamıştır.

Türkiye’de sosyoloji alanında bu tür çalışmaların çok az yapılması ve Türkiye’deki Kafkas etnik gruplarının nerdeyse hiç çalışılmamış olması, yapılacak araştırmayı önemli kılmaktadır ve bu tür alan araştırmalarının devamının gelmesi beklenmektedir.

4.4 Araştırmanın Önemi

Hernagi bir etnik gruba ait olan insanları veya genel olarak bir etnik grubu araştırmanın önemli aşamalarından bir tanesi bu etnik grubun kültürel dinamiklerini, sosyal hayatta tutum ve davranışlarını araştırmaktır. Bu bağlamda denebilir ki kültür insan tarafından üretilen, öğrenilip aktarılabilen, değişen değiştiren, ideali işaretleyen anlam haritalarıdır (Aydın, 2013:258).

Çokkültürlü ülke olarak tanımlanan Türkiye’ye göç etmiş Kuzey Kafkasya Avarları’nın göç hikâyesini betimlemek ve Kuzey Kafkasya’nın en büyük etnik gruplarından olan Avarlar’ın kültür resmini çizmek etnografya araştırmaları için önem arz etmektedir. Bu çalışmanın literatür katkı sunacağı inancındayız. Kültür araştırmaları alanında gelecekte yapılacak olan araştırmalara teşvik ve katkı sağlayacağını düşündüğümüz araştırmamızın bir etnik grubun dünü ve bugününe ışık

tutacak olması araştırmamıza önem kazandıran diğer unsurlar arasındadır. Bu bağlamda çalışmamız literatürde üzerinde durulmayan önemli bir hususa dair katkı sunması bakımından özgünlük içermektedir.

4.5 Kapsam ve Sınırlılık

Çalışmamızda, Kuzey Kafkasya Avarları'nın Osmanlı'ya göç süreçleri, Avarların tarihsel arkaplanı, kültür ve dil, din, aidiyet, örf, adet, gelenek, eğitim vb. gibi kültür öğeleri incelenmeye tabi tutulmuştur. Araştırmamızın amacına paralellik göstermesi hususu göz önünde bulundurularak araştırmamızın kapsam ve sınırlılıkları belirlenmiştir.

Araştırmamızda nitel araştırma yöntemleri ve teknikleri kullanılmıştır. Kapsamlı veriye ulaşmak amacıyla araştırmaya uygun mülakat formu düzenlenmiştir.

Bu tezde nitel araştırma yöntemlerini kullanma nedenimiz araştırmamızın bir göç ve kültür araştırması olmasından kaynaklanmaktadır. Göç ve kültür araştırmasında nicel verileri elde ederek bir etnik grubun göç hikayesini anlatmak ve kültürel portresini çizmek mümkün olmadığı tarafımızdan düşünölmektedir. Bununla birlikte nitel araştırma yöntemi çalışmamızın amacına, kapsam ve sınırlılıkları gibi kriterlere uygunluk göstermektedir.

4.6 Araştırmanın Yöntemi

Avarların Türkiye'ye göçü ve sosyal-kültürel yaşamları isimli araştırmamızda yöntem olarak etnografya yöntemi kullanılmıştır. Etnografya yöntemi kullanarak Türkiye'deki sosyal-kültürel yaşamlarını araştırmak planlanmaktadır. Çalışmamız nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerinden biridir (Özdemir, 2010:325). Nitel yöntem ile olayların ve bağlamların dilini konuşabiliriz. Nitel araştırma, toplumsal yaşamın doğal akışında ortaya çıkan olayların ayrıntılı incelemelerini yürütmeye uygundur (Neuman, 2009:224).

Etnografya (ethnographic), ilkel gözlemlere dayanan sistematik kültür betimlemesidir. Bu kültür betimlemesi, bir kültürün alan çalışması yapılarak, katılımcı gözlem, derinlemesine mülakat gibi niteliksel teknikler kullanılarak derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde incelenmesidir (Güneş, 2016:96). Daha kapsamlı kültür çalışmasını yürütebilmek için etnografya yöntemini seçmiş bulunmaktayız.

Çalışmanın gerçekleşmesi için ilk önce sosyal medya üzerinden çalışmanın yapılacağı Güneyköy’de yaşayan kişiyle görüşülmüştür ve çalışmanın maliyetini azaltmak amacıyla araştırma süresince Yalova ili sınırları içerisinde konaklama gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılacak yöntemlerin gerektirdiği üzere katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

4.7 Evren ve Örneklem

Çalışma Yalovanın Güneyköy’ünde yapılmıştır. Araştırmada örneklem deseni olarak Nitel Örneklem türlerinden olan “Kartopu Örneklem” ve “Kotalı Örneklem” desenleri seçilmiş ve uygulanmıştır. Örneklem desenlerinin seçiminde araştırmaya uygunluğuna ve köylülerin etnik özelliklerine dikkat edilmiştir.

Kartopu örneklem, bir ağdaki örnek olayları örneklemek (ya da seçmek) için bir yöntemdir. Küçük başlayıp karlar üzerinde yuvarlandıkça büyüyen ve daha fazla kar toplayan bir kartopu analogisine dayanır. Kartopu örneklem çok aşamalı bir tekniktir. Bir ya da birkaç kişi ya da örnek olayla başlar ve başlangıçtaki örnek olaylarla bağlantılar temelinde yayılır (Neuman, 2016: 325).

Kartopu örneklem desenini seçme nedenimiz, araştırmanın homojen bir köy sınırları içerisinde yapılmış olması ve köylülerin yabancılara karşı hoşgörülü olmamaları ve şüpheli davranmalarından kaynaklanmaktadır. İki anahtar kişi aracılığıyla göç ve kültür ile ilgili bilgi sahibi olan insanlara ulaşılmıştır. Yukarıda belirtildiği üzere, köyü bir örümcek ağı gibi düşünürsek, bir katılımcının yardımıyla diğerlerine ulaşmak alan araştırmasını kolaylaştıran unsurlardan bir tanesidir.

Kotalı örneklemede, bir araştırmacı önce ilgili insan kategorilerini belirler, sonra bir kategoriye kaç kişi gireceğine karar verir. Böylece örneklemin çeşitli

kategorilerindeki insanların sayısı sabit olur. Örneğin, bir araştırmacı 40 kişilik bir örneklem için 30 yaşın altında 5 erkek ve 5 kadın, 30 ile 60 yaş arasında 10 erkek ve 10 kadın ve 60 yaşın üzerinde 5 erkek ve 5 kadın seçmeye karar veriyor ve araştırmasını bu şekilde gerçekleştiriyor (Neuman, 2016: 322).

Göç bilgilerini almak amacıyla 60 yaş üstü kişilerle, kültür ve köy halkıyla ilgili genel bilgi almak amacıyla ise 55 yaş altındaki kişilerle görüşme yapma kotası koyulmuştur. Dolayısıyla 60 yaş üstü 9 kişiyle, 55 yaş altındaki 7 kişiyle ve toplam 16 kişiyle derinlemesine mülakat yapılmıştır. Daha geniş bilgi almak amacıyla görüşmeyi gerçekleştirdiğimiz katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek bakımından heterojen olmalarına özen gösterilmiştir. Dolayısıyla 16 kişi ile görüşme yapma nedenimiz; hem araştırmamızın kapsamı ve sınırlılıklarından hem de heterojen bir gruptan aldığımız verinin yeterli olmasından kaynaklanmaktadır. Alanında uzman Türkiye’den araştırmacıyla görüşüldü, onun düşünceleri, gözlemleri ve araştırmaları hem kavramsal çerçeveye hem de uygulama kısmına dahil edildi. Alan araştırması toplam 15 gün sürmüştür. Bu süreç içerisinde köy insanlarıyla grup görüşmeleri ve mülakatlar yapılmıştır. Daha ziyade köyde 4 gün 5 beş gece konaklama gerçekleştirilerek katılımlı gözlem tekniği uygulanmıştır ve mekan fotoğrafları çekilmiştir, köy muhtarlığı, köy kahvehanesi, camiler, türbeler, kültürel yemek lokantası, bakkal, dergah ve köylülerin evleri gibi mekanlar ziyaret edilmiştir. Araştırma sırasında 16 kişiyle mülakat yapılmıştır ve buraya grup görüşmeleri dahil edecek olursak toplam 100 kişi ile görüşme yapılmıştır.

Tablo 1: Katılımcı Tablosu

Görüşmeciler	Yaş	Eğitim durumu	Meslek
Ayşat Yaman	64	Ortaokul	Esnaf
Emel Akay (Yaman)	46	Lise	Ressam
Havva	86	İlkokul	Ev hanımı
Kübra Bulut	37	Üniversite	Sosyolog

Raziyat Güven	62	Ortaokul	Lokanta işletmecisi
Suaybat Özdemir	84	Ortaokul	Ev hanımı
Zeynep Özdemir	45	Lise	Ev hanımı
Ahmet	53	Ortaokul	Çiftçi
Ali Atik	42	Üniversite	Öğretmen
İdris Atik	64	İlkokul	Emekli Kuyumcu
Mehmet Alpay Tekin	72	Lise	Emekli Tornacı
Mehmet Aşkın	80	Ortaokul	Emekli Kuyumcu
Mehmet Aydemir	67	Lise	Dernek Başkanı, Esnaf
Mehmet	27	Lise	İşletmeci
Mehti Sungur	93	Harp yüksekokulu	Emekli General
Murat Bingöl	45	Üniversite	Nakşibendi dergahının bekçisi
Gökhan Menteş(Özgün Güneyköy Araştırmacısı)	67	Yüksek Lisans	Şehir ve Bölge Plancısı

4.8 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak katılımcı gözlem, derinlemesine mülakat ve monografi tekniği kullanılmıştır. Katılımcı gözlem ve mülakat teknikleri alan araştırmalarında genel olarak birlikte kullanılmaktadır. Katılımcı gözlem tekniği sayesinde araştırılan alana hâkim olma ve araştırmanın katılımcıları için güven duygusu sağlanmaktadır. Araştırma, insanların normal hayat rutini içerisinde yapılmaktadır, onların sofrasında yemek yenilerek günlük konuşmalarına katılım gösterilmektedir. Görüşmeler ise sohbet tarzında sürdürülmektedir. Bu tekniği kullanmak daha gerçekçi verilere ulaşmayı sağlamaktadır.

Mülakat esnasında not alma dışında katılımcılardan izin alınarak ses kaydı alınmıştır. Araştırma esnasında köyün ve katılımcıların fotoğrafları çekilmiştir ve tez çalışmasına dahil edilmiştir. Literatür tarama esnasında Kuzey Kafkasya, Dağıstan'daki Ulusal Kütüphanesi ve internet veritabanından faydalanılmıştır. Veri toplama araçları çalışmamızın konusu, amacı, sınırlılıkları gözönünde bulundurularak ve uygulanabilirliği dikkate alınarak belirlenmiş ve kullanılmıştır.

4.9 Veri Analizi

Araştırma esnasında elde edilen veriler temalar şeklinde gruplandırılarak analiz edilerek yorumlanmıştır. Elde edilen verilerin analizi etnometodolojik ve sembolik etkileşimcilik yaklaşımları baz alınarak yapılmıştır. Veri analizinde bu yaklaşımların kullanılmasında ana sebep bu yaklaşımların etnografya çalışmalarında kullanılmakta olan temel yaklaşımlar olmalarıdır.

Etnometodoloji herşeyden önce sembollerin ortaya çıktığı süreçlerle ilgilenir. İsmnin de işaret ettiği gibi etnometodoloji insanların gerçeklikte kendilerini ifade etmek için hangi yöntemleri geliştirdiklerini araştırır. Etnometodoloji, fenomenolojik gelenekten gelen “nasıl” sorusunu sormakla işe başlar ve “etnometod” açısından gerçekliğin nasıl meydana geldiğini sorgular. Sembolik etkileşimcilik, insan eylemleriyle bağlantılı olan anlamlara odaklanır, onları inceler ve yeniden inşa eder. Toplumsal olanın yanında sosyal psikolojik ve kültürel boyutlar da analizlerde dikkate alınır. Sembolik etkileşimciler bireye, daha açık bir ifadeyle bireyin bilincine odaklanır. Bunlar eylemle birlikte sembolik etkileşimciliğin temel kavramlarıdır (Richter, 2013:169-186).

Veri analizinde, mülakat formunda yer alan sorulardan yola çıkarak, araştırma konusu, göç, dil, din, örf, adet ve gelenek gibi temalara ayrılmıştır. Nitekim temalar tek tek analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Kuzay Kafkasya Avarları'nın Türkiye'ye ve bilhassa Yalova Güneyköy'üne göçlerini ve onların sosyal-kültürel yaşamlarını araştırmaya yönelik çalışmamız nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu nitel araştırma çerçevesinde Güneyköy'ünden yedi kadın, dokuz erkek ve bir özgün araştırmacı ile yapmış olduğumuz mülakatlar ve gözlemlerimiz sonucunda, tarafımızdan değerli olarak nitelendirebileceğimiz bulgular elde edilmiştir.

Mülakat formunda yer alan sorulardan yola çıkarak analiz edeceğimiz konu iki temel temaya ayrılmıştır: "Göç" ve "Kültür" temalarına. İlk önce göç teması analize tabi tutulmuştur ve katılımcıların konu ile ilgili görüşleri, göç hakkında hafızalarında kalmış olan ve yaşlılardan onlara geçen bilgiler betimlenmiştir. Ardından kültür teması, din, dil, eğitim, ekonomi, örf adet ve gelenek vebenzeri bu gibi kültür örüntülerine bölünerek etnometodoloji ve sembolik etkileşimcilik yaklaşımlarını baz alarak yorumlanmıştır.

5.1. Kuzey Kafkasya Avarları'nın Osmanlı'ya Göç Monografisi

Göç sebepleri, zaman ve makana göre farklılık göstermektedirler. Dolayısıyla bir çok göç nedenleri bulunmaktadır. Örneğin: ekonomi, din, dil, eğitim vesaire. Kafkasya Avarları'nın 1878 yılı sonrasında Yalova'ya, göç etmelerinin sebebi olarak din ön plana çıkmaktadır.

Kuzey Kafkasya Avarlarının Yalova göç etmeleri 1878 yılı sonrasına dayanmaktadır. Avar Muhacirleri, Şeyh Muhammad Hacı al Madani al Kikuni önderliği altında İstanbul'a varmıştır. Sultan Reşat, Avar muhacirlerine İstanbul'a yakın olan Yalova Sultaniye köyünü armağan etmiştir. Dağıstan'ın Dağlık köylerinden gelmiş olan Avarlar Sultaniye'de hayatlarını idame ettiremediklerinden dolayı, Yalova'nın dağlık yerlerinde köy kurmaya karar vermişlerdir. 1896 yılında Almali, yani elma alanı (şimdi Güneyköy) Bursa Bazarköy (Orhangazi) kazasına bağlı olarak kurulmuştur. Köylülerin anlatımlarına göre, ilk göç ettikleri dönem, Avarların nüfusu 750 haneden oluşmaktaydı.

Kuzey Kafkasya Avarları'nın, Yalova, Güneyköy'üne göçün nasıl gerçekleştiğini, göç esnasında muhacirlerin yaşadığı sorunları araştırmak için katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuştur:

- Avarlar Yalova'ya ne zaman göç etti?
- Ailenizden, Dağıstan'dan Yalova'ya kimler geldi?
- Dağıstan'dan Türkiye'ye neden göç ettiler?
- Neden Yalova'yı tercih ettiler?
- İlk geldiklerinde ne gibi sorunlar yaşamışlar?
- Göç ile ilgili hikâyeler, anılar, türküler, ağıtlar, deyişler biliyor musunuz?
- Yaşlılardan size neler aktarıldı? Nesilden nesile aktarılan neler var?

5.1.1. Avarlar'ın Yalova'ya Göç Tarihi

Avarlar 1877-78 yıllarında Rus çarlarına karşı son bağımsızlık savaşını açmışlardır ve bu savaşta yenilmişlerdir. Savaşın önderlerinden biri olan Şeyh Muhammed Medeni Sibiryaya sürülmüştür. Sürgünden kurtulduktan sonra İstanbul'a giden Şeyh Muhammed Medeni kendi halkını da Türkiye'ye muhacirlik için davet etmiştir.

“İmam Şamil'in 1859'da Gunip'te teslim olması ve özellikle 1877-78 (93 Harbi) dağlı ayaklanmaları sonrası Dağıstan'dan Türkiye'ye göç edilmiştir. Güneyköy özelinde Şeyh Muhamad Madani ve muridleri önderliğinde daha geç başlayan göç, muzaffer Çarlık idaresinin artan ve yayılan ekonomik ve dinsel baskılarını kabul etmeyen Müslümanların hareketidir. Güneyköye göçler 1900-1910 arasında sonrası çok artmıştır.” (Gökhan Menteş, Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge Plancısı, 67)

“Takriben 125- 130 sene evvel. Büyük babamın geliş tarihini hesapladım tahminen 125 sene oluyor ondan önce de gelenler var. 1893 gelmişler bizimkiler.” (İdris Artık, İlkokul, Emekli Kuyumcu, 64)

“93 Harbi olarak isimlendirilen Osmanlı Rus savaşı döneminde gelmişiz buraya, bildiğim o.” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog, 37)

“Büyük anneannem öleli 7-8 sene oldu ve 105 yaşında öldü, nerdeyse 120 yıl önce gelmişler.” (Emel Akay, Lise, Ressay, 46)

Araştırma esnasında katılımcılardan aldığımız yanıtlar doğrultusunda, Kuzey Kafkasya Avarları'nın Yalova'ya göçünün başlangıç tarihi 1877-78 yıllarına dayandığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla Avarlar'ın Kuzey Kafkasya'dan İstanbul'a ardından da Yalova'ya göç tarihleri 93 Harbi olarak isimlendirilen Osmanlı Rus savaşı dönemine tekabül etmektedir. Bu göç akımı 1900 yıllarında artış göstermektedir. Katılımcıların aile fertlerinin geliş tarihleri farklılık göstermektedir, zira Avarlar'ın göçü Güneyköy'ün kurulmasından sonra da devam etmiştir.

5.1.2. Katılımcıların Aile Üyelerinden Yalova Güneyköy'üne İlk Gelenler

Güneyköylü katılımcılar içerisinde yetmiş yaş ve üzeri olanlar Yalova'ya ilk göç edenlerin çocukları ve torunlarıdır, yetmiş yaşın altında olan katılımcılar ise ilk göç eden Avarlar'ın torunlarının çocuklarıdır.

“Anne tarafından ilk büyük anneanne gelmiş, anneannemin annesi çocuk yaşta hatta 13 yaşında bile deşilmiş.” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog, 37)

“Dedem Muhammed Medeni buraya geliyor Dağıstanlılarla birlikte. Ben Muhammed Medeni'nin 3'cü hanımından olan torunuyum.” (Mehmet Alpay Tekin, Lise, Emekli Tornacı, 72)

“Dedemler gelmişler, annem babam o zaman küçüklermiş.” (Suaybat Özdemir, Ortaokul, Ev hanımı, 84).

“İlk ailemizden benim büyük anneannem anneannemin annesi, babaannemin babası, babaannemin annesi onlar gelmişler.” (Zeynep Özdemir, Lise, Ev hanımı, 45).

“Benim anneannemin annesi babasının omuzlarında gelmiş buraya, onun eşi büyük dedemiz küçük çocukmuş o yürüyerek gelmiş büyüklerin yanında, bütün köy akraba zaten, toplu bir şekilde gelinmiş, büyük bir zat var Ustar dede diyoruz biz, köyde Türbe dediğimiz bir şey var 'ziyaret' diyoruz oraya, o büyüklerle beraber gelinmiş buraya, onlar imamlarmış.” (Emel Akay, Lise, Ressay, 46).

“Ailemden dedemin dayısı, anneanneler, babaanneler gelmişler. Sürgün değil, kendi arzusuyla gelmişler. Bizimkiler Dağıstan’ın büyük reyollarında Çirkey’den (Çikas) gelmişler dedemin dayıları. Dedemin babasının Çirkey’de ve Derbent’te çok mal varlığı varmış, onları satıp gelmek istemiş fakat ondan sonra kapılar kapanınca maalesef dedemin babası gelemiyor buraya, Türkiye’ye gelme ümidini kesince orda tekrar evleniyor, benim burada akrabalarım olduğu kadar Dağıstan’da Çirkey’de de akrabalarım var.” (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı-Esnafl, 67).

Araştırmamız neticesinde, Yalova’ya ilk gelen Avar’lar Güneyköy halkı tarafından “Ustar Dede” olarak tanınan Dağıstan’ın dini kanaat önderlerinden bir tanesi olan ve Kuzey Kafkasya’nın Rus Çarlığına karşı 1877 yılında düzenlenen son ayaklanmanın aktif katılımcılardan Şeyh Muhammed Medeni ile birlikte geldikleri sonucuna varılmıştır.

Katılımcıların anlatımlarına göre, Yalova’ya ilk gelen Avarlar ailelerle küçük çocuklarla birlikte gelmişlerdir. Zamanla Türkiye’ye göç eden Dağlıların sayılarının artmasıyla Çarlık Rusya her yıl için göç kotası koymuştur, ve bu sebepten dolayı Güneyköy Avarları’nın akrabaları göç etme fırsatını kaçırarak Dağıstanda kalmak zorunda kalmışlardır.

5.1.3. Avarlar’ın Dağıstan’dan Türkiye’ye Göç Nedenleri

Yaptığımız mülakatlar neticesinde Avarlar’ın Türkiye’ye göç etmelerinde iki ana sebep katılımcılar tarafından belirtilmiştir: İslam dinini kendi topraklarında istedikleri şekilde yaşayamama ve yıllarca süren savaşlar neticesinde oluşan ekonomik kriz.

“Ekonomik sorunlardan dolayı gelmişler. Savaş yok bir şey yok kimse kimseyi aldatmasın bu konuda. Komünizm 1917’de olmuş, o zamanlar bizimkiler bizi öyle aldatıyordu işte komünizmden kaçtık diye, komünizm yoktu ki o zaman.” (İdris Artık, İlkokul, Emekli Kuyumcu, 64).

“Ustar dede Şeyh Muhammed Medeni demiş ki: artık burada yaşanacak hal kalmamış’. Ruslar din açısından çok baskılar yapmışlar onlar göç etmeden önce sonra da, İslamiyeti yaşamayı çok

zorlaştırmışlar, kendi inançlarını yaşayamaz duruma getirmişler, Ruslaştırmaya çalışmışlar insanları.” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog, 37).

“Niye göç etmişler? İslam’ın Dağıstan’da artık tam olarak işlenmeyeceği için, dinlerini yaşayamayacakları için, zulümden ötürü dedem Muhammed Medeni ordakilerle birlikte buraya gelmiş. Sultan Abdulaziz tarafından da kabul ediliyorlar.” (Mehmet Alpay Tekin, Lise, Emekli Tornacı, 72).

“1850 den sonra Rusya’da olan büyük zulüm zamanı, Kafkas topraklarında olan zulümden dolayı, artık dayanılmaz dereceye gelince Muhammedül Medeni hazretleri ve yanında ki 40 kadar aile Türkiye’ye (Osmanlı’ya) göç ediyorlar, karadan, yaya. Sultan Reşat zamanı oluyor bu beşinci Mehmet zamanı, kapının önünde ki çeşme de sultan Reşad’ın köye armağanıdır.” (Murat Bingöl, Üniversite, Nakşibendi Dergahının bekçisi, 45).

Yalova, Güneyköy, Sultan Reşat Çeşmesi

“Neden buraya gelmişler? Babaannemin bana söylediği şu; ‘artık Peygamberimizin nazarı Dağıstandan kalktı, zamanınızı burada

geçirmeyin benimle birlikte Türkiye'ye gidelim' demiş Muhammed Medeni. 'Muhacirlik büyük bir derecedir siz bu dereceye kavuşun' denilmiş. Allah için. Dinimiz için." (Zeynep Özdemir, Lise, Ev hanımı, 45).

Mülakat esnasında ve kayıtdışı sohbetler sonucunda Güneyköylülerin anlatımlarından yola çıkacak olursak, Avarlar'ın Türkiye'ye göç etmelerinde ana sebep, Çarlık Rusya'nın etkisi altında İslam dinini yitirme korkusu olmuştur. Bu göçün dini unsurunun oluşumunda Dağıstan'ın önde gelen dini kanaat önderlerinin, imamların ve şeyhlerin büyük bir rolü vardır. Bu kanaat önderlerinden bir tanesi de Avarlar'ın Yalova Güneyköyü'ne göç etmelerini sağlayan, Dağıstan'ın "Kikuni" köyünden olan Şeyh Muhammed Medeni Al Dağıstani Al Kikuni'dir. Muhammed Medeni kendi köyünden ziyade komşu köylerinde yaşayan insanları (öreneğin Arço, Tsunda vb köyler) da Türkiye'ye göç etmek konusunda etkili olmuştur. Burada kültür ögesi olarak tanımlanan dinin, insanları ortak düşmana karşı birleştirme özelliği sergilenmektedir. Dahası o dönem yine Çarlık Rusya'nın baskısı nedeniyle Kuzey Kafkasya ve özellikle Dağıstan bölgesi ekonomik krize maruz kalmıştır. Avarlar'ın Yalova Güneyköyü'ne göç etmelerinin bir diğer nedeni olarak ise halkın, Çarlık Rusya'nın yerine Komünist Rejimin geleceğine dair bilgi sahibi olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir ve katılımcıların büyük bir kısmı bu tezi savunmaktadır. Bu göçün ana sebepleri olan din ve ekonomi birer kültür öğeleridir. Dolayısıyla bu bileşenleri bir araya getirecek olursak, Kuzey Kafkasya Avarları'nın Türkiye'ye göçü "Kültürel göç" olarak nitelendirilebilir.

5.1.4. Avarlar'ın Göç İçin Yalova'yı ve Güneyköy'ü Tercih Etme Nedenleri

Osmanlı döneminde coğrafi yakınlığından dolayı Yalova ili İstanbul'un bir ilçesi olarak tanımlanmaktaydı. Bu sebepten dolayı Sultan Reşat, o dönem Dağıstan'dan İstanbul'a göç eden muhacirleri en yakın ilçelerden bir tanesi olan Yalova'ya yönlendirmiş ve Yalova'nın merkez köylerinden olan Çiftlikköy'ü muhacirlerin kullanımına sunmuştur. Dağıstan'ın Dağlık köylerinden göç eden Avar'lar iklim dezadaptasyon ve ovada yaşadıkları sağlık sorunlarından dolayı Yalova içerisinde tekrar bir göç süreci yaşamışlardır. Bu sefer Avarlar şeyh

Muhammed Medeni önderliğinde Hafakan dağı çevresinde yeniden bir köy inşa ederek şimdiki Güneyköy'üne taşınmışlardır.

“Önce İstanbul'a geliniyor, Sultan da dedeme yer gösteriyor, önce Çiftlikköy, Sultaniye'yi veriyorlar ama o dönemin Sultaniyesinde sivri sinekten durulamadığı için, ordan Armut köyüne gidiliyor orayı da dedem bir ova olarak görüyor, sonra geliyor Hafakan dağı görünce dedem buraya yerleşmeye karar veriyor. Buraya niye gelmişler bilmiyorum çünkü Türkiye'de en aşağı altmış Dağıstan köyü var, Balıkesir'de var, Bursa'da, Kars'ta, dağılmış yani. Dedem Tüm dağlık köyleri gezmiş Dağıstan'da ve insanları davet etmiş Türkiye'ye onunla birlikte gelmeleri için.” (Mehmet Alpay Tekin, Lise, Emekli Tornacı, 72).

“Sultan Reşat, Muhammedül Medeni hazretlerine Çiftlikköyü olduğu gibi veriyor, Kocaeli'den Yalova'ya kadar, yalnız bizim ırk dağlık alanında yaşayan ve et seven bir ırk olduğu için oranın iklimi uygun gelmiyor, iklim uygun gelmediğinde buraya gelmeye arzu ediyorlar, Sultan Reşat da müsaade ediyor.” (Murat Bingöl, Üniversite, Nakşibendi Dergahının bekçisi, 45).

“Avarlar Yalova'ya padişah Sultan Reşat döneminde göç ettiler, padişah da bu bölgeyi Reşadiye köyü olarak isimlendirdi. Sultan Reşat ilk önce onlara Çiftlikköy bölgesini göstermiş fakat bizim insanlar Dağlık bölgesinde yetiştikleri için büyükler bu alanı seçti, burası ormanlık bir alandı.” (Mehmet Sungur, Harp Yüksekokulu, Emekli General, 93).

“Yalova'ya geliş sebepleri şu; İstanbul'a gelmişler, İstanbul'dan bu tarafa yönlendirme olmuş. Mehmet Emin paşa Muhammedül Medeni ile aynı tarikattanlar Nakşibendi, arkadaşlar, Haca giderken Mehmet Emin paşa kendisini ziyaret etmiş, Türkiye'ye gelmeyi ve Nakşibendiliyi yaymayı teklif ediyor. Sultan Reşat da onları Yalova'ya yönlendirince şeyh Nakşibendi tarikatini burada yaymaya karar veriyor. Muhammedül Medeni buraya sürgüne geliyor. Nuri paşa tarafından bana söylenenler bunlar. Güneyköye geliş sebepleri ise Muhammedül Medeni'nin burayı tercih etmesidir.” (İdris Artık, İlkokul, Emekli Kuyumcu, 64).

Güneyköy sakini İdris Atik'in görüşüne göre, Avarlar'ın göç etmek için Yalova'yı tercih etme nedenlerinden bir tanesi Nakşibendi tarikatını burada yani Yalova'da yaymaktır. Dolayısıyla, Yalova ilinin merkez köylerinde Nakşibendi tarikatının yaygın ve etkili olması bu görüşü desteklemektedir.

Özetlemek gerekirse, Avarlar'ın göç için Yalova'ya gelme nedeni Yalova'nın coğrafi bakımından İstanbul'a yakın olmasıdır. Avar muhacirleri'nin yaşam için Güneyköy arazisini tercih etme nedenleri: Güneyköy'ün dağlık bir köy olması ve iklim açısından Dağıstan köylerine benzerliğidir.

5.1.5. Avarlar'ın Yalova'ya İlk Geldiklerinde Yaşadıkları Sorunlar

Avarlar'ın göç ettiklerinde yaşadıkları başlıca sıkıntılar arasında lisan sorunu yer almaktadır. Zira İlim adamları dışında Kuzey Kafkasya'da Türk lisanı konuşulmamaktaydı. Osmanlı döneminde Dağıstan ilim camiası dini bilgileri almak ve paylaşmak amacıyla Osmanlı'ya gelmekteydi ve dolayısıyla Türk lisanını bilmekteydi. Göç sonrasında yaşanan bir diğer sorun ise Osmanlı'nın son dönemlerinde savaşlara maruz kalması, bunun sonucu olarak da yaşanmış ekonomik ve manevi sıkıntılardır.

“En büyük zorluk lisan (dil) zorluğu olmuştur onlar için. Müslüman olduğumuzdan dolayı etraftan da kabul görülmüş.” (Mehmet Alpay Tekin, Lise, Emekli Tornacı, 72).

“Ordan zengin eğitilmiş bir şekilde gelmişler fakat burada sıkıntılar içinde köy hayatında tarımla uğraşırken çocuklarını orda ki gibi eğitememişler, tekrar hayata yeni baştan başlamak zorunda kalmışlar.” (Zeynep Özdemir, Lise, Ev hanımı, 45).

“İlk geldiklerinde öyle bir sorun yaşamamışlar, hiç kurulmamış köyü kurmuşlar, çok zaman geçmeden Yunan gelip yakıp yıkip gitmiş.” (Havva, İlkokul, Ev hanımı, 86).

Avarlar'ın göç döneminde yaşadıkları sorunları özetleyecek olursak; göçün sebep olduğu başlıca sorunlar dil ve göçten sonra bir takım savaşlarla karşı karşıya kalmalarıdır. Köy halkının verdiği yanıtlara göre, Avarlar göç sonrasında yukarıda belirtilen sorunlardan ziyade başka sorunlarla karşılaşmamışlardır. Bunun sebebi de

aynı dine mensup oldukları için devlet ve halk tarafından kabul görülmeleridir. Bu konuyla ilgili Gökhan Menteşin söyledikleri son derece manidardır;

“Geldiklerinde Türkçe bilmemek ve geçim sıkıntısı en büyük sorunları olmuştur. Daha sonra bir dizi savaşa katılmak zorunda kalmışlardır.” (Gökhan Menteş, Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge Plancısı, 67).

5.1.6. Göç İle İlgili Hikâyeler, Anılar, Türküler, Ağıtlar, Değişler.

Yapılan araştırmalar neticesinde Güneyköy’de göç ile ilgili türküler, ağıtlar ve değişler mevcut değildir. Bu konuyla ilgili sadece nesilden nesle aktarılan hikâyeler ve anılar mevcuttur. Göç denildiğinde katılımcıların akıllarına gelen diğer anılar ise köyün kuruluşu, kuruluş esnasında yaşanan zorluklar ve köylülerin göç ettikten sonra bir dizin savaflara katılmaları ve savaş esnasında Yunan askerlerinin köyü istila ettikleri ile ilgili anlardır.

“Büyük anneannem küçükmüş ama o bile çocuk aklıyla çok etkilenmiş bu durumdan ve gelmek istemiş buralara hatta abileri ablası varmış, ama onların orda hayatları varmış ablası nişanlıymış hatta, annesi babası vefat etmiş çok önceden, ölüm orucuna yatmış anneannem, hiç bir şekilde yemek yememiş konuşmamış ‘ya beni götürürsünüz ya da ben burada bu şekilde ölürüm’ demiş, ablasının yüreği dayanmamış karar vermiş bu tarafa göç etmeye. Göç edecekler ama para yok bu işler için, ablası para buluyor ama sadece kendisinin gidebileceği kadar, yorganın içine sarıyorlar büyük anneannemi nefes alacak kadar boşluk bırakıyorlar, vapurda geliyorlar, baya maceralı seyahat yaşamışlar. Muhtemelen Karadeniz denizinden geldiler, büyük balıkları görmüşler denizde onlar Balina diyor ama Yunus diye tahmin ediyorum ben, çok korkmuşlar onları görüp, sadece denizden değil karadan da yürümüşler buraya ulaşmak için. Hristiyanların evinde kalmışlar. Gelirken peşlerinde insanlar varmış, tek tek evleri basıp onları Dağıstanlıları Müslümanları arıyorlarmış, bulurlarsa tarıyorlarmış. Gayrimüslim aile merhamet etmiş onlara, yiyecek ihtiyaçlarını gidermiş, onları çatıda saklamış.” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog, 37).

“Dini yaşamak için burası seçiliyor, ondan sonra 1916 veya 1917 dedem rahmetli oluyor 81 yaşındayken. Ondan sonra Şeyh Şerafettin hazretleri geçiyor onun yerine. Harp geçirildiği zaman burdan Geyve’ye gidiliyor, Geyve’den dönülüyor, yedi yüz haneymiş burası, iki tane ilk okulu, medresesi, üç tane camisi olan bir köydü burası, ama geldiklerinde her yer yakılmış olarak bulunmuş sadece bir tane ev kalmış (Kurtuluş savaşı, Yunanların gelip istila ettikleri dönem). Şimdi Güneyköy denildiği zaman zengin köy derler, saygınızdır. Şimdi şöyle, orada zulümden kaçtıklarından burada da rahatı gördüklerinden tahmin ediyorum ağıtlar yoktur öyle.” (Mehmet Alpay Tekin, Lise, Emekli Tornacı, 72).

“At arabalarıyla o şekilde gelmişler, yolda ufak çocuklardan bir kaç tanesi vefat ediyor, baya zorlanıyorlar. Bir kısmı Muş’ta kalıyorlar, bir kısmı Sivas’ta, Anadolu’da kalan yakınlarımız akrabalarımız var. Avar insanı özgürlüğe düşkün insandır. Vatana millete bağlı insanlar. Geldikten sonra burda Çanakkale savaşı başlamış, işi gücü bırakıp cepheye koşmuşlar, savaşa gönüllü olarak üç yüz yetmiş kişi katılmış, bunların içinde 60-70 yaşında ihtiyar da var, 15-16 yaşında genç de var, bunlardan geri dönen 3-4 kişi. Ardından kurtuluş savaşı başlıyor, Yalova’daki Çerkes, Laz, Avar, Gürcü, Karaçay, bu insanlar Kurtuluş savaşında devletten destek almadan Yalova’daki düşman işkalini önleyen insanlar. Örneğin dedemin abisi ve dedem İstiklal savaşında kırmızı en üstün bantlı madalyalar almışlar.” (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı-Esnaflar, 67).

1914 Senesi, I. Dünya Savaşında Osmanlı Ordusunda Güneyköylü Dağistanlılar.

Genel olarak göç ile ilgili anlatıların içeriği dini konular ağırlıklıdır. İlk olarak, Nakşibendi tarikatine mensup olan Güneyköyün dini liderlerinden Şeyh Muhammedül Medeni ve yiğeni aynı zamanda damadı olan, Şeyh Şerafettin'den bahsedilmektedir. Ardından, göç denildiğinde katılımcıların ilk akıllara gelen konulardan bir diğeri ise köylülerin Çanakkale ve Kurtuluş savaşında yaşadıkları sıkıntılardır.

Güneyköy Avarlar'ının, Türkiye'ye göçü ile ilgili çok az bilgi sahibi oldukları dikkat çeken unsurlardan bir tanesidir. Katılımcıların, Avarların Türkiye'ye göçü ile ilgili spesifik hikayeleri neredeyse hiç yok derecede denilebilecek kadardır, anlatılan hikayeler genel bilgilerdir. Bu durum katılımcılardan bir tanesinin sözlerini tastik etmektedir:

“Dağistan insanı, Avarlar pek duygularını dışa vuran insanlar değildir, yaslarını pek belli etmezler, akrabalarının yolda vefat ettiklerini bile ben yular sonra öğrendim, pek anlatmazlar çünkü onlar böyle içte yaşanır, bize anlatıp üzülmemizi istemezler, benim kişisel sorgulamamla öğrendim onu.” (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı-Esnaflar, 67).

Böylece bir toplum, istediği zaman toplumun hafızasında olan geçmişe ait bilgileri silme yeteneğine sahiptir. Bu da toplumun en büyük koruma mekanizmasıdır. Nitekim toplumun hafızalarında olan bazı negatif bilgilerin, bu toplumda yaşayan bireylere zarar vereceğine inanılmaktadır. Bu da Avarlar'ın ağıtlarının olmamasının bir nedeni olarak düşünülebilir. Bu toplum, negatif duyguları dışa vurmama, kendi içinde yaşama özelliğine sahip bir toplum olarak tanımlanabilir. Böylece kolaylıkla, “Gururlu Kafkas İnsanı” veya kendilerinin de belirttikleri gibi “Kafkas kartalı” portresi çizilmiş oluyor.

5.1.7. Nesilden Nesle Aktarılanlar

Geleneksel toplumlarda tarihi ve toplumun ait olduğu kültür örgüsünü yaşatma yöntemlerinden en önemlisi bu topluma ait tüm bilgilerin, toplumun davranış modellerinin, örf ve adetlerin nesilden nesle aktarılmasıdır. Modern toplumlarda ise buna karşın değişime ve dönüşüme önem verilmektedir.

Geleneksel olarak nitelendirdiğimiz Güneyköy'ünde nesilden nesle aktarılan şeyler öncelikle:

- Bu halkın davranış modelleridir (ahlak, mertlik, dürüstlük, çalışkanlık, özgüven).
- Dini bilgiler ve İslam Peygamberinin hayatını anlatan ilahiler, şiirler.
- Göç ettikten sonra Avar muhacirlerinin Osmanlı ordusuna sağladığı katkılar.
- Kafkas dansı ve müziği.
- Yöresel yemek kültürü.

Katılımcıların nesilden nesile aktarılanlar ile ilgili düşünceleri şu şekildedir;

“Aktarılan şeyler gerek Çanakkale’de gerekse Kurtuluş savaşında yaptıklarıydı, onların kahramanlıklarıydı.” (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı-Esnaflar, 67).

“Peygamberimizle ilgili ilahiler var Avarca, şiir gibi söylenen şeyler var Dağıstanla ilgili dağlarla ilgili.” (Suaybt Özdemir, Ortaokul, Ev hanımı, 84).

“Bize aktarılanlar: Kişilikli olun, dürüst olun, bulunduğunuz topluma nankörlük etmeyin, dilinizi unutmayın.” (İdris Artık, İlkokul, Emekli Kuyumcu, 64).

“Atalarımızdan bize aktarılanlar dürüstlük ve mertliktir. Evvela dürüst ve mert olun. Kuyumcuydum Kapalı çarşıda babam dedi ‘benim torunlarıma sakın haram yedirme’, babamın nasihati benim kulaklarıma küpe oldu.” (Meymet Aşkın, Ortaokul, Emekli Kuyumcu, 80).

“Annemin babası Emniyet Amiri ve köy medresesinde okumuş, Dağıstan Arço aulu doğumlu Nusret Özdemir’den Dağıstan adetlerini öğrendik. Dağıstan’dan 7-8 yaşlarında gelmiş. Güçlü aile bağları, ahlak, büyüklere saygı, mertlik, çalışkanlık, özgüven vb. Ayrıca dini kuralları ve namaz dualarını tüm torunlarına öğretti.” (Gökhan Menteş, Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge Plancısı, 67).

Yalan söylemek, bir Avar için büyük bir ayıp ve dindar olan Avarlar için dini açıdan günah olarak görüldüğü için, aile en başta çocuklarına dürüstlüğü, yalan söylememeyi ve mertliği empoze etmekte, öğretmektedir. Katılımcıların büyük büyük bir kısmı, Yaşlılardan size neler aktarıldı? sorusunu “dürüstlük ve mertlik” olarak yanıtlamışlardır.

“Bize aktarılanlar içinde türküler var işte, düğünde söylenen bir iki bir şey var ama türkü olarak değil daha eğlenceli bir şey. Belki de biz dil bilmediğimiz için bilmiyoruz. Danslarımız aktarılıyor.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Aktarılanlar düğünlerimiz, yöresel yemeklerimiz, danslarımız ama 50 yaş altında bu dili konuşan yok, asimile olduk buraya artık.” (Mehmet, Lise, İşletmeci, 27).

Kuzey Kafkasya toprakları, tarih boyunca savaflara maruz kalmış topraklar olarak bilinmektedir, halk çeşitli düşmanlara karşı topraklarını korumak mecburiyetinde kaldığı için dansları savaş ve güç gösterisi içermektedir. Şarkılarda Şeyh Şamil’in ve onun gibi bir çok savaşçının isimleri anılmaktadır. Savaş atmosferinden arınmak için müziğe ve danslara başvuran Dağıstan’lı Avarlar, göç esnasında bu alışkanlıklarını kendileriyle birlikte göç ettikleri topraklara

getirmişlerdir ve nesilden nesile aktarmışlardır. Anlatılan hikâyelerde düğün ve dans hep sözü geçen konulardan birisidir. Kafkas dansı ve müziği ile yanı sıra nesilden nesile Avar ve genel olarak Dağıstan yemek kültürü de aktarılmıştır.

5.2. Türkiye Avarları'nın Kültür Olguları ve Sembolik Açıdan Kültür Örüntüleri

Sigmund Freud'un tanımıyla Kültür (*lat. Culture-yetiştirme*), insanoğlunu hayvandan ayıran ve iki temel gayeye hizmet eden (insanı doğadan koruma ve insan-doğa ilişkilerini dengeleme) şeylerdir (Freud, 2014:175).

5.2.1. Kültür Örgüsü 1: Aidiyet

Toplumsallaşma, bireyin içine doğduğu gruba, cemaate ve en genelde topluma kendisini ait kabul etmesi ya da hissetmesi üzerine gelişen bir süreçtir. Bir toplumun devamlılığı, o topluma güçlü aidiyet hisseden insanların yetişmesine ve toplumun değerlerini, normlarını ve inançlarını yaşamalarına bağlıdır. Zaten değerler, normlar ve inançlar da farklı bağlamlarda aidiyet sağlayıcı rollere sahip toplumsal olgulardır. İnsanların aidiyetleri kimliklerini oluşturan en önemli toplumsal unsurlardan birisidir (Akın, 2015:20).

Göçün ardından gelen kültürleşme süreci, bireyin kimliğini oluşturan ve aidiyet olarak belirlenen toplumsal unsuru kendi etkisi altında bırakmaktadır. Böylece bazı durumlarda karmaşık aidiyet duygusu oluşmaktadır, bazen ise birey, atalarının topraklarına değil ikamet ettiği toprağa aidiyetini hissetmektedir. Dolayısıyla bir coğrafyadan diğer coğrafyaya göç etmiş toplumu araştırma esnasında aidiyet duygularını araştırmak en önemli çalışmalardan bir tanesidir. Yalova, Güneyköyüne göç etmiş Avarlar'ın aidiyet duygularını belirlemek için katılımcılara aşağıda yer alan sorular yöneltilmiştir;

- Kendinizi nasıl tanımlarsınız?
- Kendinizi nereye ait hissediyorsunuz?
- Dağıstan denildiğinde aklınıza ilk gelen şey nedir?
- Köyden kente göç oluyor mu? Gidenler köyle bağlarını aidiyetlerini sürdürüyor mu?

5.2.1.1. Güneyköy Avarları'nın Kendilerini Tanımlama Biçimleri

Yapılan araştırmaya göre Güneyköy Avarları'nın büyük bir kısmının kendilerini Dağıstan ve Avar kökenli Türk olarak nitelendirirken, çok az bir kısmı ise kendilerini Avar olarak tanımlamaktadır. Burada karmaşık aidiyet duygularını görmekteyiz. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir;

“Ben bana soran herkese Dağıstanlı Türk olduğumu söylüyorum. Her yerde instagramda, facebookta her yerde Dağıstanlı Türk olarak gözükiyorum, çünkü burda doğduk, ne kadar kaybetmesek de örfümüzü âdetimizi burada yaşıyoruz, burada yiyoruz, karnımızı bu topraklar doyuruyor, o yüzden ben kendimi ne kadar Dağıstanlı hissediyorsam da gönlümden, bir o kadar da Türk hissediyorum burada.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Ben Türküm, burası benim ana yurdum Türkiye Cumhuriyeti. Dağıstan benim dede yurdum. Kendimi Türk gibi hissediyorum, Avar gibi yaşıyorum. Benim rahmetli babam dedem, ben, hiçkimse Türkiye’de yabancılık çekmedik, Türkiye bize kucak açmış. Babamın, dedemin, öyle Avardır, Kafkasyalıdır diye hiç ayırım yapmadan dostları arkadaşları olmuş. Burası bizim vatanımız. Biz de vatan bildiğimiz her yeri korumasını bilen bir ırktanız, Şeyh Şamil’in torunlarıyız.” (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı-Esnaflar, 67)

Katılımcıların kendilerini Türk olarak hissetmeleri, doğup büyüdüğü topraklara minnet duygusu hissetmelerinden kaynaklanmaktadır. Yaşadığı topraklara ve millete saygı, minnet hissi, sorumluluk Kuzey Kafkasya’da yaşayan milletlerin etnik özellikleri olarak bilinmektedir. Bahsedilen duyguları tanımlamak için Mehmet Aydemir isimli katılımcımız “Şeyh Şamil’in torunlarıyız” ifadesini kullanmaktadır.

“Ben çocukluğumdan beri sorduklarında direkt Dağıstanlıyım diyorum. Türkiye’de doğdum ama soyum çekiyor herhalde, direkt dağıstanlıyım diyorum.” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog, 37)

Kendilerini Dağıstanlı Avar olarak nitelendiren katılımcılar, bu duyguların etnik özelliklerinden kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Bu tanımlamanın bir diğer

nedeni ise kültürel faktörler olan örf adetlerin bir kısmının halen bu toplum içerisinde yaşatılıyor olmakla, dilin tam olarak unutulmamasıyla alakalandırılmaktadır.

Yalova, Merkez. Avar Bayrağının Amblemini Taşıyan Avarlar İnşaat firması

5.2.1.2. Güneyköy Avarları'nın Aidiyet Duydukları Mekan

Güneyköy Avarlar'ı, Türkiye'ye, doğdukları büyüdükları ve dilini konuştukları bir ülke olarak aidiyet hissetmektedirler. Öte yandan bu toplum Dağıstan'a da atalarının toprakları olarak aidiyetlerini hissetmektedirler.

“Türk vatandaşı olarak görüyorum kendimi, Dağıstanlıyım köken olarak bununla gurur duyuyorum. Burada bize Dağıstanlısınız falan denilmedi, yabancılık hissettirilmedi biz Almanya'ya gidince gurbette olduğumuzu hissettik, buranın hasretini çektik. Ülkem dediğim yer burası.” (Mehmet Alpay Tekin, Lise, Emekli Tornacı, 72).

“Şu anda tabii ki buraya ait hissediyorum, ben işte 46 yaşındayım, burada doğdum, burada büyüdüm, annem burada doğmuş. Oraya ait hissedemem, oraya gitsem de hissedemem, artık bundan sonra. Mesela ben gidip çocuğumu orada doğurmuş olsaydım, çocuğum orada büyüseydi oraya ait hissederdi kendini diye düşünüyorum ama bizim için biraz zor artık anca gezmeye geliriz. Ama şöyle düşünüyorum, eğer burada bir şey olsa orada vatanım var, boşlukta kalmayız, boşta kalmayız

sonuçta bizi kucaklayacak bir vatanımız daha var, giderim.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

Köyde girdiğimiz her mekânda burada yaşayan Avarlar’ın Türkiye’ye aidiyetlerinin bir simgesi olarak Türk Bayrağı ve Dağıstan’a aidiyetlerini gösteren Şeyh Şamil’in portrelerine rastlanılmaktadır.

Yalova, Güneyköy Evinde Dağıstan’ın Şeyhi Şeyh Şamil Portresi

*Yalova, Güneyköy Sakini Mehmet Alpay Tekin'in Evinde Çalışma Odası.
Odada Türk Bayrağı ve Kafkas Kültürüne Ait Biblolar, Kitaplar Bulunmaktadır.*

Güneyköy'de sokakların ve mekânların isimleri bu köyün Dağıstanlıların yaşadığı bir köy olduğunu hatırlatmaktadır. Örneğin köydeki caddeler Mahaçkale, İmam Şamil, Medeni caddesi olarak isimlendirilmektedir.

Yalova, Güneyköy, Mahaçkale Caddesi (Mahaçkale Dağıstan'ın Başkentidir)

Yalova, Güneyköy, İmam Şamil Caddesi (İmam Şamil Dağistan ve Çeçenistan Şeyhi idi)

Yalova, Güneyköy, Medeni Caddesi (Muhammed Medeni Güneyköy Avarlar'ın Tarikat Şeyhidir)

Yalova, Merkez Sahil, Kafe Avar's

5.2.1.3. Güneyköy Avarları'nın Dağıstan Tanımlama Biçimleri

Araştırmamızın bu safhasında, Güneyköy Avarları'nın daha önce “atalarımızın memleketi” olarak isimlendirdikleri Dağıstan'ı tanımlama biçimleri, Dağıstan denildiğinde ilk akıllara gelen şeyin ne olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Mülakatlarımıza yansıyan aşağıda verilen ifadeler, Avarlar'ın Dağıstan'ı tanımlama biçimlerini açıklar niteliktedir.

“Ah Dağlar. Çok istiyorum görmek. Hiç hiç nasip olmadı ama illa ki gideceğim. O dağları görmek hayalim, Mahaçkale'yi görmek büyük hayalim. İnşallah giderim.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Dağıstan denildiğinde Ma'arulca konuşan insanlar geliyor aklıma. Ben Ma'arulca konuşanları görünce çok seviniyorum, eski büyüklerimiz aklıma geliyor. Ordan geliyorlardı eskiden Dağıstanlılar, bir adam bana saat hediye getirmişti tekrar geldiği zaman ben anneme çok iyi bakıyorum diye, orda o kadar anneye babaya değer verirler.” (Suaybat Özdemir, Ortaokul, Ev hanımı, 84).

“İlk aklıma gelen şey; o dağları düşünüyorum dedemin, babaannemin anlattığı, orda akrabalarımızın olduğunu, aynı bize benzeyen insanların olduğunu düşünüyorum ama dili bilmediğimiz için

hep üzüliyorum, o iletişimin olamayacağını düşünmek bir yara, üzücü bir şey.” (Zeynep Özdemir, Lise, Ev hanımı, 45).

Araştırma neticesinde, Güneyköy Avarlar’ın Dağıstan’ı tanımlama biçimlerinin birbirine benzerliği dikkat çeken önemli hususlardan bir tanesidir. Katılımcılar Dağıstan’ı ilk önce “*Dağlarla çevrili bir yer*” olarak tanımlamaktadırlar. Bu tür tanımın oluşmasında, yaşlıların dağıstan ile ilgili aktardıkları hatıralar neden olmaktadır, zira göç eden nesil Dağıstan’ın dağlık köylerinden gelen insanlardır. Bu tanımlamanın bir diğer nedeni ise Dağıstan ismindeki “Dağ” kelimesi ve bu kelimenin katılımcıların hayalinde dağlarla çevrili bir yer resmi çizdiği düşünülmektedir.

Tanımlamalardan bir diğeri, Dağıstan’ın “*Maarulca*” yani Avarca konuşulan bir mekân olduğudur. Bu tür tanımlamalar, altmış yaş ve üzeri olan katılımcılar tarafından yapılmıştır. Benzer tanımlamaları yapmaları esnasında dikkat çeken unsurlardan bir tanesi katılımcıların anlatmış oldukları hikâyelerde Avar diline olan özelemleri olmuştur.

Üçüncü ve dikkat çeken tanımlamalardan bir tanesi de Dağıstan’ın “*orada kalan akrabalarımızın ve bize benzeyen insanların yaşadığı bir yer*” olarak verilen tanımlamadır. Bu tanımlamada, katılımcıların, Dağıstan’a olan aidiyet duygularının devam ettiği ve nesilden nesile aktarıldığı tespit edilmiştir.

5.2.1.4. Güneyköy Avarları’nın Dağıstan’a Aidiyetleri

Güneyköy Avarları’nın Dağıstan’a olan aidiyetlerini ve bağlılıklarını tespit etmek için ankette aşağıdaki sorulara yer verildi ve enteresan yanıtlar alındı:

- Dağıstan’daki akrabalarınızla görüşmeye devam ediyor musunuz?

Mülakat esnasında katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara göre Güneyköy Avarları’nın büyük bir kısmı Dağıstan’daki akrabaları ile irtibat halindedir. Bu irtibat, mektuplaşma, karşılıklı ziyaret ve evlilikler yolu ile devam ettirilmektedir.

“Evet mektuplaşıyoruz. Kurban bayramında da kısmet olsa niyetimiz var gitmeye, gidebilirsek.” (Havva, İlkokul, Ev hanımı, 86).

“Tabi görüşüyoruz, onlar geliyor buraya, biz gidiyoruz. Telefonla görüşüyoruz. Ben Dağıstan’a aşağı yukarı on sefer falan gittim, onlar da 4-5 sefer geldiler. Ben aynı zamanda Yalova Kuzey Kafkasya Derneğinin de başkanıyım, bizim her yıl Uluslararası Kafkas dansı ve Müzik festivalimiz olur. Buraya bir çok Kafkas Cumhuriyetlerinden gruplar gelir, biz de gideriz oraya. Temmuz ayında da ondördüncü festivalimiz olacak, 21-22 İstanbul’da, 23 Yalova’da, 24 Bursa’da, 29 da yolcu edicez onları. Festivaller de bizim orayla ilişkimizi, diyalogumuzu, kültürel ve ekonomik ilişkisini gösteriyor. Mesela şu an Yalova Dağıstan’ın başkenti Mahaçkale’yle kardeş şehirdir, Dağıstan’daki ikinci büyük şehir olan Hasavyurtlan da kardeş şehirdir Yalova. Burda mesela Mahaçkale parkında İmam Şamil’in büstünü diktirdik, ayrıyeten ünlü Dağıstan şairi Rasul Hamzatov’un büstünü diktirdik. Hasavyurt’ta çok büyük Yalova parkı yapıldı, bu hep diyaloglarla oldu.”(Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı-Esnaf, 67).

Güneyköy Avarlar’nın Dağıstan ile irtibatı, akrabalık ilişkilerinden ziyade ülkeler arası diyalog üzerinden sürdürülmektedir. Örneğin Yalova ve Dağıstan’nın Başkenti olan Mahaçkale arasında 1992 yılında kardeş şehir anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma, sözü geçen şehirler arasındaki diyalogun daha sıkı bir pozisyona gelmesini sağlamıştır. Ardından 2000’li yıllarda Dağıstan’ın Hasavyurt ili ile Yalova arasında kardeş şehir anlaşması imzalanmıştır. İmzalanan anlaşmaların ardından Yalova ilinin merkezinde Mahaçkale parkı yapılmıştır, bu parkın içerisinde Kuzey Kafkasya şeyhi olan İmam Şamil’in ve Sovyetler Birliği’nin ünlü şairi Rasul Hamzatov’un büstü bulunmaktadır. Dağıstan’ın başkenti Mahaçkale’de “Türkiye ve Dağıstan Halklararası Dostluk” parkı ve Hasavyurt ilinde “Yalova” parkı açılmıştır.

Yalova, Mahaçkala Parkı, Şeyh (İmam) Şamil heykeli

*Dağıstan'ın ve Sovyetler Birliği'nin Ünlü Şairi Rasul Hamzatov'un
Heykeli*

*Dağıstan, Başkent Mahaçkala, Türkiye ve Dağıstan Halklararası Dostluk Parkı.
(fotoğraf: RIA Dagestan Gazetesi)*

Dağıstan, Hasavyurt ili, Yalova Parkı (fotoğraf:Emel Akay)

Yalova Merez, Mahaçkala(Dağıstan'ın Başkenti) Parkı

Yoldan Geçen bir insanın Avar olduğunu anlar mısınız? Bunu nasıl tespit edersiniz?

“Evet tanıyorum. Duruşlarından tanıyorum, hareketlerinden tanıyorum, giyimlerinden tanıyorum. Buraya işte yakın zamandır, iki üç senedir Dağıstan'dan gelip yerleşen aileler var, sokakta erkeğini kadını hangisini görürsem biliyorum ki bu Dağıstanlı. Erkekleri daha çok, hafiften kızıl saçlar, yürüyüş, o eşorfanın altında ki terlikler, kadınları örtüsünden tanıyorum, geçen mağazaya girdim orda bir grup bayan var, örtülerinden tanıdım 'aaa dedim bu bizimkiler', renkli başörtüler, hani şu bizim Dağıstan'dan gelen klasik kenarında su olan açık renk örtülerimiz var ya uzun, onları takmışlar.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Anlarım. Ben Lalezarda gezerken yanımdaki çocuğa bu adam Dargindir şu kadın da Avardır diyordum, gidiyordu soruyordu öyle çıkıyordu. Giyimlerinden kuşamlarından, rahatlıklarından anlıyorum. Bir Avar insanı bir şey sorarken rahattır, bir şeyden korkmayan insanlardır, özgüvenleri var, rahatlıkla kendilerini hemen belli eder, yüz simaları da bellidir. Kadınların örtülerini bağlama şekilleri farklıdır.” (İdris Atik, İlkokul, Emekli Kuyumcu, 64).

Etnik mizaç, davranış biçimleri vb. şeyler bir insanın etnik kökeninin tespit edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu tür tespitleri ise en iyi şekilde aynı etnik kökenden olan insanların yaptığı tartışılmaz bir mevzudur. Dolayısıyla bu yargıya dayanarak, bir insanın Avar olup olmadığını en iyi diğer Avar kökenli bir insanın bilebileceğini düşünmekteyiz. Bunu tespit etmek için de yukarıda verilen soruya başvurulmuştur. Bu mülakat neticesinde alınan cevaplar ortaya koyduğumuz hipotezin doğrulandığını tespit eder niteliktedir. Nitekim Güneyköy Avarlar'ı, Dağıstan'lı Avarlar'ı aşağıda verilen kriterlere göre tespit etmektedirler:

- Sima olarak kendilerine benzerlik
- Duruş ve hareket biçimi
- Özgüven ve rahatlık sergileme biçimi
- Giyim tarzı

Güneyköy kadınları, Avar erkeklerini ve bilhassa Güneyköy erkeklerini kavgaya meyilli ve yabancılara karşı kapalı insanlar olarak nitelendirmektedirler ve onların bu özelliklerinin etnik mizaçtan kaynaklandığını varsaymaktadırlar.

'Bizim erkekler çok kavgacılar, Dağıstan damarı tuttu mu hemen kavgaya dalıyorlar, bu yüzden çok küskünlükler oluyor, hepsi birbirinden gururlu' (Grup görüşmeleri).

'Bizim erkekler yabancıları pek sevmiyor, eski muhtar aslında Kürt değil, onun annesi Kürt, ona kabullenemediler haluki birlikte büyüdüler' (Grup görüşmeleri).

'Buralar ormanlık alan olduğu için insanlar da haliyle piknik yapmaya geliyor, bizim erkekler pekiyi bakmıyor buna' (Grup görüşmeleri).

Köyünüze ait bir dernek var mı? Ne gibi faaliyetler yürütülüyor?

"Kuzey Kafkasya Derneği var. Derneğimiz sadece bizim köye ait değil, burası tüm Kafkas halklarını birleştiren bir dernek, hepsi var, hocamız Abaza, Çerkes öğrencilerim var, Gürcüler var, Karaçaylı var, tüm Kafkas halklarına açık bir dernek burası. Dil kurslarımız var şu an sadece Rusça kursu var, gelen arkadaşlara Türkçe de öğretiyoruz, ayrıyeten el sanatları kursumuz var, festivalimiz var dans festivali,

uluslararası müzik ve dans festivali yapıyoruz 'Kafkas Halk Dansları ve Müzik Festivali', bu yıl ondördüncüsünü yapacağız, derneğin kuruluşu zaten 1969, sonra bir şeyler olmuş kapatılmış 1971 tekrar açılmış ondan sonra da sürkli gidiyor böyle, faaliyet olarak dans faaliyetimiz var, 3 grubumuz var küçükler, gençler ve yetişkinler. Bütün dansları öğretiyoruz, Kafkasya'da oynanan bütün dansları çocuklarımız oynayabiliyorlar.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Direkt Güneyköye ait bilmiyorum var mı ama Kafkas kültürünü yaşatan dernekler var, Kuzey Kafkas Derneği var, Çiftlik köyün derneği var. Faaliyetler genelde dans ağırlıklı müzikal ağırlıklı etkinlikleri var, Dağüstana geziler düzenliyorlar üyeleriyle birlikte. İki sene öncesine kadar da şenlikler düzenleniyordu köyün kuruluşu kutlanıyordu Kuzey Kafkas Derneği vesile oluyordu buna.” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog, 37)

Yalova ilinde, hâlihazırda bir kaç tane, Kafkasya kültürünü temsil eden dernek mevcuttur. Bu dernekler aktif bir şekilde faaliyet göstermektedirler. Mevcut dernekler sadece Avar kültürünü değil, diğer etnisiteleri da içine almaktadır. Herhangi bir etnik gruba ait en az bir derneğin faaliyet ediyor olması bu etnik grubun böylece kendi kültürünü kaybetmemek için çabaladığının, o kültüre olan aidiyetinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Yalova, KuzeyKafkasya Derneği. Derneğin Dans Grubu ve Dernek Hocaları

Bu derneklerin faaliyetleri Kafkas kùltürlerine ait dansları öğretmek, Kuzey kafkasya'ya geziler düzenlemek, tüm Kafkas ÷lkelerarası festivaller düzenlemek, derneklerin yönetim kurulunun Avar ve Güneyköylü olmaları nedeniyle her yıl Güneyköy'ünde Kafkas halkları şenliklerini düzenlemek, Kafkas halklarının ortak dili olan Rusçayı öğretmek üzerine kuruludur. Bu dernekler arasında en aktif şekilde faaliyet gösterenlerden bir tanesi bizimde ziyaret ettiğimiz “Kuzey Kafkasya Derneği”dir. Dikkat çeken unsurlardan bir tanesi Kuzey Kafkasya derneğinin bayrağının Türkiye'nin büyük spor kulüplerinden olan Beşiktaş Spor Kulübü bayrağıyla renk benzerliğidir. Araştırmamız neticesinde, Güneyköy Avarları'nın ağırlıklı olarak Beşiktaş Spor Kulübünün taraftarı oldukları tespit edilmiştir. Köyün meydanında Türk bayrağının yanında Beşiktaş bayrağı da dalgalanmaktadır. Kuzey Kafkasya Derneği bayrağının Beşiktaş bayrağına benzerliği tesadüfi değildir. Bu meselenin çözüm noktası, Dağıstan Avarları'nın uzun yıllardır kendilerini “Kafkas Kartalı” olarak nitelendirmelerinin altında yatmaktadır. Dolayısıyla, kendilerini “Kafkas Kartalı” olarak tanımlayan Güneyköy Avarları, ambleminde Kartal resmi olan Beşiktaş spor kulübüyle benzerlik duymaktadır ve yakın görmektedir.

Kuzey Kafkasya Kültür Derneği ve Türk Bayrağı

Yalova, Güneyköy Meydanı. Türkiye Bayrağı, Beşiktaş Bayrağı ve 'Kafkas Kartalı' Yazısı

5.2.1.5. Dağistan Köyü Olan Güneyköy'üne Köylülerin Aidiyet Duyguları

Güneyköy dışarıya büyük ölçüde göç veren köylerden bir tanesidir. Göçün en önemli nedenlerinden bir tanesi ise köyün dağlık yerleşimi ve doğal olarak ekonomik sıkıntılarının yaşanmasıdır. Katılımcıların bu husus üzerine düşünceleri şu şekildedir;

“Çok göç oluyor, okuyorlar, dışardan da evleniyorlar artık, ekonomik durum, iş yok burada şimdi, eskiden orman işi vardı, burayı ormanı için seçmiş dedelerimiz, dağistan dağlık bir yer oraya benzediği için burayı seçmişler.” (Ayşat Yaman, Ortaokul, Esnaf, 64)

“Göç var, köyümüzün nüfusuna kayıtlı 15 bin insan var, köyümüzde o kadar kişi yok. Sebep ise ekonomi. Yerleşme amaçlı emekli olunca geliyorlar.” (İdris Atik, İlkokul, Emekli Kuyumcu, 64)

Bu göçü, sürekli göç olarak nitelendirmek doğru olmayacaktır, nitekim Güneyköylüler emeklilik yaşına geldikleri zaman yeniden köye yerleşmektedirler. Dolayısıyla bu göçü geridönüşü olan bir göç olarak nitelendirmek daha doğru olacaktır. Bir diğer önemli unsur ise yaz tatillerinde köyün nüfusunun artmasıdır, bu da Güneyköy Avarları'nın köye bağlılıklarını, aidiyetlerini kanıtlayan unsurlardan bir tanesidir.

Uzun süren bir asimile süreci sonucunda, üçüncü ve dördüncü nesil Yalova, Güneyköyde yaşamakta olan Avarlar Dağıstan'la aralarında bir bağ olduğunu hissetseler bile kendilerini Dağıstan kökenli Türkler olarak hissetmektedirler. Bu toplum Kuzey Kafkasya'yı bir katılımcının belirttiği gibi "dede toprakları" olarak algılamaktadır ve o toprakları sadece görmeyi hayal etmektedirler. Türkiye'ye aidiyet duygusu, bu topraklarda yabancı olarak görülmedikleri ve Türk toplumunun da Avarlar'a bu yabancılık duygularını aşamadıkları için olduğu tarafımızdan düşünülmektedir. Türk toplumu, onlarla aynı dili konuşan, aynı dinden olan ve özellikle de sima olarak kendi etnisitesine benzeyen bir toplumu yabancı olarak algılamama özelliğine sahip bir toplumdur. Bu da çokkültürlü toplumlara has bir özellik olarak bilinmektedir.

Dolayısıyla yapmış olduğumuz mülakat ve katılımlı gözlem sonucunda, Kuzey Kafkasya'dan Yalova, Güneyköyü'ne göç etmiş Avarlar'ın Türkiye'ye ve aynı zamanda Dağıstan'a aidiyetlerinin var olduğu tespit edilmiştir.

5.2.2. Kültür Örgüsü 2: Dil

İnsanlar arası iletişimin ve etkileşimin temel aracıdır. Toplumsallaşmanın en önemli süreçlerinden birisi de dilin öğrenilmesidir. Dünyaya gelmek, doğmak, dil temelindeki kurulan bir iletişim ve anlam dünyasının içine doğmak demektir. Bu yüzden bir bireyin toplumsallaşması ile dil gelişimi arasında doğrudan bir ilişki vardır. Dilin öğrenilmesi ve kullanılması, toplumda iletişim kurabilmenin temel şartıdır. Bebeğin ya da çocuğun toplumsal bir varlık olabilmesi için konuşabilmesi ve etrafından gelen anlamlı etkilere anlamlı tepkiler verebilmesi gerekmektedir. Zamanla dilin daha iyi öğrenilmesi ve kullanılması, toplumsallaşan açısından toplumsallaşma sürecine daha aktif ve güçlü bir katılmayı da beraberinde getirecektir (Akın, 2015: 53).

Göç sırasında büyük bir öneme sahip olan faktörlerden bir tanesi dildir. Nitekim bir toplum için göç ettikleri coğrafyada yaşamakta olan diğer toplumla iletişim ve etkileşim haline geçmek bu toplumun güvenini, sevgisini kazanmaya muvaffak olmalarını sağlamaktadır. Fakat bir çok azınlık toplum, göç ettikleri coğrafyada konuşulan dili özümseyerek kendi dillerini kaybetme tehlikesiyle

karşılaşmaktadırlar. Çalışmanın bu bölümünde, Güneyköy Avarları'nın Avar dilini muhafaza edip etmedikleri araştırılmıştır. Bunun için katılımcılara;

- Avarca biliyor musunuz ve biliyorsanız hangi düzeyde?
- Dilinizi korumak için özel bir çaba sarfediyor musunuz?
- Çocuklara Avarca isimler veriyor musunuz?
- Gündelik hayatta aranızda kullandığınız Avarca sözler, atasözleri, deyimler deyişler hitaplar nelerdir? tarzında sorular sorulmuştur.

5.2.2.1. Güneyköy Avarları'nın Avarca Dil Bilgisi

Mülakatlar neticesinde Güneyköy'de yaşayan Avarlar arasında 60 yaş ve üzeri kişilerin, yani dördüncü nesilin Avarcayı iyi seviyede konuştukları, fakat bu insanların Avarca okuma ve yazmayı bilmedikleri tespit edilmiştir. Avarca iyi bir seviyede konuşan Güneyköy Avarları'nın kendi dillerinde okuma ve yazmayı bilmemelerinin sebebi ise hali hazırda Dağıstan Avarları'nın Arap alfabesinden kiril alfabesine geçmiş olmaları nedeniyledir. Beşinci nesil Güneyköy Avarları arasında, etnik dillerine ilgisi olan bir kaç kişi kendi çabalarıyla bu dili öğrenmektedir.

“Avarca biliyorum ama az. Anlıyorum sadece, konuşmuyorum. Evde Türkçe konuşulur. Avarlar buraya ilk geldiklerinde anne baba Avarca konuştuğu için çocuklar Türkçe bilmiyormuş, sonra kendi aralarında karar almışlar Dağıstancayı yasaklamışlar, demişler ki kimse konuşmayacak Avarca, sadece Türkçe.” (Ahmet, Ortaokul, Çiftçi, 53).

“Avarca yüzde seksen biliyorum. Yazmasını bilmiyorum kiril alfabesi çünkü ama söyleneni anlarım, kendi derdimi anlatırım. Büyüklerimizin yanında büyüdük, onlar iyi seviyede Avarca konuşuyorlardı. Türkçe konuşuruz, ama bazen Avarlar'la karşılaştığımız zaman Avarca konuşuruz espiri yaparız. Eşim bilmez mesela Avarca. Çocuklarım bilmez. Köydekiler Avarca bilir kenttekiler pek bilmez. Bizim sülaleden 10-20 kişi vardır bilen.” (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı- Esnaf, 67).

Güneyköy Avarları arasında Avarca dil bilgisi konusunda köyde ve kentte yaşayanlar ayrımı tespit edilmektedir. Köyde yaşamakta olan veya hayatının büyük

bir kısmını köyde geçiren Güneyköylüler Avarca iyi düzeyde bilmektedirler ve öğrenme çabaları daha fazla olduğu gözlemlenmektedir, kentte yaşayan Avarlar arasında ise kentin verdiği hızlı zaman akışı ve boş zaman sorunu Avarcayı öğrenme isteklerini bastırmaktadır. Dolayısıyla bu insanlar kendilerini sadece “Dağıstanlıyım” veya “Avarım” olarak tanımlamakla yetinmektedirler.

“Ben bilmiyorum maalesef ama babam annem biliyorlar Avarcayı. Aslında bize de öğretselerdi bilirdik. Gizli olan konuları konuşulan bir dil olduğu için ikinci bir dil işlerine geldi herhalde. Evde Türkçe konuşuyoruz.” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog, 37).

“Ben Avarcayı anadilim gibi biliyorum. Avarca bilen muhatabımız olduğu zaman Kafkasya’daki gelişmeleri, örf ve adetlerimizi değerlendirme imkânımız oluyor.” (Mehti Sungur, Harp Yüksekokulu, Emekli General, 93).

Gözlemlerimiz esnasında, Güneyköy Avarları’nın Türkçe konuşurken Avar diline özel tonlamalar ve cümle yapılandırmaları kullandıkları tespit edilmiştir.

5.2.2.2. Güneyköy Avarları’nın Etnik Dillerini Koruma Teknikleri

Güneyköy Avarları arasında kendi ana dillerini koruma çabası mevcut değildir. Dolayısıyla köylülere Avar lisanını öğretmek amacıyla açılan bir dernek, dil öğrenmek isteyen gönüllülerin olmadığı için kısa bir süre içerisinde kapatılmıştır.

Tespitlerimize göre Avarlar’ın kendi dillerini öğrenme çabalarının az olması veya bazılarında hiç olmaması, göç ettikten sonra kanaat önderlerinin ve büyüklerin tavsiyesi üzerine evde sadece Türkçe konuşmalarından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla göç ettikleri devletin dilini seçen Avarlar kendi dillerini ikinci plana atmışlardır ve onu sadece gizli şeyler hakkında konuşmak amacıyla kullanmışlardır.

“Dedem 70li yıllarda Kiril alfabesini öğrendi ve Dağıstan’dan gelen akrabalarımızın getirdiği şiir kitaplarını okumaya başladı. Eşi olan Dağıstan Tsundi aulu doğumlu anneannem Esmâ Özdemir hafızası çok güçlü bir insandı. Dağıstan’dan beş yaşında gelmiş olmasına rağmen oradaki 2-3 kuşak soyumuzu bilirdi. Onun yardımıyla Avarca’yı biraz

öğrenebildim.” (Gökhan Menteş, Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge Plancısı, 67).

“Avarcayı korumak gibi bir düşünce pek mevcut değil çünkü şu an Avarcanın Türkiye’de geçerliliği yok, yalnız kendi aralarında görüşmeyi yapabilmek için Avarca konuşuluyor, böylece Avarca da gelişmiş oluyor.” (Mehti Sungur, Harp Yuksekokulu, Emekli General, 93).

“Yok yok, dili koruma çabası hiç yok. Dernek açıldığında biraz dil öğretmek için uğraşıldı fakat öğretilemediler. Şimdi yeni buraya gelen Dağıstanlılar’la konuşuyor bizimkiler, onun biraz faydası oluyor, en azından böyle günlük konuşmaları başladılar. Benim erkek kardeşim Yalova’da çok Dağıstanlılarla görüşüyor. hatta bir tane güreşçimiz vardı Dağıstan’dan gelmiş, evimizin karşı dairesini onlara verdik 2 sene oturdular, onunla konuşa konuşa kardeşim biraz ilerletti Avarcasını, kendi çapımızda biraz uğraşıyoruz ama başımızda ‘biz öğretelim’ diyen kimse yok.” (Zeynep Özdemir, Lise, Ev hanımı, 45).

Yaptığımız araştırma sonucuna göre Güneyköy halkı, kendi etnik dillerini korumak için özel bir çaba sarfetmemektedir. Bu çabasızlığın nedenlerinden bir tanesi olarak, Avar dilinin Türkiye’de önemli olmadığı düşüncesi Güneyköy Avarlar’ı tarafından ileri sürülmektedir. Dolayısıyla bu çabasızlığın sonucu olarak, Avarca, Güneyköy sınırları içerisinde kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

5.2.2.3. Güneyköy’de Çocuklara Avar İsimlerinin Verilmesi

Kuzey Kafkasya ve özellikle Dağıstan nüfusunun %95 İslam dinine mensuptur. Dolayısıyla bu coğrafyada ağırlıklı olarak Kur’anı kerimde olan isimler verilmektedir, fakat Dağıstan halkı kız isimlerinin sonuna “at” eki konularak isimlerin okunuşunu değiştirmiştir. Örneğin: Fatma- Fatimat, Ayşe- Ayşat, Halime- Halimat, Cuvayrigat vb. Aynı şekilde Güneyköy’de de kızlara at eki olan isimler konulmaktadır, fakat nüfus cüzdanında bu isimler Türkçe at eki olmaksızın yazılmaktadır, bir katılımcının söylediği üzere “Mesela Avarca isim koyuldu benim

amcamın kızına ama nüfus müdürlüğü tarafından kabul edilmedi o isim.” (Mehmet, Lise, İşletmeci, 27) Katılımcıların çocuklara Avar isimleri verilmesi hususundaki görüşleri şu şekildedir;

“Yok, öyle bir zorlama olmadı, zaten Avarca ve Türkçe isimler aşağı yukarı birbirilerine yakın. Büyük oğlumun ismi Şamil Murat İmam Şamil’den ve Hacı Murat’dan geliyor, kızım Ayşe Nilay, küçük oğlum Mahaç Gazi.” (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı- Esnaf, 67).

“Yok konulmuyor Avarca isimler, benim ismim mesela Arapça. Genelde Türkiye’de konulan isimler konuluyor, ya da Arapça Kur’an’da geçen isimleri koyabiliyorlar. Aslında Avarca ve Arapça kardeş diller olduğu için, at eki konularak mesela Fatma Fatimat olarak değiştiriliyor Avarca, Ayşa Ayşat.” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog, 37).

Araştırma esnasında tespit edilen önemli hususlardan bir tanesi de Güneyköy’de erkek çocuklarına Dağıstan’da olduğu gibi genelde Muhammed, Mahamad (Mehmet), Hacı Murat, Şamil isimleri konulmakta olduğudur. Dolayısıyla, yapılan araştırma neticesinde, Güneyköy Avarları’nın çocuklarına Türk isimleri ile birlikte, Arap kökenli Avar diline özgü bir şekilde değiştirilmiş isimler verildiği tespit edilmiştir. Dikkat çeken hususlardan bir tanesi de, Güneyköy’lü Avarlar tarafından, son yıllarda çocuklarına Avar isimleri verilme merakının artmasıdır. Avar etniğinin yansımaları Güneyköylülerin soyisimlerinde de tespit edilmektedir. Örneğin köyde Avardağ, Avardil, Hazer, Ulubay vb soyisimlere rastlanmaktadır.

Güneyköy mezarlığında mezar taşlarının üzerindeki isimler ilgi çekicidir. İsimden önce yazılan Örneğin Asiltasa, Ruğçasa, Çikassa. Türkçe Asiltalı, Ruğçalı, Çikashlı olarak söylenmektedir, yani bu insanlar Dağıstan’ın Asilta, Ruğça ve Çikash köylerinden göç etmişlerdir.

Asiltasa Mehmet Avardil'in mezarı

Ruğçasa Musa Öz ve Ruğçasa Cuvayrigat'ın mezarı

Çıkassa Mehmet Mirza'nın torunu Mehmet oğlu Refik Ulubay'ın mezarı

5.2.2.4. Güneyköy'de Gündelik Hayatta Avarca'nın Kullanımı.

Güneyköy evlerinde gündelik hayatta konuşulan dilin Türkçe olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynler çocuklarına ana dillerini öğretme gereği duymamaktadırlar. Bu durumun sebebi olarak ise Avarcanın bir devlet dili olmadığı ve bu dilin köy sınırları dışında hiç bir geçerliliğinin olmadığı görülmektedir. Katılımcılardan birinin söylediği gibi bu dil “gizli olan konuları konuşulan” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog,37) bir dil olarak kabul edilmektedir.

“Var gündelik hayatta kullandığımız Avarca sözleri, deyimler, mesela insan içinde söyleyemeyeceğimiz sözler avarca söylenir. Atasözleri kayınvalidem falan çok biliyorlar söylüyorlar da konuşurken, annemin halası çok söyler çevirir ama Türkçe o anlam olmuyor der.” Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Evet, Avarca sözler, deyimler kullanırız gündelik hayatta kendi aramızda. Avarlar damatlara çok takılırlar, baya ağır şakalar yaparlar damatlara, bir tanesi mesela ‘Damat da eşşek de aynı şey’.”(Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı- Esnaf, 67).

“Evet, gündelik hayatta kullandığımız Avarca kelimeleri var. Mesela misafir geldiğinde çay koyun demeyiz, ama biz şaka babında söylemeye başlarız çeerab jo baarab lo(kahve, çay).” (Ayşat Yaman, Ortaokul, Esnaf, 64).

Güneyköy’de 60 yaş ve üzeri olan kişiler ana dillerini iyi düzeyde bildikleri kanısına varılmıştır. Bu kişiler Türkçe konuşurken espiri yapmak amaçlı Avarca kelimeler kullanmaktadırlar. Avar kültüründe şiir tarzında hikâyeler ve dini ilahiler mevcuttur, Güneyköy Avarları bu hikâyeye ve ilahileri nesilden nesile aktarmaktadırlar, herkesin bildiği bu şiirler ne kadar anlaşılmasa da çocuklara öğretiliyor. Bu husus sosyolojik açıdan Güneyköy Avarlar’ının dile aidiyetlerinin hala varolduğunu göstermektedir.

Küzyay Kafkasya ve özellikle Dağıstan bölgesi çeşitli kültürlerin ve dillerin bir arada toplandığı bir coğrafya olarak bilinmektedir. İslamın bu topraklara yayılmasıyla, mevcut diller Arapçanın etkisine maruz kalmıştır. Buna rağmen Dağıstan dilleri kendilerine özgü özelliklerini de korumaya muvaffak olmuşlardır. Dağıstan’da bulunan etnisitelerin çok önemli özelliği bir kaç dilde konuşma becerisidir. Dolayısıyla Avarlar’ın göç ettikten kısa bir süre sonra dil sorununu çözerek Türkçeyi iyi bir şekilde benimseyerek öğrenmeleri ve bu dilde konuşmaya başlamaları bu toplumun dil öğrenme yeteneğine sahip olduklarını kanıtlamaktadır.

5.2.3. Kültür Örgüsü 3: Dini Yaşam

Din, tarih boyunca kutsal üzerinden insanların hem Tanrı ile hem de birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen en önemli toplumsal kurumlardan birisi olagelmıştır. Özellikle dinle olumlu bir ilişkiye giren insanlar açısından dine hissedilen aidiyetin gücü, diğer toplumsal bağlardan çok daha kuvvetlidir. Farklı dini inançlar ve ritüeller göz önünde bulundurulduğunda bu ilişki, bireyin kendi varlığını dine aidiyeti uğrunda yok saymasına ve hatta yok etmesine kadar gidebilmektedir. Birey ile din arasındaki ilişki, toplumsallaşma süreci sonucunda oluşan bir ilişkidir. Bu yüzden bu ilişki, ailede öğretilen dualar ve gerçekleştirilen ibadetler, dini kitaplardan öğrenilen bilgiler, dini cemaatler ya da gruplar ve dini kanaat önderlerinin top yekûn etkide bulunduğu karmaşık bir ilişkidir (Akın, 2015:54-55).

Avarlar'ın, dinlerini, dinlerine aidiyetlerini korumak uğruna Türkiye'ye (o dönem Osmanlı) göç etmeleri, bu toplum tarafından cihat olarak nitelendirilmektedir. Mahmut Hakkı Akın'ın açıkladığı din teriminden yola çıkacak olursak, Avarların Türkiye'ye göçü, göç sırasında verdiği kayıplar, bireyin kendi varlığını, dine aidiyeti uğruna yok sayma olarak düşünülebilmektedir.

5.2.3.1. Güneyköy Avarları'nın Dini Yaşantıları ve Mezhepleri

Güneyköylüler, Dağıstan sınırları içerisinde yaşamakta olan tüm Müslüman halkı gibi “Şafi” mezhebine tabidirler. Bir müddet yurt dışında yaşayıp, köyelerine geri dönen Güneyköylüler ise kendilerine “Hanefi” mezhebini daha yakın hissetmektedirler, bu da yurtdışında ki camilerin ve dini okulların görevli hocalarının Hanefi mezhebine mensup olmalarıyla alakalandırılmaktadır. Köyün kurucuları olan Şeyh Muhammedül Medeni, ondan sonra onun yerini alan Şeyh Şerafettin ve Türkiye'ye göç eden Avarlar “Nakşibendi” tarikatına mensup insanlardı. Nakşibendi tarikatına ait dergâh, aynı zamanda şeyhlerin evi olmuştur. Bu dergâhın mensubu olan Güneyköylülerin sayısı zamanla azalmıştır, bunun sebebi olarak ise tarikatın katı kurallarının Güneyköylüler tarafından reddedilmesinde görülmektedir.

“Biz annemizden babamızdan gördüklerimizi yapıyoruz, ben kapandığımda 18 yaşındaydım o zamana kadar açıktım, kendi isteğimle kapandım, ben kapandığımda annem açıldı ama sonra bana baktı olmadı ‘kız kapalı ben açık ben de kapanayım diye’ o öyle kapandı. 8 yaşımdan beri oruç tutarım. Benim annemden gördüğüm Şafi mezhebi ama kayınvalidem kayınpederim Hanefiler, Nakşibendiler var, mesela Dağıstanca okunan şeylerde de Nakşibendinin ismi geçiyor. Şeyh Şerafettin, Muhammed Medeni onlar din ile gelmişler, onların yaptığı ritüeller var, Şeyh Şerafettinin torunları var onların etrafında insan grubu var onlar onları yapıyor, biz yapmıyoruz bana biraz ters geliyor.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Şafiyiz ama koyu bir Şafi de değiliz bazen Hanefiye doğru da kayabiliyoruz, çok sıkı değiliz o konuda belki de bilgisizlikten dolayı, genç nesil tabi ki öyle, ama bizim annelerimiz dedelerimiz daha sıkı bu konuda.” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog, 37).

Yukarıda bahsedildiği üzere, Güneyköylülerin büyük kısmı Şafi mezhebine mensuptur, fakat köyde yapılan ibadetler hem Hanefi hem de Şafi mezhebine uygun olarak yapılmaktadır. Bu durum Güneyköylü Avarlar'ın Türkiye'de yaşanan Hanefi mezhebi geleneklerinden etkilendiklerini kanıtlamaktadır. Araştırma esnasında Şeyh Şerafettin'in gelininin cenaze törenine katılım gösterilmiştir. Bu cenaze töreninde enteresan bir olaya şahitlik edilmiştir: Kendini Hanefi mezhebine mensup olduğunu söyleyen Zeynep Özdemir (Z.Ö) yanından köpek geçerken, Şafi mezhebinden olan kadınlar, bu kadını köpeğin kıyafetine dokunmasıyla abdestinin bozulacağı konusunda uyarıda bulundular, Z.Ö ise otomatik olarak köpeğin yanından uzaklaşmış oldu. Z.Ö bu olaya bu şekilde yanıt verdi:

“Ne tam olarak Hanefiyiz ne de Şafi, dini açıdan bir şeyi yapmakta veya yapmamakta özgür de hissetmiyoruz kendimizi. Her iki mezhepte olan kuralları uygulamış oluyoruz böylece” (Zeynep Özdemir, Lise, Ev hanımı,45).

Bu örnekte mekânın topluma veya bireylere olan etkisi sözkonusudur. İnsan ve mekân arasındaki ilişkiden hem bir mekân kimliği, hem de mekâna aidiyet üretilmektedir. Eve, iş yerine, mahalleye, köye ya da bir şehre duyulan aidiyet, bir yönüyle toplumsal olarak inşa edilen bir süreçtir ve mekân ile insan arasındaki ilişki, bir çeşit mekân toplumsallaşması olarak gelişmektedir. Çünkü toplumsallaşma başlangıcından itibaren belli bir mekanı yuva ya da ev haline getirme sürecidir (Akın, 2015:94). Burada Avarlar, mekânın etkisi altında hem toplumsallaşma hem de kültürleşme sürecinden geçmektedirler. Göç sonrası Avarlar, yeni kültürel, toplumsal ve dini kimliklere sahip olmuştur. Bu kimlikler ne tam olarak Avar ne de Türk kimliğine benzemektedir. Bu, mekânın etkisi altında oluşan yeni bir kimliktir ve içinde her iki kültüre ait özellikleri taşımaktadır. Kimliğin değişmesi ile kültür öğeleri de değişime uğramaktadır. Yukarıda vermiş olduğumuz örnekte insanın dini mezhep anlayışının değişime uğradığı gözlemlenmektedir. Öncesinden Şafi mezhebine aidiyet hisseden Avarlar bu mekanda Hanefi mezhebini da benimsediklerdir.

Güneyköy Avarlar'ı atalarının yaptığı göçü hicret olarak nitelendirmektedirler hicret için seçilen mekanı da din ağırlıklı sebeplerden kaynaklandığını söylemektedirler.

'Ustar dede (Muhammedül Medeni)burayı Hafakan dağından dolayı seçti. Hafakan dağı peygamberimiz tarafından bahsedilen kutsal mekanlardan birisi olarak biliniyor. Bu sebeple bu ormanın içinde Hafakan dağın yanında bu köyü kurmuşlar (Grup görüşmeleri)'.

Dergah mensupları dışında Güneyköy'de aşırı dindar olan insanlara rastlanmamıştır. Köylüler kendilerini modern ve aynı zamanda dini hayatı aşırıya kaçmadan normal sınırlar içerisinde yaşayan insanlar olarak tanımlamaktadırlar.

'Bizim köyü modern bir köy olarak bilirler. Bizde yobazlık yok, dini de sosyal hayatı da dengeli yaşarız (Grup görüşmeleri)'.

'Sen son zamanlarda oralardan (Kafkasya)buraya gelenlere benzemiyorsun, onlar geliyor peçeli, dünyadan kopmuş, içlerine kapanık. Bence yanlış bu kadar aşırılığa kaçmak, sen bizim gibisin (Grup görüşmeleri)'.

5.2.3.2. Güneyköy'de Kutlanan Dini Günler

Güneyköy'ünde dini günler, bayramlar, Türkiye genelinde kutlanan dini bayramlardan farklılık göstermemektedir. Bayramlarda yapılan ritüeller Türkiye'de dini günlerde yapılan ritüellerle aynıdır.

"Mevlitler yapılıyor. Kutlanır tüm dini bayramlar. Ayırıyeten Kur'an okumaları olur. Burada Şeyh efendinin evi var, tarikat her hafta okuma yapar dini bayramlarda." (Ahmet, Ortaokul, Çiftçi, 53).

"Camiye giderler, dini sohbetler olur, Kur'anlar okunur, helvalar kavurulur, dualar yapılır, ibadetler yapılır, zikirler yapılır. Kafkasya'dan göç etmeyi sağlayan şahısların Şeyh Şerafettin, Muhamedül Medeni'nin türbelerine ziyarete gidilir." (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı- Esnaf, 67).

Güneyköy’ünde dini bayramlarda Türklerden farklı olarak yapılan şeylerden bir tanesi, bayram yemeği olarak Dağıstan ve bilhassa Avar kültürüne ait yemek çeşitlerinin ve tatlıların hazırlanmasıdır. Güneyköy’de Nakşibendi tarikatına mensup olan insanlar ayrıyeten dini günlerde dergâhta toplanarak bayrama özel dualar ve zikirler okumaktadırlar. Güneyköy’ünde daha ziyade, dini bayramlarda Avarlar’ın Dağıstan’dan Yalova’ya göç etmelerinde başlıca rolü olan Şeyh Muhammedül medenin ve bu köyün dini kanaat önderlerinden olan Şeyh Şerafettin’in türbeleri ziyaret edilmektedir. Yapılan bu ritüel, Güneyköy Avarları’nın Dağıstana aidiyetlerinin bir sembolü olarak düşünülmektedir.

5.2.3.3. Güneyköy’ün Dinsel Kanaat Önderleri

Güneyköylüler, dini bilgileri, Türkiye’nin genelinde olduğu gibi klasik yöntemlerle öğrenmektedirler. Bu bilgiler aile büyükleri ve dini kitaplar aracılığıyla öğrenilmektedir.

“Var köyde dini kanaat önderleri, iki tane var biri bayan biri erkek ama köyün anca üçte biri onlarla birlikte Orhan bey ile Şeyma abla. Kur’anı değil de ellerinde kağıtlar var o kağıtlarda yazılan şeyleri okuyorlar o bana ters geldi ilk zamanlar gidiyordum hatta oğlumun ismini Orhan bey koydu ama ondan sonra çok şeyleri ters geldi bize bir daha gitmedim” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Köyde Nakşibendiler var, Şeyh Şerafettin’den sonra damadı, torunları devam ettiriyorlar, onlar kendi başına takılıyorlar. Dini bilgileri kulaktan duyma okuyarak öğrenirler buradakiler” (Ali Atik, Üniversite, Öğretmen, 42).

“Berzaktan tasarıfa, benim için hayatta yaşıyor olması önemli değil. Köyümüzün kurucularından Şeyh Şerafettin hazretlerine kalbi yakınlığım var, kanaat önderimiz olduğuna dair bir görüşüm var.” (Kübra Bulut, Üniversite, Sosyolog, 37).

Enteresan görülen bir durum ise Nakşibendi tarikatına mensup olmayan Güneyköylüler, köyün kanaat önderleri olarak, uzun bir zaman önce fevat etmiş

Nakşibendi Şeyhleri olan Şeyh Muhammedül Medeni ve Şeyh Şerafettin'i kabul etmektedirler. Bu tespit, Güneyköylülerin, köyün kurucularıyla halen devam etmekte olan duygusal bağının olduğunu ileri sürmemize neden olmaktadır. Bu duygusal bağın sürdürülüyor olmasının nedeni olarak, Güneyköy Avarları'nın Dağıstan'a aidiyet duygularını beslemeleri olduğu düşünülmektedir. Zira Şeyh Muhammedül Medeni ve Şeyh Şerafettin, Güneyköylüler tarafından Kuzey Kafkasya'dan gerçekleştirilen göçün sembolleri olarak nitelendirilmektedirler. Hali hazırda köy içerisinde Nakşibendi tarikatine mensup Avarlar tarafından kanaat önderleri olarak kabul edilen kişiler bulunmaktadır, fakat bu kişiler diğer Güneyköylüler tarafından kanaat önderleri olarak kabul görmektedirler.

Şeyh Muhammedul Medeni,Şeyh Şerafettin ve ailesinin türbesi

Güneyköy, Türbe içerisinde Dağıstan Şeyhi Şerafettin Dağıstani'nin mezarı

Yalova, Güneyköy Türbe içerisinde Dağıstan Şeyi Muhammed Medeni'nin mezarı

Şeyh Şerafettin'in torununun oğlu ve aynı zamanda Nakşibendi dergâhının bekçisi olan Murat Bingöl kısaca Şeyh Muhammedül Medeni ve Şeyh Şerafettin'in dini bakışlarını hikaye şeklinde aktarmaktadır:

“Bu hane burası ‘Büyük ev’ diye geçiyor. Burası Muhammedül Medeni hazretlerinin ilk etapta evi, daha sonra Şeyh Şerafettin hazretlerine tabi olunca, kutsiyet mekanında Şeyh Şerafettin hazretleri daha üstün olup ona biyat edince, burayı Şeyh Şerafettin hazretlerine bırakıyor, aynı zamanda kızını veriyor, sonra işte benim dedemler, halamlar bu hanede doğuyor hepsi, hatta Muhammedül Medeni hazretlerinin diğer çocukları da bu hanede. Şeyh Şerafettin hazretleri ve Muhammedül Medeni hazretleri yüksek derecesinden dolayı Peygamber Efendimizin hakiki evlatları olarak geçiyor. O derecelerinden dolayı Sultan Reşat İstanbula davet ediyor, büyük dedemiz İstanbula gittiği zaman ‘dile benden ne dilersem’ diyor Sultan Reşat Topkapı sarayında, üstadımız Şeyh Şerafettin hiç bir şey istemiyor, ama çok ısrar edince Sultan Reşat bir Selam buyuruyorlar ‘Selamun Aleyküm ya Habib Allah’ diye ve orda ki kıllardan bir tanesi hareket ediyor, verirsiniz bunu isterim diyor, onun 27’ci gece ziyaretini açıyoruz. ‘Sen Miraç hadisesini biliyorsun. Peygamber Efendimiz Allah’ın huzurundan döndükten sonra Hz. Ebubekir efendimize hurma Şerbeti sunuyor, o hurma şerbetini içerken mübarek sakallarına üç damla dökülüyor, eliyle silerken bir tane mübarek sakalı yere düşüyor. Ebubekir efendimize Siddik ismi o gün konuluyor Peygamber Efendimiz tarafından. Ya Ebubekir Siddik buyuruyorlar ‘o kılı al, o kıl Allahu Taala’nın cemalini görmüş kıldır, benden isteyeceğini ondan iste, ben oyum’ buyuruyor Peygamber Efendimiz. Biz o edeple, ziyareti Peygamber Efendimizi ziyaret etmiş oluyoruz o gecelerde. Sadece sembol değil bu, Peygamber Efendimizin lafsı var ‘Benden isteyeceğinizi ondan isteyin, o benim cüzümdür’ diye. Bütün bunlar Menakıbu Şeriflerde var Muhammedül Medeni hazretleri ve daha çok Şeyh Şerafettin hazretlerinden kalan, Türkçe, Osmanlıca, Avarca, Arapça var. Bunun üzerine düşen bir Orhan amcamız var Şeyh Şerafettin’in torunlarından oluyor, o ve Şeyma teyzemiz ve onların yanında ki insanlar onları Türkçeleştirdiler. Perşembeden Cuma’ya geçen gece burada hatmu ediliyor. Her ibadetten sonra Menakıbu Şerifler okunur, ordan normal zahiri hayatta öğrenemeyeceğimiz şeyler öğreniyoruz. Hepimiz moderniz, hiç gerici tutucu falan değiliz, İnşaAllahu Taala gayrimüslimlere de o konuda örnek olmaya çalışıyoruz,

buraya çok ziyaretçi geliyor. Bu kapı kıyamete kadar açık olacak diye buyurmuş büyük dedemiz.” (Murat Bingöl, Üniversite, Nakşibendi Dergahının Bekçisi, 45)

Yalova, Güneyköy, Nakşibendi Dergâhı

Bu anlatımdan anlaşıldığı kadarıyla Nakşibendi tarikatına mensup olan Güneyköylüler Şeyh Muhammedül Medeni ve Şeyh Şeraffetin’i Müslümanların Peygamberi Hz Muhammed’in çocukları olarak nitelendirmektedir. Bu tarikatın kendine özgü dini ritüelleri yerli halkın büyük bir kısmı tarafından kabul görülmemektedir ve yapılanların yanlış olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, tarikatın mensupları azınlık grup olarak nitelendirilmektedir. Bu tarikatın dini kanaat önderleri de köylüler tarafından kanaat önderleri olarak kabul edilmemektedirler. Fakat enterasan faktörlerden bir tanesi, Nakşibendi dergahının, Türkiye’nin farklı yerlerinden gelen Avarlar tarafından ziyaret edilmesidir. Burada kültürel aidiyet faktörünün önem taşıdığı düşünülmektedir.

Güneyköylüler, Nakşibendi tarikatından ve dergahtan uzaklaşma nedeni olarak, şimdiki dini kanaat önderlerin dini yaşantılarını ve dini anlatma şekillerinin yanlış olduğunu düşünmekten ötürü olduğu gözlemlenmektedir. Grup görüşmelerinde bu husus sıkca dile getirilmektedir.

‘Malını mülkünü kaybeden dergaha sığınyor, oraya hizmete başlıyor. Ama dini insanlara yanlış anlatıyorlar, onlar için din şeyhlerin

yazdıkları kitapları ezberlemekten ibaret. Bu yüzden biz pek iyi bakmıyoruz onlara (Grup görüşmeleri)'.

5.2.4. Kültür Örgüsü 4: Örf, Adet, Gelenek.

Örfler, toplum tarafından sosyal kabul görmüş ve yaptırım gücü olan davranış şekilleridir. Bu güç kanun kuvvetinde de olabilir veya örf kanunun yerini de alabilir. Kabul alanları son derece geniştir; insan ilişkilerini düzenler, uzlaştırır ve etkiler. Örfler, bir toplumun işleyişinin temeli olarak görülen sessiz normlardır. İnsanlar örflerin iyiyi ve doğruyu koruduğuna inanırlar. Örflerin bir çoğu köklerini dini geleneklerden alır. Örneğin On Emir'de de yer alan “öldürmeyeceksin” bir örfdür (Bozkurt, 2012: 102).

Son yıllarda sosyologlar ve siyasetçiler, küreselleşme ile birlikte kültürlerin ve medeniyetlerin birleşmelerini, tek kültür ve medeniyetin oluşumunu öngörmektedirler. Fakat bu öngörüler, örf, adet ve gelenek gibi güçlü olan, toplumu ayakta tutan ve nihayetinde toplumun hayatını şekillendiren kültürel normları hesaba katmaksızın yapılan öngörülerdir. Örf, adet ve gelenekler, herhangi bir toplum içerisinde yaşamakta olan bireylerin davranış biçimlerini şekillendirme özelliğini taşımaktadır.

Güneyköy Avarları'nın örf, adet ve geleneklerini araştırmak ve bu örf, adet, geleneklerin göç, dil, Türk kültürü, küreselleşme gibi etkenler altında değişime uğrayıp uğramadığını araştırmak için katılımcılara aşağıda ki sorular yöneltilmiştir:

- Kültürünüzü kaybetmemek için neler yapıyorsunuz?
- Köyde kutlanan özel günler var mı?
- Çocuk doğduğunda neler yapılır?
- Ölüm ile ilgili uygulamalar nelerdir?
- Geleneksel kıyafetleri giyer misiniz? Gündelik hayatta geleneksel kıyafetlerinizi kullanıyor musunuz?
- Ev dekorasyonunda geleneklerinizi yaşıyor musunuz?
- Avar kültürü içerisinde Türk kültüründen farklı olarak neleri yapmak veya yapmamak ayıp kabul edilmektedir?

- Akrabalarınızla ve komşularınızla birlikte toplandığınızda geleneksel olarak neleri yapmak veya yapmamak ayıp olarak kabul edilmektedir?

5.2.4.1. Güneyköylüler'in Kültürlerini Koruma Teknikleri

Güneyköylüler, Avar kültürü içerisinde yer alan örf, adet ve gelenekleri koruma teknikleri olarak; çocuklarına Kafkas dansını öğretmeyi, yemek kültürünü devam ettirmeyi, Avar kültürüne ait kendi bildikleri şeyleri anlatmayı tercih etmektedirler.

“Ben buradayım dernekte, burada çocuklara herşeyi anlatmaya çalışıyoruz işte biz bu köklerden geldik, işte konferanslarımız oluyor bizim, Dağıstan'dan profesörler geliyor konferanslar festival bünyesinde oluyor, Resul Hamzatov'un (ünlü Avar şairi) kızı geldi o katıldı bir konferansımıza, babasının son çıkardığı kitabını getirdi, en öncelikli kültürü devam ettirme şeklimiz dans burada. Çocuklarım da Dağıstan'a gidiyor.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Yapmaya çalışıyoruz, ben de oğluma 'sen Dağıstanlısın yavrurum diyorum', söyleyebildiğim şey bu, 'bunlar bizim yemeklerimiz, bak bizimkiler böyle oynarlar, şu kelimeler Avarca'. Ben kendim ne biliyorsam ona aktarmaya çalışıyorum. Bir de kendi insanımızla bir arada olmaya çalışıyorum, birbirimizle görüşmeye çalışıyoruz akrabalarımızla.” (Zeynep Özdemir, Lise, Ev hanımı, 45).

Bu bölümde mülakat esnasında alınan yanıtları ve Güneyköy Avarları'nın hayat tarzlarını gözleme, sonuçlarını inceleyerek, bu toplumun Türk toplumuyla münasebetleri neticesinde geçirmiş oldukları kültürleşme sürecini tespit etme fırsatımız olmuştur. Güneyköylüler hem Dağıstan hem de Türk kültürüne aidiyet hissetmektedirler. Dağıstan kültürüne aidiyet, şu ana kadar yaşatılan Kafkas danslarında ve yemek kültüründe yansımalarını bulmaktadır. Türk kültürüne aidiyet, Güneyköy Avarları'nın hayat tarzlarında kendini belli etmektedir. 1991 yılında Rusya ve Türkiye arasında ki demir kapıların açılmasıyla Güneyköylülerin kendi ata vatanlarına ziyaretleri başlamıştır. Bu ziyaretler Güneyköylülerin Dağıstan ile aralarında ki bağın güçlenmesine sebebiyet vermiştir.

5.2.4.2. Köyde Kutlanan Özel Günler

Avar toplumunda bu yöreye ait bayramlar mevcut değildir. Fakat düğün yapma ve Kafkas danslarını oynama geleneği epey yaygındır bu toplum içerisinde. Şeyh Şamil'in dini sebeplerden dolayı dans etme yasağını koymasına rağmen, Avar toplumu bu gelenekten vazgeçmemiştir.

“Köyün kuruluş şenliği olur her sene, oyun gösterileri oluyor, Dağıstan'dan gelen misafirlerimiz oluyor, bütün bunlara Kuzey Kafkasya derneği üstleniyor. İmam Şamil'in ölüm yıldönümü oluyor, o zaman mevlit yaparız.” (Ahmet, Ortaokul, Çiftçi, 53).

“Köyümüzün kuruluşu, Dağıstan piknikleri düzenliyoruz. Kurtuluşta Kafkas oyunları oynanıyor. Dağısta'nın her yerinden dernekler geliyor onlar oynuyor biz de seyrediyoruz.” (Raziyat Güven, Ortaokul, Lokanta İşletmecisi, 64).

Güneyköy Avarları genel olarak dini bayramları kutlamaktadır, bundan ziyade Güneyköy'de köyün Yunan işgalinden kurtuluş bayramı yılda bir kere kutlanmaktadır. Kafkasya kültürüne aidiyeti kanıtlayan diğer unsur ise Güneyköy'de her yıl Şeyh Şamil'in ölüm yıl dönümünde anma programının düzenlenmesidir. Ezcümle Güneyköydeki özel günler din başta olmak üzere etnik ve kültürel temelli oluşmaktadır.

5.2.4.3. Güneyköy'de Çocuk Doğduğunda Yapılanlar

Güneyköy Avarları çocuk doğduğunda İslam dininde olan sünnetleri ve Avar kültürü içerisinde olan nazardan koruma ritüellerini gerçekleştirmektedirler. Doğum yapan kadının iyileşmesi için Avar yöresine ait “Karş” tatlısını hazırlamaktadırlar.

“Kayısidan “Karş” yapılır, kayısıyı ezerek yapıyoruz, keten tohumundan yapılan bir şey var “Çiko”, işte çocuk doğduğunda illa ki insanları toplarız herkesi akrabaları toplarız onu yaparız. Nazar olmasın diye bir ağacın dalı koparılıyor o dala bir şeyler yapılıyor onu çocuklara bağlıyoruz hangi ağacın dalı bilmiyorum, bardağın içine su ve yumurta konulur babaannem hala koyar nazar o yumurtanın üzerine gitsin diye, çocuğu olmayan kadını topraktan yapılmış bir çömleğe oturtur

babaannem öyle değişik bir şey yapar dua okur.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Karş yaparlar bizde çocuk doğduğunda, (kurakayul karşı) kayıtsızdan yapılır mevlid yaparlar, mevlitte onu ikram ederler. Ayva ağacının küçük dalını keserler onu bağlarlar çocuğun giysilerine nazar olmasın diye.” (Suaybat Özdemir, Ortaokul, Ev hanımı, 84).

Güneyköylüler tarafından çocuk doğduğu zaman uygulanan geleneksel faaliyetler ağırlıklı olarak İslam dini içerisinde yer alan faaliyetlerdir. Daha ziyade, çocuk doğduğu zaman, hem Avar hem de Türk kültürü içerisinde bulunmakta olan gelenekler uygulanmaktadır.

5.2.4.4. Ölüm İle İlgili Uygulamalar

Güneyköy’de ölüm ile ilgili uygulamalar, Türk halkının ölüm sonrası uygulamalarından farklılık göstermektedir. Dolayısıyla bu uygulamalar Nakşibendi tarikatının getirdiği geleneksel ölüm ile ilgili yapılan uygulamalardır. Örneğin cenazenin gömülmesi, evde yemek verme, cenazede kadınların siyah değil beyaz başörtü takması gibi gelenekler Güneyköy Avarları’nın göçten sonra korudukları geleneklerdendir. Bu husus ile ilgili yanıtlar konuyu özetler niteliktedir.

“Yemek verilir yemekhanede, üç gün okuma yapılır, üçüncü gün tekrar yemek verilir, para dağıtılır Nakşibendi tarikatına ait bir gelenek.” (Ayşat Yaman, Ortaokul, Esnaf, 64).

“İnsanlar gelir Kur’an okunur, cenaze evindeyse yıkama merasimi olur, yıkama merasimi burada farklı buradakiler gibi değil onu bilen bir kaç kişi var köyde, annelerin nesli biliyor o işi farklı duaları var, farklı bağlamaları var herşeyleri değişik yani, ordan gördüklerini yapıyorlar. Hatmu dediğimiz olay var işte hatmu şerif yapılıyor, her gece yani üç gece yaparız mutlaka, köyde ise yedi gece yapılır, burdakilerin âdeti üzere kırkı yapılır, cenazeden sonra yemek yapılır verilir, insanlar uzaktan geliyor onlar aç gitmesinler diye mutlaka o yemek verilir, isteyen üç gün isteyen bir gün verir, ama her gün ölü evine cami cemaat çağırılır yemek verilir, helva kavrulur, ilk öldü diye haber gelir helva konulur

ocağın üstüne. Perşembe günleri yaşlılar oruç tutar.” (Emel Akay, Lise,Ressam, 46).

Güneyköy 'de Cenazede Dağıtılan Un Helvası ve Karbonatlı Ekmek (Pank)

Yalova, Güneyköy 'de Katılmış Olduğumuz Cenaze Töreni

Güneyköy'de şeyh Şerafettin'in gelininin cenaze törenine katılım gösterilmiştir. Cenaze töreninde yapılan uygulamalar ağırlıklı olarak Dağıstan kültürlerinde yapılan uygulamalara benzerlik göstermektedir. Cenaze yıkılırken zikirler çekilmektedir, ardından cenaze köy camisinin önüne götürülerek cenaze namazı kılınarak 3 kere 'La havle va la guvvete' duaları okunmaktadır. Cenaze mezarlığa varmadan önce hayvan kesilerek yemekler yapılmaktadır (pirinç pilavı, et, et suyunda haşlanmış patates,

pank yani bazlama ve un helvası). Cenaze tabuta konulmadan bataniyelerle sarılmış sediyelerin üzerinde mezarlığa götürülmektedir. Dağıstan veya Avar kültüründen farklı olarak Güneyköyde kadınlar cenaze namazı kılınırken camiye gitmektedirler. Dolayısıyla Güneyköy’de ölüm ile ilgili yapılan uygulamalar orijinalliğini iyi bir seviyede korumaktadır. Bu saltlığın sebebi köylülerin düşüncesi ile Nakşibendi tarikatının bu geleneği korumak için yaptıkları çabalar olduğunu düşünmekteyiz.

‘Cenaze mezara konulmadan hayvan kesilir, o kanın mutlaka cenaze mezara girmeden önce akması gerek, bizde hep böyle (Grup görüşmeleri)’.

‘Cenaze törenleri Türklerden farklı yapılı köyde. Tarikatte olanlar az bizde ama yine de cenaze törenleri onların yaptığı gibi yapılıyor. Köyümüz küçük bütün köy cenazeye gelir’.

5.2.4.5. Geleneksel Kıyafetin Giyilmesi

Avar kültürü içerisinde, iki tür geleneksel kadın kıyafeti mevcuttur. İlki uzun etek, diğeri ise uzun tunik ile pantolon. Bu geleneksel kıyafetler hali hazırda Güneyköylüler tarafından sadece dans kıyafeti olarak kullanılmaktadır. Avar erkek giysisinde önemli detay ise dağlık soğuk iklimde takılan “papaha” ismi verilen yün şapkadır. Papaha Güneyköy’de sadece yaşlı insanların taktığı bir şapka türü olarak bilinmektedir.

“Giyilmiyor gündelik hayatta geleneksel kıyafetler. Biz şalvarı geleneksel olduğunu düşünüyorduk ama öyle değilmiş, burda zamanında bir Türk filmi çevrilmiş, ‘Yurda Dönüş’ filmi, filmdeki kızın üzerinde şalvar varmış, onu beğenmişler bizim köy kadınları, ondan sonra şalvar giymeye başlamışlar.” (Zeynep Özdemir, Lise, Ev hanımı, 45).

“Geleneksek giysiler sadece dans için giyilir, köyde şalvar giyer herkes o da buralardan gelme adet yoksa bizde normalde uzun etek giyilirmiş, eskiler giymezdi şalvar, babaannem bile hala şalvar giymez elbiseyle gezer, ama şalvar çok rahat bir şey olduğu için giyiliyor, biz giyiyoruz diye kızarlardı yaşlılar.” (Emel Akay, Lise, Ressay, 46).

Şalvarlı Güneyköy Avar Kadınları

Güneyköy’de gözlemlenen önemli hususlardan bir tanesi, köy kadınlarının kıyafette günümüz modasına uygun bluz ve diğer üst giysileri tercih ettikleri taktirde, bu giysilerle birlikte Türk kültürüne ait olan şalvarın giyilmesidir. Köyün neredeyse tüm kadınları istinasız şalvar giymeyi tercih etmektedirler. Bu tercihin sebebi, şalvarın daha pratik ve rahat bir giysi olmasından kaynaklanmaktadır. Şalvar giyme geleneği, Güneyköy’e 1952 yılında gelmiştir. Şalvar giyme geleneğinin Güneyköy’e gelme sebebi tüm köy halkı tarafından, bir hikaye olarak anlatılmaktadır. O yıllarda köyde çekilen “Yurda dönüş” filminde başrolde oynayan oyuncunun üzerindeki şalvar Güneyköy kadınları tarafından beğenilerek benimsenmiştir. Güneyköy Avarlar’ı Türk kültürü içerisinde olan daha kolay gördükleri gelenekleri hayatlarını kolaylaştırmak amacıyla uygulamaya başlamışlardır ve gelenek haline getirmişlerdir.

5.2.4.6. Ev Dekorasyonu

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, birçok illerde olduğu gibi Yalova, Güneyköy'ü de Yunanlılar tarafından işgale uğramıştır. İşgal sonucu tüm köy yakılmıştır. Bununla birlikte Kafkasya ile ilgili tüm anılar da yakılmıştır. Dolayısıyla bu sebepten dolayı ev dekorasyonunda aileden kalan değil, son yıllarda Dağıstan'dan getirilen biblolar ve resimler kullanılmaktadır.

“Resimlerimiz var, boynuzlarımız var, illa ki o boynuzlar duvarlardan asılır, figürlerimiz var Dağıstandan gelen kızlı erkekli Kafkas kızı erkeği, benim öyle köşem var, örtülerimiz var ordan gelen.”(Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

Güneyköylü Emel Akay'ın Evindeki Dağıstan köşesi

Güneyköylü Aysat Yaman'ın Lokantasında Duvardan Asılı Boynuz

*“Tabi Kafkasya'ya ait vazo, el sanatıyla yapılan Kafkas hançeri, kalpak, elbise, resimler, fotoğraflar oluyor tabi evde. İmam Şamil'in bir portresi olur. Atalarımızın göç ettiği köyün kentin portresi olur.”
(Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı- Esnaf, 67).*

Türkiye ve Rusya arasında olan demir kapılar açıldıktan sonra, Güneyköy ve Dağıstan halkı arasında karşılıklı ziyaretler başlamıştır. Bu ziyaretler, Güneyköy evlerinin dekorasyonuna katkı sağlamıştır. Hali hazırda, Güneyköy evlerinin duvarları hançer, tambur (Avar kültürel müzik aleti), Şeyh Şamil'in portresi ve boynuzlarla süslenmektedir. Güneyköy Avarları'nın Türkiye'ye aidiyetlerini gösteren bir unsur ise her evde Türk bayrağının asılmasıdır.

Yapılan gözlemler neticesinde Güneyköy Avarları'nın evlerinin ev dekorasyonlarının Türk evlerinden farklı olmadığı tespit edilmiştir ve bu sebeple çalışmamızda ev dekorasyonu ile ilgili ekstra fotoğraf kullanılmamıştır.

5.2.4.7. Türkler'den Farklı Olarak Güneyköy Avarları Tarafından Ayıp Gibi Kabul Edilen Şeyler

Kafkasya ve özellikle Avar kültürü içerisinde yer alan ahlak kuralları, İslamiyette mevcut olan ahlak kurallarıyla neredeyse aynıdır. Avar kültürü içerisinde bu ahlak kurallardan bazıları büyük önem taşımaktadır. Örneğin; büyüklere saygı ve

dürüstlük Güneyköy Avarları tarafından halen yaşatılmakta olan ahlak kurallarıdır. Katılımcılar, yukarıda sözü geçen ahlak kurallarını şu sözlerle ifade etmektedirler:

“Yalan söylemek çok ayıp. Bizde bir söz var ‘yah’, biri kendine yakışmayan bir şey söylediği yaptığı zaman ‘bu adamda yah yok derler’, utanma yok gibi, karektersiz insan anlamına da gelir. Başka farklı bir şey de yok, Türk kültürünü aldık.” (Mehmet Aşkın, Ortaokul, Emekli Kuyumcu, 80)

“Büyüğe korkunç bir saygı vardır. Bir büyüğün yanında bir genç oturup rahat rahat istediği gibi davranamaz, hatta o çağırmadığı sürece onunla aynı odayı paylaşamaz. Sofraya dahi büyüğünün çağırmasıyla gider, onun yanında ayağını ayağının üstüne atmak, yükses sesle konuşmak, kendi çocuklarını azarlamak veya sevmek gibi olay ayıp sayılır. Kardeşler arasında kavga onların yanında kesinlikle olmaz, büyüklerin yanında sigara, içki, alkol kesinlikle olmaz. Gençler yaşlılarla kahvede aynı yerde oturup sohbet edemezler. Bunlar tabi benim gençliğimde böyleydi ama şimdi bu saygı kayboluyor yavaş yavaş. Büyüklerin çocuklarını sevmemelerinin sebebini de çok yakın tarihte öğrendim. Kafkasya çok savaş görmüş bir yer, her an savaşa çağırılabilir diye yastığının altında silahla uyurlarmış, çocuk sevgisi çok farklı bir şey, her an savaşta şehit düşebilir veya savaşa gitmek için tereddüt edebilir diye sevmezlermiş çocuklarını. Vatan söz konusu olduğu zaman her şey teferruat dediğimiz şey Avarlar Kafkaslılar tarafından çok iyi bir şekilde uygulanır.” (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı- Esnaf, 67).

“Büyüklerin yanında çocuk sevmezlermiş bizimkiler. Küçük çocuğu kucağına almazlarmış, gelinler büyüklerin yanında. Ben küçükmişim annem bir babaannemin yanında beni kucağına almış babaannem de eline sopayı almış bir vurmuş demiş’utanmıyor musun benim yanımda çocuğu kucağına almaya.” (Suaybat Özdemir, Ortaokul, Ev hanımı, 84).

Güneyköy Avarları tarafından uygulanan kültürel etik kuralları: Dürüstlük, büyüklerin yanında çocuk sevmemek ve azarlamamak, büyüklerin yanında sigara ve alkol tüketmemek ve benzeri davranış kalıplarından oluşmaktadır. Güneyköy

Avarlarının günümüzdeki ahlaki sınırlarının Türk ve Avar kültürlerinden izler taşıdığını söyleyebiliriz.

5.2.4.8. Akriba ve Komşu Toplantılarında Geleneksel Ritüeller

Güneyköy Avarları, toplandıkları zaman Avar kültürüne ait yemekleri yapıp yediklerini, reçel ile çay içme alışkanlıklarının olduğunu belirtmişlerdir. Avar kültürüne ait diğer öğelere ilişkin geleneksel ritüellerde bulunmamaktadırlar. Katılımcıların sözleri, Güneyköylülerin bir araya toplanma faaliyetini anlatmaktadır.

“Hiç vazgeçilmezimiz çay ve reçel, reçelsiz asla olmaz, çeşit çeşit reçel olur sofrada ve çay vazgeçilmez, sabah öğlen yatsı hiç farketmez sürekli çay tüketiriz.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Hinkal yaparız, reçelle çay sohbetlerimiz olur.” (Raziyat Güven, Ortaokul, Lokanta işletmecisi, 64).

Konuyu özetleyecek olursak, Güneyköy Avarları bir araya toplandıkları zaman Dağıstan yemeklerini yapmak ve reçel ile çay içme ritüellerini gerçekleştirmektedirler.

5.2.5. Kültür Örgüsü 5: Evlilik ve Düğün

Evlilik iki aileyi birleştiren ve yeni bir sosyal birimin, yani ailenin oluşmasını sağlayan bir olgudur. Kültürlerarası evlilik ise her iki kültürden farklı bir kültüre sahip olan ailenin oluşumuna sebep olan bir olaydır.

Çeşitli toplumlarda çeşitli evlilik türleri mevcuttur. Örneğin sevgi üzerine kurulan evlilikler, görücü usulü evlilik, anlaşmalı evlilik ve benzeri. Bu evliliklerin nedenleri: din, toplumun sosyal yapısı, ekonomi, yaşadıkları coğrafya vesaire olarak bilinmektedir. Müslüman toplumlarda ezelden beri var olan evlilik türü, görücü usulü evlilikdir. Küreselleşmeyle birlikte, Müslüman toplumlarında görücü usulü evliliklerden farklı evlilikler de oluşmaya başlamıştır.

Güneyköy Avarları'nın evlilik ve düğün örf adetlerini, eş seçiminde dikkat edilen kriterleri tespit etmek amacıyla aşağıda ki sorulara başvurulmuştur:

- Nasıl Evlendiniz? Eş seçiminde nelere dikkat ettiniz? Eş seçerken Avar olmasına özen gösterdiniz mi?
- Yakın akrabalar arasında evlilikler oluyor mu ve buna nasıl bakıyorsunuz?
- Türklerle ve başkalarıyla evliliklere nasıl bakıyorsunuz?
- Düğün geleneklerinizden bahseder misiniz? Kız isteme nasıl oluyor? Söz kesme ve nişan nasıl yapılıyor? Kına gecesi yapılır mı? vs.

5.2.5.1. Güneyköy Avarları'nda Eş Seçme Kriterleri

Avar toplumu içerisinde de coğrafi nedenlerden dolayı görücü usulü evlilikler sıkça yapılmaktaydı. Hâlihazırda Dağıstan Avarları genel olarak görücü usulü evlilikleri tercih etmektedirler.

“Görücü usulü evlendim. Eş seçiminde tesettürüne dikkat ederim. Görücü usulü evlilikler oluyor bizde. Ben eş seçerken Avar olmasına dikkat ettim ama çocuğuma söylemem dikkat etmesini, çocuk istedikten sonra farketmez, iki kişi güzel anlaşırsa saygı duymak düşer.” (Ahmet, Ortaokul, Çiftçi, 53).

“18 yaşındayken, Avar bir kızdı dans çalışmalarına geliyordu, kendim konuştuktan sonra aileme söyledim, gittiler istediler verdiler evlendik. Irkı önemli değil, mühim olan anlaşabileceğiniz insanı seçmek. Bana göre insanlar birbirini sevdikten sonra o iş bitmiştir. Benimki bir tesadüf oldu Avar olması, ama Avar kültürüne hâkim olması, yemekleri bilmesi daha iyi oldu anlaşmamız için, farklı kültürlerden biraz zor olur diye düşünüyorum.” (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı-Esnaf, 67).

Katılımcıların verdiği yanıtları analiz ederek, dördüncü kuşak Güneyköy Avar toplumunda görücü usulü evlilikten ziyade sevgi üzerine kurulan evliliklerin tercih edilmeye başlandığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla Güneyköy Avarları açısından, eş seçiminde evlenecek kişinin Avar olması önemli bir kriter olarak kabul edilmemektedir. Fakat buna rağmen Güneyköy Avarları, bir kültür içerisinde yapılan

evliliklerin eşler arasında anlaşmak açısından daha avantajlı olabileceğini belirtmektedirler.

'Benim oğlum bir ara Dağıtan'a yerleşti, Rusça ve Maarulca öğrendi. Orda akrabamızın kızıyla evlendi ama çok az evli kaldılar anlaşamadılar. Belki biz değiştik'(Grup görüşmeleri).

'Bizim köyde oradan gelen bir gelin var Sapiyat. Buraya çok iyi uyum sağladı, yaşı da var tabi genç gelin gelmedi, Türkçe de öğrendi'(Grup görüşmeleri).

Güneyköy'de Dağıstan'daki akrabalarla ilişkilerini devam ettirenler oradaki akrabalarla evlilikler yapmaktadırlar. Bu evliliklerin sürdürülüp sürdürülmemesi kültür benzerliği veya farklılığı nedeniyle değil, daha çok bireysel tercihlerle alakalı olduğu düşünülmektedir.

5.2.5.2. Güneyköy'de Akraba Evliliklerine Karşı Tutum

Güneyköy halkının, yakın geçmişte normal bir durum olarak değerlendirdikleri yakın akraba evlilikleri, hali hazırda tıbbi nedenlerden dolayı tercih edilmemektedir. Güneyköy genelinde olumsuz bir şekilde karşılanmaktadır.

"Akraba evlilikleri bitti bizde. Ben yanlış bakıyorum. Hiç hoşuma gitmiyor. Çünkü onun sıkıntılarını yaşıyoruz, genlerde bozulma oluyor."
(İdris Atik, İlkokul, Emekli Kuyumcu, 64).

"Hiç de iyi bakmıyorum yakın akraba evliliklerine. Eskiden Dağıstanda Müslümanlar dışında başka insanlar Yahudiler, Ruslar da olduğu için mecburiyetten akrabalar arasında evlilikler olmuş, onların zararları da görülmüş genetiğin bozulmasında. Çok önceden varmış ama şimdi yok." (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı-Esnaflar, 67).

Güneyköy Avarları'nın yakın akraba evliliklerine olumsuz yaklaşımının sebebi, oluşabilecek genetik sorunlara daha bilinçli bir şekilde bakışlarından dolayı olduğu düşünülmektedir.

5.2.5.3. Güneyköy’de Başka Etnisite Mensuplarıyla Evliliklere Bir Bakış

Güneyköy’de, dördüncü kuşak Avarlar’ın severek evliliklerin tercih etmeleri dört ve beşinci kuşakta Türklerle ve diğer etnik gruplarla evliliklerin çoğalmasına sebep olmuştur. Nitekim Güneyköylüler, farklı etnisitelerden olan kişilerle yapılan evlilikleri bir norm olarak kabul etmektedirler ve bu evliliklere itiraz etmek düşüncesine kapılmamaktadırlar.

“Türklerle ve başkalarıyla evliliklere gayet normal bakılıyor, hâlihazırda köy halkının yüzde ellisi yabancılarla evlenmiş vaziyette, kalanı ise Kafkas halkıyla, bu bir imkân meselesi, tercih meselesi olarak, diyalog meselesi olarak değerlendirilebilir. Hangisi ailenin takdirine uygun geliyorsa onu yapıyorlar.” (Mehti Sungur, Harp Yüksekokulu, Emekli General, 93).

“Şimdi normal bakılıyor Türkler ve diğer milletlerle evliliklere, ama yine de köyden Dağıstanlılar arasında evlilikler çok var, ne ona itiraz var ne diğerine. Ben bir Türkle evliyim.” (Zeynep Özdemir, Lise, Ev Hanımı, 45).

Güneyköy Avarları Türkiye’de yaşamakta olan diğer Kafkas etnisitelerine nazaran, başka etnik grubundan olan evliliklere daha ılımlı bir şekilde yaklaşmaktadırlar, aynı zamanda köyde Avarlar arasında da evlilikler gerçekleşmektedir.

‘Lazlarla, Karadenizden gelenlerle evlilikler çok yapıyor. Onlar biraz bize benziyorlar gibi br şey. Demek ki daha iyi anlaşıyoruz’(Grup görüşmeleri).

‘Bizim erkekler yabancıyla evlenince onların oluyor, unutuyorlar bizi. Kızlarımız maşallah damatları bizden yapıyor, kopmuyorlar, aslında tam tersi olması gerekiyor ama ne yapalım’ (Grup görüşmeleri).

Güneyköy Avarlar’ı mizhaç olarak Karadeniz insanlarını kendilerine daha yakın görmektedirler ve dolayısıyla Karadenizlilerle evlilikler daha sıkça görülmektedir. Daha ziyade Güneyköylüler diğer etnisiteden olan inanlardan gelin

almayı değil kız vermeyi bir avantaj olarak görmektedirler, zira böylece akrabalık ve köyle olan bağlar korunmaktadır onların düşüncesiyle.

5.2.5.4. Güneyköy'lü Avarlar'ın Evlilik ve Düğün Gelenekleri

Güneyköy'de, kız isteme, nişan, düğün gelenekleri, Türk geleneklerinden farklılık göstermemektedir. Kız isteme, nişanda hazırlanan Dağıstan yöresine ait tatlılar dışında Türk kültürüne ait geleneksel faaliyetler yapılmaktadır.

“Zaten kızla erkek önceden anlaşılıyorlar. İlk istemeye giderken ailenin büyükleri gider gençler gitmez. Kardeşime kız isterken beni götürmediler, erkeği de götürmüyorlar, kız da onlar geldiğinde çıkmamış. Herkes böyle yapmıyor tabi. Ondan sonra nişan oluyor, istemeye gidildiğinde yüzük takılıyor (veriliyor),biz nişanda hinkalımızı yapıp gittik, köy içinde olunca yapılıyor öyle şeyler, düğünde de normal ekstradan bir şeyler yapılmıyor, kına gecesi oluyor, ama benim mesela kına gecesi olmadı düğün oldu köy meydanında. Kahvenin önünde diziliyor oturulacak yerler, yuvarlak bırakılıyor ortada, gelin ile damat bir köşede masa hazırlanıyor önlerine, erkekler düğün yerinin arkasına masa kurarlar biliyorsun çok severler içmeyi, o adet hiç bozulmadan devam ediyor. Gelin alma olur, büyükler gider almaya damat gider, kız babası düğüne gitmez.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Düğünde çok altın takmak öyle bir şey yok bizde. Çok büyük gösterişli şatafatlı şeyler olmuyor bizde, bu da bizim özelliğimiz. Köy meydanına bir akordiyon gelir bir davul gelir, kızlar erkekler daire olurlar, yaşlılar otururlar, ortada bir düğün olur, salonda düğün yapanlar da oluyor salonda da Dağıstanca oynanıyor, buranın müzikleriyle de dans ediliyor.” (Zeynep Özdemir, Lise, Ev Hanımı, 45).

Düğün gelenekleri içinde Türk geleneklerinden farklı olan ise ağırlıklı olarak Kafkas müziğinin çalınması ve Kafkas danslarının oynanmasıdır. Dolayısıyla Güneyköy evlilik ve düğün gelenekleri ağırlıklı olarak Türk kültürüne ait geleneklerdir. Hâlihazırda Güneyköy'de devam ettirilen, Avar kültürüne ait düğün gelenekleri şunlardır: Avar yöresine ait yemeklerin hazırlanması, düğünlerde Türk

kültürüne ait müzikten ziyade Kafkas müziklerin çalması, köy düğünlerinde aşırı alkol tüketilmesi, kız babasının düğüne katılım göstermemesi ve çok nadir ailelerde kız istemeye damadın gidilmemesi. Yukarıda belirtilen tüm unsurlar, yeni, içinde hem Türk hem Avar geleneklerini bulunduran bir kültürel yapının oluşmasının göstergeleridir.

5.2.6. Kültür Örgüsü 6: Yemek Kültürü

Jean Baptiste Poqvelin Moliere'nin, "*Le Bourgeois Gentilhomme*" adlı eserinde Jurden karakterinin kırk yıldır nesirle konuştuğunu farketmediği gibi insanlar da yemeğin onların hayatında büyük bir rol oynadığının farkında değildir. Yemek, kültür öğelerinden bir tanesi olarak bilinmektedir. Her etnisite farkında olmadan kendine özgü yemek kültürünü oluşturmaktadır. Yemekler, bir toplumun tarihi yaşantılarını, hayat tarzlarını yansıtmaktadır. Güneyköy Avarları'nın yemek kültürünü araştırmak için:

- Burada Dağıstanda yapılan yemeklerden hangilerini yapıyorsunuz? En meşhur yemeğiniz nedir?
- Genelde Türk yemeklerini mi Avar yemeklerini mi yapmayı tercih ediyorsunuz? minvalinde sorular sorulmuştur.

Güneyköy Avarları'nın Türkiye'ye göç ettikten sonra kendileriyle birlikte getirmiş oldukları yemek kültürü halen Güneyköylüler tarafından sürdürülmektedir. Dağıstan mutfağı hamur işi ve et ağırlıklıdır. Bu sebeple de Güneyköylüler Dağıstan mutfağına özgü yemeklerini nişan, bayram ve misafir ağırlama gibi özel günlerde hazırlamaya özen göstermektedirler. Genel olarak ise daha pratik yapılan Türk mutfağına özgü yemekleri hazırlamayı tercih etmektedirler.

"İşte biz çok çeşitte Hinkal yapıyoruz yumurtalı, otlusu (çahlı diyoruz, çahlı Sureçed), yeni doğurmuş ineğin sütünden yapılan hinkal. İşte tatlılarımız var, bayramda yapılan içine peynir koyup açılan ekmekler var, nazuk var tatlı (ekmek), natuh var, bakuk var, kırmızı kabakla yapılan şeyler var, sırf sade hamurdan yapılan sodalı hinkallar var. En meşhur yemek hinkal ve suraçed. Bunları misafir geldiğinde, özel günlerde yaparız. Normal günlerde türk yemeklerini yaparız. Düğünlerde

özel yemekler yapılmaz ama kız isteme dersin o zaman natuh, bakuk yapılır tepsi tepsi, söz almaya giderken onları götürürler güzel güzel süsleriz tepsileri. Ben evlenirken bana tepsi tepsi hinkal getirdiler, aynı şekilde biz de o tepsileri doldurup geri gönderdik. Şimdi yine kendi içimizden aldığımız zaman kız öyle şeyler yapıyoruz ama yabancı olduğu zaman yapmıyoruz.” (Emel Akay, Lise, Ressam, 46).

“Özel olarak Hinkal var, Suraçed var, teren hinkal dediğimiz küçük hinkal, hohara hinkal dediğimiz böyle büyük mayalı, suraçedin çeşitleri var, hinkalın çeşitleri var, karş dediğimiz kayısıdan yapılan tatlı var, natuh, bakuk. Misafir geleceği zaman yaparız bunları. Genelde Türk yemeklerini, hamur işini hergün yiyemeyiz.” (Raziyat Güven, Ortaokul, Lokanta İşletmecisi, 62).

Hinkal'ın Bir Türü

Suraced

Dağıstan topraklarında olduğu gibi, Güneyköy'de de en meşhur yemek Hinkal sayılmaktadır. Hinkal, birbirinden farklı çeşitleri olan hamurdan yapılan bir yemek türüdür. Hinkal, Avar insanının karakterini yansıtmakta olan bir yemektir. Zira estetiğe önem vermeyen Avar insanı gibi sadedir ve sadece doyurucu özelliğe sahiptir. Yemekler bir toplumun yaşamlarını, hayat şartlarını yansıtmaktadır. Sürekli savaşa maruz kalan Dağlı Avarlar için, yemekte en önemli özellik yemeğin doyurucu olması ve uzun süre tok tutmasıdır. Tatlılarda da aynen yemeklerde olduğu gibi tok ve daha güçlü tutan malzemeler tercih edilmektedir. Dolayısıyla Avar mutfağına özgü tatlılar çeşitli çerez ve un ağırlıklıdır.

5.2.7. Kültür Örgüsü 7: Ekonomi

Ekonomi (economy): Bireylerin, ailelerin ve ulusların, sınırlı olanaklarla giderek artan tüketim ihtiyaçlarını karşılamak yönündeki tutum ve davranışlarıdır (Güneş,2016:86). Güneyköy Avarları'nın H. Güneş'in söylediği gibi tüketim ihtiyaçlarını karşılamak yönündeki tutumlarını ve davranışlarını araştırmak amacıyla aşağıdaki sorular sorulmuştur:

- Gelir durumunuz nasıl?
- Güneyköydeki insanlar yaşamlarını nasıl idame ettirirler?
- Kadınlar çalışır mı?

Dağıstan halklarının kültürleri içerisinde: gümüş işlemleri, boynuz işlemleri, kuyumculuk gibi el sanatları, nesilden nesile aktarılan meslekler olarak bilinmektedir. Daha ziyade, Türkiye topraklarına göç ettikten sonra, Güneyköy Avarları İstanbul Kapalı Çarşıda ve Bursa’da kuyumculuk yaparak hayatlarını idame ettirmiştir. Güneyköylü Avarlar’ın bir kısmı halen Kapalı Çarşıda baba mesleklerini devam ettirmektedirler.

Baba mesleği olarak bilinen Boynuz işlemleri sanatı Güneyköy sınırları içerisinde günümüzde sadece bir kişi tarafından yapılmaya devam ettirilmektedir.

“Gelirim orta. Güneyköyün insanları Dağıstan’ın el sanatlarının en güçlü en zengin olduğu yerlerinden gelmişler, kuyumculuk, gümüşçülük gibi el sanatlarının çok ünlü olduğu kentlerden gelmişler, buraya geldiklerinde de İstanbulda Kapalı Çarşıda kuyumculuk imaratlarında çok büyük başarı sağlamışlar. Güneyköy insanların İstanbul’a göç etme sebebi de birçok insanın kuyumculuk sanatını icra etme isteğidir. Fakat kendilerinden sonra gelenlere pek sanatlarını öğretemedikleri için maalesef Kapalı Çarşıda çok az Güneyköylü kuyumcu kaldı. Güneyköyde genelde hayvancılık ve ormancılık işleri yapılır. Kadınlar genelde bahçede çalışır.” (Mehmet Aydemir, Lise, Dernek Başkanı-Esnaflar, 67).

“Köyün yarısı kuyumcu yarısı da oduncudur bizim, kuyumculuk çok gelişmiş bizde gümüş işlemleri var, İstanbulda Kapalı Çarşıda kuyumcularımız var, Bursa’da var, boynuz işlemesi yapan bir abimiz var boynuzlardan takılar yapıyor benim kardeşimin kayınpederi oluyor Mehmet Atış. Son on senedir hayvancılık biraz geliyor, gerisi de emekli zaten. Kadınlar genelde ev hanımı. Benim annem, teyzem, kayınvalidem emekli oldular köye döndüler.” (Emel Akay, Lise, Ressam 46).

Yalova, Güneyköy. Mehmet Atışan'ın Boynuz Gümüş İşlemeleri Atölyesi

Yalova, Güneyköy. Mehmet Atışan'ın Boynuz Gümüş İşlemeleri Atölyesi

Güneyköy'ün nüfusu ağırlıklı olarak emekli insanlardan oluşmaktadır. Gençlikte hayatlarını kentte yaşamakla geçiren Güneyköylüler, emekli olunca

kentten tekrar köylerine göç etmektedirler. Dolayısıyla, Güneyköy'ün geridönüşümlü göç verdiğinin kanısına varılmıştır.

“İyi değil. Genelde odunculuk yapılır, bujiteri yapılır, bir de bizim gibi Kafkas yemeklerini yapan dükkânlar var. Köyün nüfusu yaşlı ağırlıklı. Kadınlar erkeklerden de fazla çalışır, en büyük örneği ben. Kadınlar ev temizliğine giderler, bizim burada bağ bahçe işi yok, hayvancılık var keçi peyniri yapar kadınlar.” (Raziyat Güven, Ortaokul, Lokanta İşletmecisi, 62).

Avar kültürü içerisinde, erkeklerin bağ bahçe işlerini yapmaları yanlış ve erkeğe yakıştırılmayan bir davranış biçimi olarak kabul edilmektedir. Bunun sebebi ise, sürekli savaş halinde bulunan Kafkas topraklarında erkeklerin savaşa hazırlık yapıyor olmaları veya düşmana karşı savaşıyor olmaları olarak bilinmektedir. Avarlar'ın, Osmanlı topraklarına ve özellikle Yalova Güneyköy'üne göç ettikten sonra yaşadıkları sıkıntılardan bir tanesi de, geçimlerini sağlamak için Avar erkeklerinin de daha önce kadınlara ait görülen işleri, yani bağ bahçe, hayvancılık gibi işleri yapmalarıdır. Gözlemlerimiz sonucunda Güneyköy kadınlarının Dağıstan Avar kadınları gibi 'erkek işi' olarak nitelendirilen fiziki olarak ağır işleri yapmıyor olmaları tespit edilmiştir. Burada ağırlık kriterine göre kadınlar ve erkekler arasında iş bölümü gözlemlenmektedir. Güneyköy'de tarım işi çok yaygın olmasa da, insanlar kendi ailesine yetecek kadar ekim yapmaktadırlar. Güneyköy'de, hayvancılık ve tarım işlerini sürdüren otuz aileyi geçmemekte ve ticari amaç taşımamaktadır. Dolayısıyla, Güneyköylüler geçimlerini çoğunlukla emekli maaşıyla sağlamaktadırlar.

5.2.8. Kültür Örgüsü 8: Eğitim

Eğitim, bireyin içine doğduğu toplumda yeteneklerini, tutumlarını, değerlerini öğrenmesi ve geliştirmesi süreçleri toplamıdır. Bu genel tanım dolayısıyla toplumsallaşma ile eğitimin birbirilerine çok benzeyen süreçler olduğunu ve toplumsallaşmanın insan hayatının bütününe yayılan bir eğitim süreci olduğunu iddia etmek mümkündür. Eğitimin en önemli toplumsal işlevlerinden birisi, toplumsallaşmayı düzenleyen bir kurum olmasıdır (Akın, 2015: 60).

Güneyköylü Gökhan Mentеш'in yaptığı araştırmalar neticesinde toplamış olduğu arşiv bilgileri şu şekildedir: 1922-1923 erkek ilkokulu açılmıştır. 1928-1929 kız ilkokulu açılmıştır. 1941-1942 kız ilkokulu kapatılmış kız- erkek karışık eğitim sistemine geçilmiştir. Zeynep Özdemir ve Murat Bingöl yapılan mülakatta, göç zamanında Dağıstan'dan göç eden Avarlar'ın eğitim durumları özetlenmektedir:

“Oradan zengin eğitimli bir şekilde gelmişler fakat burada sıkıntılar içinde köy hayatında tarımla uğraşırken çocuklarını orda ki gibi eğitememişler, tekrar hayata yeni baştan başlamak zorunda kalmışlar. Orada ki kültürle ilgili unuttukları şeyler var, burda yeni kazandıkları şeyler var. Mesela şey vardı derdi halam hafız baba o mesela çok bilgiliymiş o kadar kültürlüymiş, herkese Kur'anı dini bilgileri o öğretmiş fakat burada okul okuyamadıkları için insanlar çok geriye düşmişler. Bilgileri azalmış, kültürleri azalmış. Göç etmek çok şey kaybettiriyor halklara.” (Zeynep Özdemir, Lise, Ev hanımı, 45).

“Yukarıda ki mahallede cami var, orası o zaman medrese, orda çok ciddi eğitim veriliyor, beş yüz tane öğrenci filan olduğu söyleniyor o zamanlar, hem dini eğitim, hem de diğer alanlarda eğitim veriliyormuş.” (Murat Bingöl, Üniversite, Nakşibendi dergâhının bekçisi, 45).

Katılımcıların verdiği yanıtla ra göre, Yalova Güneyköy'e göç eden Avarlar eğitime önem veren insanlardı. Bu kaniya varma nedeni, köyün kuruluşu döneminde üç cami ve bir medresenin inşa edilmesi, köyde dini eğitimden ziyade birçok alanda eğitim verilmesidir. Ardından gelen savaşlar neticesinde Güneyköy'lü Avarlar ağırlıklı olarak erkek çocuklarını harp okullarında okutmaya başlamışlardır. Dolayısıyla köyde ve köyün sınırları dışında yaşamakta olan, köylülerin gururla anlattıkları generaller ve diğer askeri rütbelerde faal olan insanlar mevcuttur. Halen yaşamakta olan ve vefat etmiş eğitimli Güneyköy Avarlar'nın fotoğrafları köyün muhtarlık binasının duvarlarında asılmaktadır.

Yalova, Güneyköy, Muhtarlık Binasının 'Şeref Duvarı'

Yalova, Güneyköy, Muhtarlık Binasının 'Şeref Duvarı'

Hali hazırda, Güneyköy'de öğrenci sayısının az olması sebebiyle, köyde bulunan ilkokul faal durumda değildir. Köyde ilkokul yaşlarında on çocuk bulunmaktadır. Bu öğrenciler, taşınmalı sistemle komşu köylerdeki okullarda eğitimlerini devam ettirmektedirler.

"Genç çok az köyde. Okul da artık çalışmıyor bir minibüs talebe o da taşınmalı sistemde, başka köye gidiyorlar okul için. Köyümüzde"

gençlerden çok yaşlılar olduğu için okul maalesef kapatıldı.” (Ayşat Yaman, Ortaokul, Esnaf).

Güneyköy halkının anlatımlarına göre, halihazırda köyün sınırları dışında ikamet eden ve köyle bağlarını koruyan Avarlar ülkenin köklü ve nitelikli üniversitelerinde eğitim almışlardır ve almaya devam etmektedirler. Güneyköy Avarları'nın gururla anlattıkları mevzulardan bir tanesi de yüksek eğitimli insanların bu köyden çıkmış olmasıdır.

'Köyümüzde zamanında çok paşa vardı. Şimdi de gurur ettiğimiz generaller, 5 milletvekili, ODTÜ gibi üniversitelerde okumuş insanlar var. Bu yüzden köyümüz medeni, eğitilmiş bir köy olarak biliniyor (Grup görüşmeleri)'.

Demografik bilgilerin ve Güneyköylülerin anlatımlarının analizi sonucunda, ağırlıklı olarak Yalova ve diğer illerde yaşamakta olan Güneyköy Avarları'nın büyük kısmının lise ve üniversite mezunu oldukları tespit edilmiştir. Güneyköy ağırlıklı olarak yaşlı emekli neslin yaşadığı bir köy niteliğini taşımaktadır. Dolayısıyla köy nüfusunun eğitim seviyesini tespit etmek için sadece Güneyköy sınırları içerisinde araştırma yapmak yeterli değildir. Fakat çalışmamızın sınırlılıkları yani araştırma alanı önceden belirlenmiştir ve plan dışına çıkılmamıştır.

5.3. Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları'nın Kültürlerinde Benzerlik ve Farklılıklar.

Dil

Benzerlikler:

- Türkiye Avarları, Kuzey Kafkasya'da konuşulan Avarca'nın Kikuni ve Sedeh dialektiğinde konuşmaktadırlar.
- Türkiye Avarları ve Kuzey Kafkasya Avarları başka etnisitelerden olan insanlarla, ikamet ettikleri devletin dilini konuşmaktadırlar.
- Türkiye Avarları'nın ve Kuzey Kafkasya Avarları'nın, Türkçe ve Rusça konuştukları zaman yaptıkları tonlamalar ve cümle yapıları benzerlik göstermektedir.

- Kuzey Kafkasya Avarları'nda Muhammed Türkiye Avarları'nda aynı kökten gelen Mehmet ismi çok konulan isimdir.

Farklılıklar:

- Kuzey Kafkasya Avarları genelde kendi aralarında Avarca'yı kullanmaktadırlar.
- Türkiye Avarları gündelik hayatta ağırlıklı olarak Türkçe'yi kullanmaktadırlar.
- Kuzey Kafkasya Avarlar'ı çocuklara ilk önce Avarca'yı öğretmektedirler.
- Türkiye Avarları çocuklarına Avarca'yı öğretmemektedirler.
- Türkiye Avarları Avar dilinin "dil bilgisini" bilmemektedirler.
- Kuzey Kafkasya Avarları ilkokulda Avarca dil bilgisi öğrenmektedirler.
- Kuzey Kafkasya Avarları çocuklarına hem Avar hem de Arap isimleri vermektedirler.
- Türkiye Avarları çocuklarına ağırlıklı olarak Türk isimlerini, düşük bir oranda Avarca ve Arapça isimler vermektedirler.
- Türkiye Avarları arasında sadece altmış yaş üstündeki insanlar Avarca bilmektedirler.
- Kuzey Kafkasya Avarları küçük yaşlardan itibaren Avarca bilmektedirler.

Din

Benzerlikler:

- Türkiye ve Kuzey Kafkasya Avarları İslam'ın Şafi mezhebine aidiyet göstermektedirler.
- Türkiye Avarları arasında Kuzey Kafkasya Avarları arasında olduğu gibi Nakşibendi tarikatı yaygındır.
- Kuzey Kafkasya Avarları ve Türkiye Avarları dini günlerde Avar kültürüne ait olan yemeklerive tatlı çeşitlerini hazırlamaktadırlar.

- Türkiye Avarları ve Kuzey Kafkasya Avarları dini bilgilerini ailelerinden öğrenmektedirler.
- Kuzey Kafkasya Avarları ve Türkiye Avarları dini günlerde, dini kanaat önderleri olarak bilinen imamların mezarlarını ziyaret etmektedirler.

Farklılıklar:

- Kuzey Kafkasya Avarları sadece Şafi mezhebine aidiyet göstermektedirler.
- Türkiye Avarları arasında hem Şafi hem de Hanefi mezhebine aidiyet gösteren insanlar mevcuttur.
- Türkiye Avarları dini ibadetleri hem Şafi hem de Hanefi mezhebine göre uygulamaktadırlar.
- Kuzey Kafkasya avarları dini ibadetleri sadece Şafi mezhebine göre uygulamaktadırlar.
- Türkiye Avarları'nın dini bayramda yaptıkları uygulamalar Türkler'le aynıdır.

Örf, Adet, Gelenek

Benzerlikler:

- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları, her yıl Şeyh Şamil'in ölüm yıl dönümünde anma programları düzenlemektedirler.
- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları, çocuk doğduğu zaman bebeği nazardan koruma ritüellerini gerçekleştirmektedirler.
- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları, doğum yapmış kadın için, kadının erken iyileşmesi için geleneksel Avar tatlısı olan "Karş" hazırlamaktadırlar.
- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları'nın ölüm ile ilgili uygulamaları benzerlik göstermektedir. Örneğin; ölü evinde yemek hazırlanmaktadır, cenaze tabutta değil sedyenin üzerinde mezara

götürülmektedir, kadınlar cenazede beyaz başörtü örtmektedirler, ölü yıkılırken farklı dualar okunmaktadır, ölü evinde bir, üç veya yedi gün “hatmu” yani Kur’an hatim edilmektedir.

- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları kendi geleneksel kıyafetlerini sadece gündelik hayatta giymemektedirler.
- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları’nın geleneksel kıyafetleri dans grupları tarafından konserlerde giyilmektedir.
- Kuzey Kafkasya’da ve Türkiye’de köyde yaşamakta olan yaşlı Avar erkekleri geleneksel şapka olan “Papaha” kullanmaktadırlar.
- Türkiye Avarları ve Kuzey Kafkasya Avarları ev dekorasyonunda boynuz ve gümüş işlemlerini tercih etmektedirler.
- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları ev dekorasyonunda Şeyh Şamilin portrelerini kullanmaktadırlar.
- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları’nda önemli ahlak kuralları; büyüklere saygı (onların yanında sigara ve alkol tüketmemek), dürüstlük, mertlik vb. gibidir.
- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları’nın toplandıkları zaman uyguladıkları en önemli ritüel çeşitli reçellerle çay içmektir.

Farklılıklar:

- Kuzey Kafkasya Avarları kendi kültürlerini eksiksiz bir biçimde korumaktadırlar.
- Türkiye Avarları kendi kültürlerini kısmen korumaktadırlar.
- Güneyköy’de Avar kadınları Türk geleneksel kıyafeti olan şalvarı tercih etmektedirler.
- Türkiye Avarları Kuzey Kafkasya Avarlarından farklı olarak vatandaşı oldukları ülkenin bayrağını ev dekorasyonunda kullanmaktadırlar.

Evlilik ve Düğün

Benzerlikler:

- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları hem görücü usulü hem de sevgi üzerine kurulmuş evlilikleri tercih etmektedirler.
- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları kız isteme, nişan ve düğünde kendi yörelerine ait yemekler ve tatlılar hazırlamaktadırlar.
- Türkiye ve Kuzey Kafkasya Avarları düğünlerde Kafkas müziğini ve danslarını tercih etmektedirler.
- Türkiye ve Kuzey Kafkasya Avarları düğünlerde fazla alkol tüketmeyi tercih etmektedirler.

Farklılıklar:

- Kuzey Kafkasya Avarları'nda eş seçiminde en önemli kriter kişinin Avar olmasıdır.
- Türkiye Avarları başka etnik gruba ait insanlarla evliliklere olumlu bakmaktadırlar.
- Kuzey Kafkasya'nın birçok Avar köyünde akraba evlilikleri devam ettirilmektedir.
- Türkiye Avarları akraba evliliklerini olumsuz kabul etmektedirler.
- Kuzey Kafkasya Avarları kendi kültürel kız isteme, nişan ve düğün geleneklerine sadık kalmaktadırlar.
- Türkiye Avarları kız isteme, nişan ve düğünlerde ağırlıklı olarak Türk kültürüne ait gelenekleri uygulamaktadırlar.

Yemek Kültürü

Benzerlikler:

- Türkiye ve Kuzey Kafkasya Avarları kendi yörelerine ait yemekleri (hinkal, suraçed) ve tatlıları (natuh, bakuk, karş) yapmaya devam etmektedirler.
- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları'nda en meşhur yemek olarak "Hinkal" bilinmektedir.

Farklılıklar:

- Türkiye Avarları kendi kültürel yemekleri ve tatlıları özel günlerde ve misafir ağırladıkları zaman hazırlamaktadırlar.
- Kuzey Kafkasya Avarları kendi kültürel yemeklerini genel olarak gündelik hayatta da tercih etmektedirler.

Ekonomi

Benzerlikler:

- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları, kuyumculuk, gümüş işlemleri ve boynuz işlemleri gibi el sanatlarını nesilden nesile aktarmaktadırlar.

Farklılıklar:

- Kuzey Kafkasya Avar köylerinde yaşayan insanlar hayatlarını tarım ve hayvancılıkla idame ettirmektedirler.
- Güneyköy Avarlarında tarım ve hayvancılık işi yaygın durumda değildir.
- Güneyköy Avarları hayatlarını genellikle emekli maaşıyla idame ettirmektedirler.

Eğitim

Benzerlikler:

- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları genel olarak eğitim ve dini eğitime önem vermektedirler.
- Kuzey Kafkasya ve Türkiye Avarları eğitim almak için büyük şehirleri tercih etmektedirler.

Farklılıklar:

- Araştırmamız süresince ayırt edici bir farklılığa rastlanılmamışt

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yapılan literatür araştırması ve mülakatlar neticesinde Kuzey Kafkasya Avarları'nın Türkiye'ye ve bilhassa Yalova'ya göçü 1877-1878 yıllarından itibaren başladığı sonucuna varılmıştır. Avarların Yalova'ya göç etmesinin ana sebepleri, Çarlık Rusya'nın baskısı altında Dağlı Avarları'nın kendi dinlerini yaşayamamaları ve uzun süren savaşlardan sonra yaşadıkları ekonomik sorunlardır. Nitekim Kuzey Kafkasya Avarlar'ı ve onlarla birlikte diğer etnisiteler din kardeşi olarak kabul ettikleri Osmanlı topraklarına göç etmeye başlamıştır. Yalova Avarlarını göç etmek için teşvik eden insan Nakşibendi tarikatının imamı Şeyh Muhammed Medeni olmuştur. Dolayısıyla Avarlar'ın göç sebeplerinden bir diğeri ise tarikatı korumak ve geldikleri topraklara yaymak olmuştur. Şeyh Muhammed Medeni'nin misyonunu yeğeni ve damadı olan Şeyh Şerafettin devam ettirmiştir.

Güneyköy, Yalova ilinin güneyinde dağlar ve ormanın içinde kurulmuş bir köydür. Köyün kuruluşundaki adı Elmaalanıdır (köyün kurucuları şivelerinden dolayı Almalı olarak isimlendirmekteydi), 1910 yılında sultan Reşad'ın köye yaptığı yardımlardan dolayı köyün ismi Reşadiye olarak değiştirilmiştir, 1930 yılında ise Güneyköy köyü olarak isimlendirilmiştir. Köyün nüfusu ile ilgili bilgileri almak amacıyla önce TÜİK bilgi sistemine ardından da Güneyköy muhtarlığına başvurulmuştur. TÜİK'in 2018 yılı nüfus sayımına göre Yalova Merkeze bağlı Güneyköy köyünün nüfusu 196 erkek, 214 kadın olmak üzere toplam 410 kişidir (URL-4). Köyün yeni muhtarı olan Hacı Murat Erhan, Yalova merkezinde ve başka illerin nüfusuna kayıtlı olup özellikle yaz mevsiminde köye gelenlerle birlikte köyün nüfusunun yaklaşık 1000 kişiye ulaştığını belirtmiştir. Güneyköylülerin eğitim seviyesi ve ekonomik durumları ile ilgili yazılı bilgilere ulaşılmamıştır.

Göçün ardından gelen kültürleşme süreci, bireyin kimliğini oluşturan ve aidiyet olarak belirlenen toplumsal unsuru kendi etkisi altında bırakmaktadır. Böylece bazı durumlarda karmaşık aidiyet duygusu oluşmaktadır, bazen ise birey, atalarının topraklarına değil, ikamet ettiği toprağa aidiyetini hissetmektedir.

Kültürleşme sürecine girmiş kültürlerde birinin ya da çeşitli yönlerden belirli alanlarda egemen hale gelmiş bir kültürün başka bir kültürün özellikleri karşında

cazip hale gelmesi ya da bu öğelerin yaşamı ya da uyarlanmayı kolaylaştırması ya da belirli bir prestij veya avantaj sağlaması gibi nedenlerle, diğer kültürü yavaş yavaş özelliklerini kaybedecek biçimde etkilemesi ve giderek kendi içinde eritmesidir (Emiroğlu ve Aydın, 2003:534). Nitekim Güneyköylü Avarlar'ın ikili aidiyet hissini duydukları tespit edilmiştir. Güneyköylülerin hayat tarzları, sıradan bir Türk ailesinin hayat tarzından farklılık göstermemektedir. Fakat Kafkasya'ya aidiyet, Kafkas dansına olan sevgilerinde, Beşiktaş Spor Kulübünü kendilerine daha yakın görmelerinde (Kartal simgesinden dolayı), halen yaşatılmakta olan yemek kültüründe, köy sokaklarının isimlerinde ve araştırma esnasında tespit edilmiş diğer etnometotlara yansımaktadır. Güneyköy Avarları için kültürleşmeden daha çok entegrasyon yaşadıklarını söyleyebiliriz.

Entegrasyon, latince kökenli bir kavram olup, Latince'de 'integer' şeklinde kullanılmaktadır. Sosyolojide ise, bir bütünü oluşturulması, birleşme, bütünleşme ve uyum anlamına gelmektedir (Özkul, 2008; 97). Dolayısıyla daha önce belirtildiği üzere, Güneyköy insanının inşa ettiği kültür, ne tam olarak Türk ne de Avar kültürüdür, bu yeni kültür, kendi içerisinde hem Avar hem de Türk kültürünün simgelerini bulundurmaktadır. Bu yüzden de Avarlar'ın Türkiye'de karşılaştıkları şeyin integrasyon olarak nitelendirilmesi daha doğru bir ifade olur. Fakat dilin kaybolma tehlikesi kültürleşme başlangıcı olarak da değerlendirilebilir.

Mülakat neticesinde Güneyköy'de yaşayan Avarlar arasında altmış yaş ve üzeri kişiler, yani dördüncü nesil Avarca konuşma dilini iyi seviyede bilmektedirler. Fakat bu insanlar Avarca okuma ve yazmayı bilmemektedirler. Yeni nesil çocuklara Avarca öğretilmemektedir. Güneyköy evlerinde gündelik hayatta Türkçe ön plandadır. Dolayısıyla Yalova sınırları içerisinde, Avar lisanının, kaybolma tehlikesi var olduğu tespit edilmiştir. Güneyköy Avarları'nı başka etnisitelerden ayıran bir unsur ise Türkçe konuşma esnasında Avar dilindeki cümle yapılarını ve tonlamaları kullanmalarındadır. Avarlar'ın Türkçe konuşurken kullandıkları tonlamalar şive olarak değerlendirilmemektedir. Gözlemlerimize göre bu tonlamalar kullandıkları Avarcada olan cümle yapılarından kaynaklanmaktadır.

Yapılan gözlemler burada Avar kültürünün daha çok kadınlar tarafından yaşatıldığını göstermektedir, örneğin geleneksel yemekler. Yemek kültürü, toplumların tarihlerini, hayat tarzlarını yansıtmaktadır. Yapılan mülakatlar ve gözlemler neticesinde, yemek kültürü, Güneyköy Avarları'nın en iyi bir şekilde korudukları kültür öğelerinden bir tanesi olduğu kanısına varılmıştır. Yemek kültüründen ziyade Güneyköylülerin, çocuk doğduğunda yaptıkları uygulamalar, kısmen ölüm ile ilgili uygulamalar, bir araya toplandıkları zaman çay ile birlikte reçel yemek, düğünlerde Kafkas müziğinin çalınması gibi geleneksel faaliyetleri korudukları tespit edilmiştir. Yine de bütün bu geleneksel uygulamalarda kadının rolü tartışılmazdır.

Türkiye ve Rusya arasında olan demir kapılar açıldıktan sonra, Güneyköy ve Dağıstan halkı arasında karşılıklı ziyaretler başlamıştır. Bu ziyaretler, Güneyköy evlerinin dekorasyonunda yansımalarını bulmuştur. Hâlihazırda, Güneyköy evlerinin duvarları hançer, tambur, Şeyh Şamil'in portresi, boynuzlarla süslenmektedir. Güneyköy Avarları'nın Türkiye'ye aidiyetlerini gösteren bir unsur ise her evde Türk bayrağının bulunmasıdır.

Köyün kurucuları olan Şeyh Muhammedül Medeni, ondan sonra onun yerini alan Şeyh Şerafettin ve Türkiye'ye göç eden Avarlar Nakşibendi tarikatına mensup insanlardı. Nakşibendi tarikatına ait dergâh, aynı zamanda şeyhlerin evi olmuştur. Bu dergâha mensup olan Güneyköylülerin sayısı zamanla azalmıştır, bunun sebebi olarak ise tarikatın katı kurallarının Güneyköylüler tarafından kabul edilmemesinde görülmektedir. Dağıstan genelinde olduğu gibi Güneyköylüler de ağırlıklı olarak Şafi mezhebine tabidirler, aralarında Hanefi mezhebinden olan insanlar da mevcuttur. Yapılan gözlem ve mülakatlar neticesinde, iki mezhebe mensup olan Güneyköylüler'in, her iki mezhebe uygun ibadetlerini yaptıkları tespit edilmiştir.

Bu köyü diğer köylerden ayıran bir unsur da köyün ağırlıklı olarak yaşlı ve emekli insanlardan oluşmasıdır. Bu nedenle, köy insanların temel geçim kaynağının emekli maaşları olduğu tespit edilmiştir. Güneyköy, ekonomik sorunlar nedeniyle, genç nüfusun köyden kente göç etmesiyle karşı karşıya kalmış durumdadır. Fakat bu göçler geriye dönük göçler olarak nitelendirilmektedir. Zira göç

eden Güneyköylüler emekli olunca köylerine geri dönmektedirler. Genel geçim kaynağı emeklilik maaşından ibaret olan Güneyköy erkeği ek geliri geleneksel gümüş işlemleri ve demircilik ile, Güneyköy kadını ise her yaz geleneksel mutfağını turistlere tanıtarak sağlamaktadır.

Eğitim konusunu açacak olursak, köyün geneli dışarıda eğitim alarak köye dönüş yapmaktadır. Daha önce faaliyet gösteren ilkökul çocuk sayısının az olmasından dolayı kapatılmıştır, çocuklar taşıma sistemi ile eğitim almaktadırlar.

Gözlemlerimiz ve yapılan mülakatlar, Güneyköyde gündelik hayatın şekillenmesinde ne kanaat önderlerinin ne de karizmatik liderlerin rolünün bulunmadığı yönündedir. Güneyköylüler kanaat önderleri olarak yıllar önce vefat eden şeyhleri, yani Muhammedül Medeni ve Şey Şerafettin'i görmektedirler, fakat bu gerçek köylülerin hayatının şekillenmesinde önemli bir rol oynamamaktadır. Bunun sebebi ise şeyhlerin tarikatının devamcılarının yaptırımlarının köylüler tarafından kabul görülmemesidir. Güneyköylülerin gündelik hayatı, kültürel etnometotlar üzerinde inşa edilmektedir. Bu etnometotlar hem Avar hem de Türk kültürüne ait etnometodlardır. Güneyköy insanı başka köylerle kıyasla kent insanını anımsatmaktadır. Güneyköy insanı daha bireyselci ve köy halkından bağımsız olarak nitelendirilmektedir. Köy halkını birleştirmeyi başaran yegâne şey köy kültürüdür. Örneğin dernek başkanları, köyün imamı ve muhtar gibi insanlar Güneyköylüler tarafından kendileriyle eşit (karizmatik liderler olarak değil) olarak kabul edilmektedirler.

Güneyköy Avarları, her bir etnik azınlık gibi kültürleşmeyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu etnik grubun zamanla etnik dilini kaybetme tehlikesi görülmektedir. Zira genç nesil Avarca bilmemektedir, aile üyeleri arasında Türkçe konuşulmaktadır. Öte yandan, Yalova Güneyköy Avarları, kendi yemek kültürlerini, dans ve müziği, kuyumculuk mesleğini ve bazı geleneklerini korumayı başarmışlardır. Dijital çağın gelişmesiyle ülkeler arasındaki sınırlar aşılacaktır ve insanlar birbirine daha yakınlaşmaktadırlar. Dolayısıyla dijital dünyanın, azınlık etnisitelerin korunmasında olumlu etkisinin olacağını düşünmekteyiz.

Bu tezin Avarlar'ı anlatan bölümünde Türkiye Avarlarına değinilmemiştir, zira literatürde bu tarz araştırmalarla ilgili bilgi bulunmamaktadır. Türkiye Avarları ile ilgili bilgi alan araştırmamız sonucunda tezin son bölümünde verilmiş ve incelemeye tabi tutulmuştur. Avarlar'ın Osmanlı'ya göçü ile ilgili bilgiler Rusya literatüründe bazı tarih kitaplarında kısa başlıklar altında anlatılmaktadır. Zira Sovyetler Birliği döneminde göç ile ilgili belgeler korunmamıştır ve uzun yıllar bu tarz araştırmaları yapma yasağı konulmuştur. Dağistan'da görüştüğümüz bir akademisyenin anlatımına göre göç ile ilgili Rusya literatüründe var olan bilgiler Türk kaynaklarından alınmıştır. Literatür taraması esnasında bu bilginin doğru olduğu kanısına varılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKIN, M. H.**, (2015). **Toplumsallaşma Sözlüğü**. Konya: Çizgi Kitabevi.
- AKTÜRE, S.**, (1985). ‘Osmanlı Devleti’nde Taşra Kentlerindeki Değişimler’, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**. İstanbul: İletişim Yayınları, 4. Cilt: 891-904.
- ALVER, K., DOĞAN, N.**, (2011). **Kültür Sosyolojisi**, Ankara: Hece Yayınları.
- AZİZ, A.**, (2015). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri**, Ankara: Nobel Yayınları.
- BARLAS, C.**, (2015). “Dağıstan’da İslâmiyet, Ulema ve Mücahitler”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Sayı:79, ss. 190-207.
- BARTH, F.**, (2001). **Etnik Gruplar ve Sınırları. Kültürel Farklılığın Toplumsal Organizasyonu**, Ayhan Kaya-Seda Gürkan (Çev). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- BOZKURT, V.**, (2012). **Değişen Dünyada Sosyoloji: Temeller, Kavramlar, Kuramlar**, Bursa: Ekin Yayıncılık.
- CHURSİN, G. F.**, (2008). **Avarlar. Etnografya Araştırması**, Makhachkala: İİAE Yayınları
- COULON, A.**, (2010). **Etnometodoloji**, Ümit Tatlıcan (Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- CUCHE, D.**, (2013). **Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı**, Turgut Arnas (Çev.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- DEMİR, T. E.**, (2008). "**Göç ve Sosyo-Kültürel Değişim**", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DONOGO, H. M.**, (2015). **Avarlar’ın Savaş Tarihi**, Makhachkala: Mediagraf Yayınları.
- DRACH, G.**, (2003). **Kültüroloji**, Moskova: Alfa Yayınları.
- EAGLETON, T.**, (2016). **Kültür Yorumları**, Özge Çelik (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- EDGAR, A., SEDWICK, P.**, (2007). **Kültürel Kuramda Anahtar Kavramlar**, Mesut Kardeşhan (Çev.). İstanbul: Açılımkitap.
- ELİOT, T. S.**, (1987). **Kültür Üzerine Düşünceler**. Sevim Katarçioğlu (Çev.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- EMERSON, R. M., FRETZ, R. I., SHAW, L. L.**, (2015). **Alan Çalışması. Etnografik Alan Notları Yazımı**, A. Erkan Koca (Çev.). Ankara: Atıf Yayınları.

- EMİROĞLU, K., AYDIN, S, (2003). Antropoloji Sözlüğü.** Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- EREL, Ş, (1961), Dağistan ve Dağistanlılar.** İstanbul: İstanbul Matbaası.
- ERİKSEN, T, (2009). Küçük Yerler Derin Mevzular. Kültürel Antropolojiye Giriş,** Fahriye Adsoy (Çev.). İstanbul: Avesta Yayınları.
- ERİNÇ, S. M, (2009). Sanat Sosyolojisine Giriş.** Ankara: Ütopya Yayınevi.
- ERKİLET, A, (2013). Toplumsal Yapı ve Değişme Kuramları,** Ankara: Hece Yayınları
- FREUD, S, (2014). Evhamlıların Aile Romanı,** Saint Petersburg: Azbuka Yayınları.
- GADZHİEVA, M, (2012). Avarlar. Tarih, Kültür, Gelenekler,** Makhachkala:Epokha Yayınları.
- GEERTZ, C, (2010). Kütürlerin Yorumlanması,** Hakan Gür (Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- GİDDENS, A, (2012). Sosyoloji,** Cemal Güzel (Çev.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- GOLDEN, P, (2014). Türk Halkları Tarihine Giriş.** Osman Karatay (Çev.). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- GROUSSET, R, (2006). Bozkır İmparatorluğu. Atilla, Cengizhan, Timur,** İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- GÜNEŞ, H, (2016). Sosyoloji Terimleri Sözlüğü,** Ankara: Ütopya Yayınevi.
- GÜVEN, Z., ERGUP,A., GÖKALP, E, (2011). Toplumbilimsel Bir Olgu Olarak Kültür. Kültür Sosyolojisi,** Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını NO: 2318.
- GÜVENÇ, B, (1996). İnsan ve Kültür,** İstanbul: Remzi Kitabevi.
- HAPİZOV,S., GALBATSEV,S, (2017). Avarlar'ın Tarihi ve Etnografyası,** Makhachkala: Aleph Yayınları.
- HAVİLAND, W., PRİNS, H, (2008). Kültürel Antropoloji,** İnan Deniz Ergüven Sarıoğlu (Çev.). İstanbul: Kaktüs Kitabevi.
- İLEVİCH, L ve diğerleri, (1983). Felsefe Ensiklopedi Sözlüğü,** Moskova: Sovetskaya Ensiklopedia Yayınları.
- İSLAMMAGAMEDOV, A., SERGEEVA, G, (2000). Dünya Halkları ve Dinleri,** Moskova: OLMA Media Group Yayınları.
- JOURNET, N, (2009). Evrenselden Özele Kültür,** Yümni Sezen (Çev.). İstanbul: İz Yayıncılık.

- KENNY, M. G., SMİLLE, K, (2015). Antropolojiye Giriş. Kültür ve Mekan Hikayeleri,** Soner Torlak (Çev.). Ankara: Dipnot Yayınevi.
- KONGAR, E, (1982). Kültür Üzerine,** İstanbul: Çağdaş Yayınevi.
- KOTTAK, C. P, (2008). Antropoloji. İnsan Çeşitliğine Bir Bakış,** Serpil N. Altuntek (Çev.) Ankara: Ütopya Yayınevi.
- KUMAR, R, (2015). Araştırma Yöntemleri,** Ömay Çokluk., Güçlü Şekercioğlu., Hasan Atak (Çev.). Ankara: Egde Akademi.
- MAANEN, J, (2017). Alanın Hikayesi,** A. Erkan Koca (Çev.). Ankara: Atıf Yayınları
- MAGOMEDOV, M, (1997). Eskiçağdan Ortaçağa Kadar Dağıstan Tarihi,** Makhachkala: Poligraficheskiy Sentr DGU Yayınevi
- MARSHALL, G, (1999). Sosyoloji Sözlüğü,** Osman Akınhay ve Derya Kömürcü (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları*
- ÖKTEM, Ü, (2005). "Fenomenoloji ve Edmund Husserl'de Apaçıklılık Problemi".** Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 2005, Sayı:45, s.27-55.
- ÖRNEK, S. V, (1971). Etnoloji Sözlüğü,** Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- ÖZBUDUN, S., ŞAFAK, B., ALTUNTEK, N S, (2012). Antropoloji. Kuramlar Kuramcılar.** Ankara: Dipnot Yayınevi.
- ÖZBUDUN, S., UYSAL, G, (2016). 50 Soruda Antropoloji,** İstanbul: 7 Renk Basım.
- ÖZKUL, O, (2008). Kültür ve Kureselleşme. Kültür Sosyolojisine Giriş,** İstanbul: Açılımkıtap Yayınevi.
- PEREVEDENSEV, V, (1975). Göç Araştırmaları ve Metotları.** Moskova: Nauka Yayınları.
- RIBAKOVSKİY, L, (2003). Demografik Kavram Sözlüğü.** Moskova: SSP Yayınları.
- RİCHTER, R, (2013). Sosyolojik Paradigmalar,** İstanbul: Küre Yayınları.
- SARAN, N, (1992). Antropoloji,** İstanbul: İnkilap Kitabevi.
- SHEVSOVA, E, (2015). Göç Politikası.** Novosibirsk: Sibags Yayınevi.
- SMİTH, P, (2007). Kültürel Kuram,** İstanbul: Babil Yayınları.

- TAŞAĞIL, A, (2013). **Doğu Avrupa'daki Türk Devletleri ve Boyları**. Ed. Ahmet Kanlıdere, *Orta Asya Türk Tarihi*, 60-79, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- TAŞAĞIL, A, (2015). **Kök Tanrı'nın Çocukları. Avrasya Bozkırlarında İslam Öncesi Türk Tarihi**. İstanbul: Bilgi Kültür Sanat Yayınları.
- TEKİN, F, (2014). **Sınır Sosyolojisi. Ulus, Devlet ve Sınır İnsanları**, İstanbul: Açılımkıtap.
- TURHANOĞLU, A. K ve diğerleri, (2012). **Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- TÜRİNAY, N, (1996). **Kültür Dil ve Sanata Dair**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÜLKEN, H. Z, (1969). **Sosyoloji Sözlüğü**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- ÜNAL, U ve diğerleri, (2012). **Osmanlı Belgelerinde Kafkas Göçleri**, İstanbul: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı. Yayın Nu: 121. I. Cilt.
- ÜNAL, U ve diğerleri, (2012). **Osmanlı Belgelerinde Kafkas Göçleri**, İstanbul: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı. Yayın Nu: 121. II. Cilt.
- VOLKOV, Y ve diğerleri, (2003). **Sosyoloji**, Moskova: Disiplin Yayınları.
- YEŞİLMEN, H, (2017). **Mahallemiler ve Ebruli Kültürün Ağırbaşlılığı. Değişim, Kimlik, Din**, Konya: Çizgi Kitabevi.

İnternet Kaynakları

- URL-1 ERDEYİ, İ, (1980). "Kaybolmuş Halklar. Avarlar". **Priroda Dergisi**, Sayı 11, <<http://gumilevica.kulichki.net/debate/Article24.htm>>, erişim: 18 Mayıs 2018.
- URL-2 MAGOMEDDADAEV, A, (2001). "Dağıstanlılar'ın Osmanlı İmparatorluğuna Göçü", <<http://iknigi.net/avtor-amri-shihsaidov/88621-dagestanskije-svyatyni-kniga-vtoraya-amri-shihsaidov/read/page-10.html>>, erişim: 21 Ocak 2018.
- URL-3 MENTEŞ, G, (2011). "Orada Bir Köy Var Güney'de: Bir Dağıstan Göçmen Köyünün Kuruluş Öyküsü". **Yalova Ticaret Odası Dergisi**, 2011, Sayı: 6, s.57-65. <https://www.ytso.org.tr/uploads/226_dergi_6.pdf>, erişim: 17 Temmuz 2017.
- URL-4 <<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>>, erişim: 23 Nisan 2019

EK 1: MÜLAKAT FORMU

Adı Soyadı: Eğitim Durumu:	Yaşı: Meslek:	Doğum Yeri: Medeni Durumu:
---	--------------------------------	---

I. BÖLÜM TÜRKİYEYE GÖÇ:

1. Avarlar Yalova'ya ne zaman göç etti? Ailenizden, Dağıstan'dan Yalova'ya ilk kimler geldi?
2. Dağıstan'dan Türkiye'ye neden göç ettiler? Neden Yalova'yı tercih ettiler? İlk geldiklerinde ne gibi sorunlar yaşamışlar?
3. Göç ile ilgili hikâyeler, anılar, türküler, ağıtlar, deyişler biliyor musunuz?
4. Yaşlılardan size öncekilerden neler aktarıldı? Nesilden nesile aktarılan neler vardır?

II. BÖLÜM AİDİYET:

5. Kendinizi nasıl tanımlarsınız/tanıtırıyorsunuz? (kimsin, nerelisin sorularının cevabı)
6. Dağıstan denildiğinde aklınıza gelen ilk şey nedir?
7. Dağıstan'daki akrabalarınızla görüşmeye devam ediyor musunuz? Ne sıklıkta ve hangi yöntemle? Burada doğup büyüyen neslin Dağıstan'la bağları-aidiyetleri sürüyor mu?
8. Kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? (Aidiyet duygusu)
9. Yoldan geçen bir insanın Avar olduğunu anlayabilir misiniz? Bunu nasıl tespit edersiniz? İlk defa gördüğünüz bir insanın Avar olduğunu anlar mısınız?" (kıyafet, tavır-davranış, konuşma)
10. Köyden kente göç oluyor mu? Ne sebeple? Gençler/yeni nesil baba mesleğini sürdürüyor mu? Yoksa okumayı mı tercih ediyorlar? Okumak için köyden ayrılanlar yeniden yerleşmek amacı ile köye dönüyor mu? Yoksa sadece ziyaret için mi geliyorlar? Ya da geliyorlar mı? Yani köyle bağlarını-aidiyetlerini sürdürüyorlar mı?
11. Köyünüze ait bir dernek var mı? Ne gibi faaliyetler yürütülüyor?
12. Güneyköyde ekonomik olarak zor durumda olanlara yardım edilir mi?

III. BÖLÜM DİL:

13. Avarca biliyor musunuz? (Biliyorsanız hangi düzeyde?) Kendi aranızda konuşurken daha çok Türkçeyi mi Avarca'yı mı kullanıyorsunuz? Evde hangi dilde konuşuyorsunuz?
14. Dilinizi korumak için özel bir çaba sarfediyor musunuz? EVET, ise ne yapıyorsunuz?
15. Çocuklarınıza Avarca isimler koyuyor musunuz? Peki, Avarca öğretiyor musunuz?
16. Gündelik hayatta aranızda kullandığınız Avarca sözler, atasözleri, deyimler, deyişler, hitaplar nelerdir?

IV. BÖLÜM YEMEK KÜLTÜRÜ:

17. Yemek kültürünüzü anlatabilir misiniz? (ÖZEL GÜN YEMEĞİ?)
18. Burada Dağıstanda yapılan yemeklerden hangilerini yapıyorsunuz? En meşhur yemeğiniz nedir?

19. Genelde Türk yemeklerini mi Avar yemeklerini mi yapmayı tercih ediyorsunuz?

V. BÖLÜM ÖRF, ADET, GELENEK:

20. Kültürünüzü kaybetmemek için neler yapıyorsunuz? Avar kültürünü yaşatabiliyor musunuz? Mesela neler yapıyorsunuz? (Somut Örnek)

21. Köyde kutlanan özel günler var mı? Varsa bu kutlamalar nasıl yapılır?

22. Çocuk doğduğunda neler yapılır? Buna özel gelenekleriniz var mı? Sünnet töreni yapıyor musunuz? (kırkı çıkma, diş bulguru)

23. Ölüm ile ilgili uygulamalar nelerdir?

24. Geleneksel kıyafetleri giyer misiniz? Gündelik hayatta geleneksel kıyafetlerinizi kullanıyor musunuz? Hangi durumlarda giyersiniz?

25. Ev dekorasyonun da geleneklerinizi yaşıyor musunuz?

26. İki kişi veya iki aile arasında çıkan husumet veya kavgayı tatlıya bağlama da geleneksel çözüm yollarınız mevcut mudur? (tarikât şeyhi, aile büyüğü, bilgili insanlar)

27. Avar kültürü içerisinde Türk kültüründen farklı olarak neleri yapmak veya yapmamak ayıp kabul edilmektedir?

28. Akrabalarınızla ve komşularınızla birlikte toplandığınızda geleneksel olarak neler yaparsınız?

29. Güneyköyde boş zaman aktiviteleri olarak neler yaparsınız? Eğlenme kültürü, Müzik, sanatsal faaliyet var mı?

VI. BÖLÜM EVLİLİK VE DÜĞÜN:

30. Nasıl evlendiniz? (görücü usulü, severek anlaşarak, kaçarak-kaçırarak) Eş seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz? (Gelenekte varsa) Görücü usulü evlilikler devam ediyor mu? Eş seçerken Avar (kendi etnisitenizden biri) olmasına özen gösteriyor musunuz?

31. Sizde yakın akrabalar arasında evlilikler oluyor mu? Bu evliliklere nasıl bakıyorsunuz?

32. Türklerle veya başkalarıyla evliliklere nasıl bakıyorsunuz? Ailenizden Türklere veya başkasıyla evlenen oldu mu? Genelde Türklere kız mı verilir gelin mi alınır?

33. Düğün geleneklerinizden bahsedebilir misiniz? Kız isteme nasıl olur? Söz kesme ve nişan nasıl yapılır? Kına gecesi yapılır mı? Düğünler nasıl yapılır? (Mesela düğünde tabağı kırma âdeti var mı?)

34. Söz, Nişan, Düğün, Sünnet, Cenaze gibi törenlerde geleneksel olarak icra edilen ritüellerden haberdar mısınız ve bu gelenekleri/ritüelleri hem **kavramsal** açıdan bilip hem de **içerik** açısından uyguluyorlar mı? Bu ritüellerin uygulanmasında içerik ve zaman açısından neler değişti neler zorlaştı? (Bunu öğrenmeye çalış.)

VI. BÖLÜM DİNİ YAŞAM:

35. Dini yaşantınızı anlatabilir misiniz? (Namaz, Oruç, Sadaka-infak, nafîle ibadetler) Hangi dini mezhebi kendinize daha yakın buluyorsunuz?

36. Güneyköyde dini günlerde (Ramazan, Şaban, Kurban) neler yapılıyor?

37. Dinsel kanaat önderiniz var mıdır? Dini bilgileri nereden öğreniyorsunuz? Sorularınızı

nereye veya kime soruyorsunuz? (Cemaat?)

VII. BÖLÜM EKONOMİ:

38. Gelir durumunuz nasıl? Güneyköydeki insanlar yaşamlarını nasıl idame ettirirler?
Kadınlar çalışır mı?

EK 2: FOTOĞRAFLAR

Yalova, Güneyköy

Yalova, Güneyköy. Bir Güneyköy evinin bahçesi

Birinci Dünya Savaşına gönüllü olarak katılan 300 Güneyköylü

Güneyköy Muhtarlığının Şeref Levhası (Güneyköylü Profesörler, Albaylar, Generaller)

Kuzey Kafkasya Derneğinin Faaliyet Levhası

Yalova, Güneyköy Dağistan Sofrası Lokantasında Şeyh Şamil Portresi

Güneyköy, 'Dağistan Sofrası' Lokantası

Güneyköy, 'Kafkas Market' Bakkalı

Dağıstan'da Avar Kadını. Fotoğraf:Fatimat Dobro

Dağıstan'da Avar Kadını İmaji. Fotoğraf:Fatimat Dobro